

KAMU HUKUKU/PUBLIC LAW

Araştırma Makalesi / Research Article

Türk Ceza Kanunu'nda Düzenlenen İntihara Yönlendirme Suçunun Tipikliği Kapsamında Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar ve Bu Sorunlara İlişkin Bazı Öneriler*

Legal Problems Arising within the Scope of the Typicality of Directing Suicide Crime Regulated in the Turkish Penal Code and Some Suggestions Regarding These Problems

Sercan TOKDEMİR**

ÖZ

Günümüzde birçok ceza kanununda intihar, suç teşkil eden bir fiil olarak kabul edilmemektedir. Bu durum Türk hukuku için de geçerlidir. Ancak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 84'üncü maddesinde intihar fiiline iştirak neviden fiiller yaptırma bağlanmıştır. "İntihara Yönlendirme" başlıklı mezkûr maddede kanun koyucu intihara azmettirme, intihara (alenen) teşvik etme, başkasının intihar kararını kuvvetlendirme ve başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım etme fiillerini cezalandırmıştır. Böylelikle suça şerikliğin görünüş şekillerinden azmettirme ve yardım etme hareketleri, müstakil haksızlıklar olarak cezalandırılmıştır. İntiharın bizatihi kendisi suç değilken bahsi geçen haksızlıkların cezalandırılmasının gerekçesi, asıl fiil işlenmeden önce (iştirakin ön alanında) yaşam hakkı gibi önemli hukuksal değerlere etkin bir koruma sağlama düşüncesine dayanmaktadır.

Kendisine özgü yapısı nedeniyle intihara yönlendirme suçunun tipikliği kapsamında teşebbüs, iştirak, suçun nitelikli hali ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç gibi ceza hukuku genel teorisini ilgilendiren meseleler gündeme gelmektedir. Bu bağlamda; başta suça iştirakte bağlılık kuralı olmak üzere intiharın gerçekleşip gerçekleşmemesi, hükmün son fıkrasında düzenlenen intihara sevk veya mecbur etme suçu, intihara alenen teşvik ve intihara ihmali yardım bakımından bazı sorunlar

* Makale gönderim tarihi: 02.08.2024. Makale kabul tarihi: 20.01.2025. Sercan Tokdemir, "Türk Ceza Kanunu'nda İntihara Yönlendirme Suçunun Tipikliği Kapsamında Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar ve Bu Sorunlara İlişkin Bazı Öneriler", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1, 2025, ss. 319-393, DOI: <https://doi.org/10.46547/imuhfd.2025.12.1.9>

Bu çalışma, 05.02.2024-07.02.2024 tarihleri arasında gerçekleştirilen "III. Selçuk Hukuk Kongresi" isimli uluslararası kongrede sunulan "İntihara Yönlendirme Suçunun Tipikliği Kapsamında Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar" başlıklı özet bildirinin genişletilmiş ve güncellenmiştir halidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, [0000-0001-9749-688X](mailto:sercantokdemir28@gmail.com), sercantokdemir28@gmail.com

Çatışma Beyanı: Yazar/lar herhangi bir çatışma beyanı bildirmemiştir.

ortaya çıkmaktadır. Çalışmada, intihara yönlendirme suçu özelinde ortaya çıkan mezkûr sorunların değerlendirilmesi ve bunlara ilişkin bazı önerilerde bulunulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İntihara teşebbüs, toplu intihar, intihara (alenen) teşvik, intihara azmettirmeye/yardım etmeye teşebbüs.

ABSTRACT

Nowadays, suicide is not considered a criminal act in many criminal codes. This situation also applies to Turkish law. However, acts such as participation in the act of suicide are subject to sanctions in Art.84 of the Turkish Penal Code No. 5237. The legislator has penalized the acts of instigation to suicide, (publicly) encouraging it, strengthening someone else's decision to commit suicide, and aiding someone else's suicide in any way within the article mentioned earlier titled "Directing Suicide". Thus, the acts of instigation and aiding, which are the apparent forms of complicity in the crime, are punished as independent wrongdoings. While suicide itself is not a crime, the justification for punishing the wrongdoings, as mentioned above, is based on the idea of providing adequate protection to important legal values, such as the right to life before the principal act is committed (in the foreground of participation).

Due to its unique structure, within the scope of the typical crime of directing suicide, issues such as attempt, participation, qualified form of the crime and aggravated crime due to its consequences, which concern the general theory of criminal law, are at the top of the agenda. In this context, some problems arise, especially in terms of the accessory rule in complicity in the crime, whether the suicide took place or not, the crime of encouraging or forcing to commit suicide regulated in the last paragraph of the provision (publicly) encouraging to commit suicide and aiding to commit suicide as omission. This paper aims to evaluate the problems which arise specifically in the crime of directing suicide and to make some suggestions regarding them.

Keywords: Attempted suicide, mass suicide, (publicly) encouraging suicide, attempted instigation/assisting to suicide.

Giriş

Yaşam hakkı kişinin dahi üzerinde tasarrufta bulunamadığı en temel haktır. Bu hakkında ceza hukuku vasıtasıyla korunduğunu belirtmek gerekir. Nitekim kişilere karşı işlenen suçlar altında yaşama karşı işlenen suçlarda yaşam hakkı önemli bir hukuksal değer olarak korunmak istenmiştir. Ancak mukayeseli hukukta olduğu gibi hukuk sistemimizde intihar etmek başlı başına suç olarak kabul edilmemiştir. İntihar fiilinin kendisi suç olmayınca ona iştirak de kural olarak suç değildir. Kendisi suç olmayan bir fiile iştirak de cezalandırılmaz. Bu durumda bir başkasının intiharına azmettiren veya yardım edenin cezasız

kalması gibi bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu kişiler asıl fiili icra etmedikleri için cezalandırılmazlar. Azmettirmek veya yardım etmek suretiyle başkalarının hayatına kast edenlerin cezasız kalmamaları için kanun kuyucu intihara yönlendirme adı ile bağımsız bir suç tipi oluşturmuştur.

5237 sayılı TCK'nın¹ 84'üncü maddenin ilk fıkrasında intihara yönlendirme, üçüncü fıkrasında başkalarını intihara alenen teşvik etme ve son fıkrasında intihara sevk veya mecbur etme suçları düzenlenmiştir. İlk fıkrada düzenlenen intihara yönlendirme suçunun maddi unsurunun hareket kısmı başkasını intihara azmettirme, teşvik etme, başkasının intihar kararını kuvvetlendirme ve başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım etmedir. Bu seçimlik hareketlerin icrası ile birlikte mağdurun ölmüş olması gerekmez. Müntehirin ölmesi cezayı ağırlaştıran bir hal olarak düzenlenmiştir.

Çalışmada intihara yönlendirme suçu özelinde ortaya çıkan bazı hukuki sorunların belirlenmesi ve bu sorunlara ilişkin değerlendirmelerin yapılması ve bazı önerilerde bulunulması amaçlanmıştır. Madde başlığı, suça iştirake bağlılık kuralı, intiharın gerçekleşip gerçekleşmemesi, hükmün son fıkrasında düzenlenen intihara sevk veya mecbur etme suçu, intihara alenen teşvik, intihara ihmali yardım bakımından mezkûr düzenlemeye ilişkin bazı değerlendirilmeler ve bu kapsamda doktrindeki tartışmalara da yer vermek suretiyle önerilere yer verilecektir. Böylelikle, teşebbüs, iştirak, nitelikli unsur ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç gibi ceza hukuku genel hükümler teorisi kapsamında bazı kurumlar intihara yönlendirme suçuna ilişkin tipiklik özelinde incelenecektir. Ayrıca bu suç tipine ilişkin mezkûr problemlere dair yapılan açıklamalarda Alman hukukundan doktriner düzeyde tartışmalara ve uygulamadan örneklerle yer verilecektir. Ancak birlikte intihar olaylarında hayatta kalanın cezai sorumluluğunun değerlendirilmesi çalışmanın kapsamı haricinde bırakılmıştır. Bahsi geçen suç tipine ilişkin sorunlar maddi ceza hukuku çerçevesinde ele alınmış olup ceza muhakemesine² ilişkin sorunlara değinilmeyecektir.

I. Suç Tipine İlişkin Açıklamalar

Yaşam hakkı, üzerinde kişinin kendisinin dahi tasarrufta bulunamayacağı bir hak olup anayasada ve uluslararası sözleşmelerde güvence altına alınan en temel haktır. Kişilere karşı işlenen suçlarla bu hakkın ceza hukuku vasıtasıyla korunması amaçlanmıştır³. Ceza kanunlarının kişinin kendi yaşamına son

1 Türk Ceza Kanunu, Kanun Num 5237, Kabul Tarihi 26.09.2004, RG. 12.10.2004-25611.

2 Konu hakkında bkz. Zafer İçer, "İntihara Yönlendirme Suçu", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 28, Sayı 1, 2020, s. 340 ve 341; Uğur Ersoy, "İntihara Yönlendirme Suçu", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2018, Cilt 31, Sayı 136, s. 132 ve 133.

3 Yusuf Yaşar, Işıl Turan, Alman, "Avusturya ve İsviçre Yüksek Mahkeme Kararları Çerçevesin-

vermeyi cezalandırmaması Türk hukuku bakımından da geçerlidir⁴. Bundan hareketle, “İntihara Yönlendirme” başlığı ile 84’üncü maddede⁵ intihara azmettirme ve yardım etme fiilleri cezalandırılmaya layık görülmüştür. Madde gerekçesinde intihar ve intihara teşebbüs fiillerinin ahlaki olarak tasvip edilmediği için cezalandırılabilir davranışlar olmadığı ve fakat intihara iştirak nevinden fiillerin cezalandırılabilir nitelikte olduğu ifade edilmiştir⁶.

Günümüzde ceza kanunlarında intihar ve intihara teşebbüs fiilleri birçok hukuk sisteminde ve Türk hukukunda suç olarak kabul edilmemekte ve bu şekilde bu fiiller cezalandırmaya layık görülmemektedir. Ancak intihara azmettirme ve yardım etme fiilleri, yani intihar fiiline iştirak⁷ yaptırma bağlanmıştır⁸. İntihara azmettirme ve yardım etme fiillerinin cezalandırılması, toplumsal düzen bakımından ön alandaki muhtemel ciddi tehlikeleri önleme düşüncesi-ne dayanır. TCK’da intihara azmettirme ve yardım etme hareketleri, müstakil haksızlıklar olarak cezalandırılmıştır⁹. Bu düzenlemeyle kanun koyucu cezalandırılabilirliği “iştirakin ön alanına (*Vorstufen der Beteiligung*)”¹⁰ çekmiş-

de Talep Üzerine Öldürme Suçu ile Ötenazi İlişkisi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 19, Sayı 1, 2013, s. 41.

- 4 Veli Özer Özбек, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 18. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 178; Mehmet Emin Artuk, “Mukayeseli Hukuk ve Türk Hukukunda İntihara İkna ve Yardım Suçu Üzerine Bir Deneme”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1-3, 1994, s. 10, (Mukayeseli Hukuk); Eda Taştēmür, “Birlikte İntihar Olaylarında Hayatta Kalanın Cezai Sorumluluğuna İlişkin Karar Değerlendirmesi: YCGK, 2016/1323 E. 2021/314 K. 29.06.2021”, *Karar İncelemeleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1-2, Haziran-Aralık 2022, s. 216.
- 5 TCK md. 84: “(1) Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) İntiharin gerçekleşmesi durumunda, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (3) Başkalarını intihara alenen teşvik eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Mülga ikinci cümle: 29/6/2005 – 5377/10 md.) (4) İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılayamayan yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulurlar.”
- 6 TCK md. 84’ün gerekçesi (üçüncü paragraf).
- 7 İntihara iştirakin kasten öldürme suçundan daha az cezalandırılması intihar edenin rızasına dayandığı hakkında bkz. Mehmet Emin Artuk, “İntihar ve İntihara Yardım Suçu Üzerine Bir Deneme”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Yapılan Son Değişiklikler Sempozyumu Özel Sayısı)*, Cilt 4, Sayı 1-2, 1994, s. 131, (İntihar ve İntihara Yardım Suçu).
- 8 Mahmut Koca, “İntihara Yönlendirme Suçu (TCK md. 84)”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Cilt 5, Sayı 12, Nisan 2010, s. 25; Yaprak Öntan, “İntihara Yönlendirme Suçları”, *Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan*, Cilt 2, Ankara, 2015, s. 845 ve 847; Ersoy, s. 92.
- 9 Mustafa Özen, “İntihara Yönlendirme Suçu”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Cilt 6, Sayı 16, 2011, s. 34.
- 10 “İştirakin ön alanı (*Vorstufen der Beteiligung*)”, cezalandırılabilir hazırlık hareketlerine birden fazla kişinin iştirak ettiği aşama olarak tanımlanır. Asıl fiilin teşebbüs aşamasında kalmaması durumunda bu fiile yönelik işlenen şeriklik hareketleri iştirakin ön alanında kalmış kabul edilir. İştirakin ön alanı, hazırlık hareketi niteliğinde olup bu alanın cezalandırılabilirliğinin bağlılık kuralıyla açıklanamayacağı ileri sürülmüştür. Bkz. Claus Roxin, “Die Strafbarkeit von Vorstufen der Beteiligung (§ 30 StGB)”, *JA/Heft 4*, 1979, s. 168; Kristian Kühl, “Grundfälle zur Vorbereitung,

tir¹¹. İntihara yönlendirme suçunun müstakil bir suç olarak düzenlenmesi, “bu suç tipini ihlal eden kişiye nedensel katkı sağlayan kişileri cezai sorumluluk kapsamı içine almak ve bu nedenle ceza sorumluluğunu genişletici bir işleve sahip olmaktadır.”¹² Esasen, bir başkasını intihara yönlendirmenin haksızlığı, kişinin kendi yaşamına son vermekle gerçekleşen haksızlıktan daha kötü olduğunu ve haksızlık muhtevasının daha somut olduğunu belirtmek gerekir¹³.

Kendine özgü yapısından dolayı intihara yönlendirme suçunu izah etmek bazı güçlükleri beraberinde getirmektedir. Çünkü intihar fiilinin kendisi suç değilken, bu fiile şerik olarak (azmettirme ve yardım etme) katılan kişilerin hareketini başlı başına cezalandırmaya layık görmek ve bu bağlamda bağımsız bir suç tipi olarak düzenlemek aşağıda ele alacağımız sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır¹⁴.

Alman Hukuku’nda “kendi sorumluluğunun bilincinde”¹⁵ olarak intihar etmek cezalandırılmamaktadır. Ortada kasten işlenen hukuka aykırı asıl fiil de olmadığından bu fiile iştirak de mümkün gözükmemektedir.¹⁶ Bu temelden

Versuch, Vollendung und Beendigung”, *JuS/Heft 12*, 1979, s. 874, Grundfälle; Karol Thalheimer, *Die Vorfeldstrafbarkeit nach § 30, 31 StGB*, Peter Lang, Frankfurt am Main, 2008, s. 1 ff.; Klaus Letzgus, *Vorstufen der Beteiligung: Erscheinungsformen und ihre Strafwürdigkeit*, Duncker & Humblot, Berlin, 1972, s. 1 ff.; Klaus Geppert, “Die versuchte Anstiftung (§ 30 Abs.1 StGB)”, *JURA/Heft 10*, 1997, s. 547; Lutz, Kretzschmar, *Die versuchte Teilnahme im Geltenden und zukünftigen Recht*, Dissertation, Giessen Justus Liebig-Universität, 1975, s. 11; Sercan Tokdemir, *Akim Kalmış Azmettirme*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 155, (Akim Kalmış Azmettirme).

- 11 Tokdemir, *Akim Kalmış Azmettirme*, s. 423. Eleştiri için bkz. Haluk Toroslu, “Kamu Barışına Karşı İşlenen Suçlar Bakımından ‘Tahrik’ Kavramı”, *Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Cilt 2, Ankara, 2015, s. 1213 ve 1214, (Tahrik Kavramı); Zeki Hafızoğulları, Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler (Kişilere Karşı Suçlar)*, 3. Bası., US-A Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 66, (ÖH).
- 12 Özen, s. 34. İntihara yönlendirme suçu bağımsız bir suç tipi olduğundan kasten öldürme suçuna ilişkin TCK md. 82’de düzenlenen nitelikli hallerin tatbik edilemeyeceği hakkında bkz. Ersoy, s. 101.
- 13 M. Emre Tulay, “Türk Ceza Hukukunda İntihara Yönlendirme Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 26, Sayı 2, 2020, s. 815; Mahmut Koca, İlhan Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 9. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 201, (GH).
- 14 Koca, Üzülmmez, *ÖH*, s. 201.
- 15 “Kendi sorumluluğunun bilincinde olma (*Eigenverantwortlichkeit*)” ölçütü hakkında detaylı bilgi için bkz. Urs Kindhäuser, *Strafrecht Besonderer Teil I*, 8. Bası, Nomos, Bonn, 2017, § 4, Rn. 12-15, BT I.
- 16 Bernd Heinrich, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 6. Bası, W. Kohlhammer, Stuttgart, 2019, § 35, Rn. 1262, AT; Ernst, Jeager, *Die Beteiligung am Selbstmord (ein Beitrag zur strafrechtlichen Problematik unter besonderer Berücksichtigung kriminologischer Erkenntnisse an Hand von 508 Todesermittlungsakten der Staatsanwaltschaft bei dem Landgericht Kiel aus den Jahren 1958-1961)*, Inagural- Dissertation, Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, München, 1966, s. 92. Alman hukukunda bir görüşe göre intihar etmek suretiyle kendini öldürmek, özgürce kendi kaderini belirleme hakkına dayanır. Diğer bir görüşe göre intihar hukuka aykırı bir fiildir. Son görüşe göre ne meşru ne de hukuka aykırı bir fiil olarak görülmesi, aksine yasaklanmış bir fiil olarak nitelendirilmelidir. Dolayısıyla doktrinde bu fiilin yasaklanmış bir fiil mi hukuka aykırı bir fiil mi olduğu tartışılmıştır. Bkz. aktaran Jeager, s. 143 ve 144.

hareketle Alman hukukunda TCK md. 84 gibi bir düzenlemeye kanunda yer verilmemiştir.¹⁷ Bu konu, daha çok dolaylı faillik hususunda tartışılan ve ar-kadaki kişiyi dolaylı faillikten sorumlu tutan Alman Federal Mahkemesi'nin

- 17 Öntan, s. 847, dn. 21; Tulay, s. 829. Alman hukukunda intihara yardım fiilleri cezalandırılmazken (Thomas Fischer, *Kommentar Strafgesetzbuch*, 66. Bası, C. H. Beck, München, 2019, § 216, Rn. 3, 4, Kommentar; Johannes Wessels, Michael, Hettinger, Armin Engländer, *Strafrecht Besonderer Teil I*, 42. Bası, C. F. Müller, Heidelberg, 2018, § 2, Rn. 182; Kindhäuser, BT I, § 3, Rn. 2) talep üzerine öldürme fiili suç olarak kabul edilmiştir. Bu iki fiil arasındaki fark, intihar dogmatikinde merkezi bir problem olarak kabul edilir. Bkz. Yesid, Reyes, "Beteiligung am Suizid", *ZIS*, 10/2017, s. 617 (https://www.zis-online.com/dat/artikel/2017_10_1151.pdf, 26.02.2024) Anne Christin Fischer, *Straflose Mitwirkung am Suizid oder Strafbare Fremdtötung?*, Verlag Dr. Kovac, Hamburg, 2011, s. 15 ve 117, Straflose Mitwirkung. Bir başkasının öldürülmesine ilişkin hükümle korunan hukuksal değerın yaşam hakkı olduğu, bu hakkın değer biçilemeyen ve mutlak bir hak olduğu, ancak ACK md. 216'da kabul edildiği gibi kasten öldürmenin hiçbir koşul altında meşrulaştırılamayacağı anlamına gelmediği ifade edilmiştir. Bkz. Diethelm Kleszczewski, *Strafrecht Besonderer Teil (Lehrbuch zum Strafrecht der Bundesrepublik Deutschland)*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2016, § 2, Rn. 2, BT. Bu hukuk sisteminde somut olayın özellikleri çerçevesinde fiil, talep üzerine öldürme suçu kapsamında değerlendirilebilmektedir. Bkz. Yaşar, Turan, s. 51. Alman hukukunda ACK md. 212'de düzenlenen kasten öldürme suçunun tipikliği kapsamında cezalandırılmadığından, yani objektif tipikliği karşılamadığından intihar tipik olmayan hareket (*tatbestandlose Handlung*) olarak nitelendirilmektedir. Çünkü kasten öldürmenin tipikliği kapsamında öldürülen kişinin bir başka kişi olması gerekir. Bkz. Fischer, Straflose Mitwirkung, s. 14; Jeager, s. 91; Ruth Rissing-van Saan, Georg Zimmermann, "Totschlag", *Leipziger Kommentar StGB (Besonderer Teil Sechzehnter Abschnitt Straftaten gegen das Leben)*, Cilt 7-1, 12. Bası, De Gruyter, Berlin, 2019, § 212, Rn. 4. Doktrinde, bir kimsenin intiharına şeriklik (azmettirme, yardım etme) şeklinde katkılarının cezalandırılmasından yana görüşler vardır. Örneğin, *Schmidhäuser, Bringewat, Schilling* gibi yazarlar bu görüşü kabul eden yazarlardır. Fischer'e göre, olması gereken hukuk açısından bir kimsenin intiharına şeriklik şeklinde gerçekleşen katkılar cezalandırılmamalı ve fakat talep üzerine öldürme aktif olarak intihara yardım olarak cezalandırılmalıdır. Görüşler için bkz. Fischer, Straflose Mitwirkung, s. 14 ve ss. 16-18. İntihara azmettirme ve yardım etmenin cezalandırılmaya değer olduğu hakkında ayrıca bkz. Jeager, s. 142. Olması gereken hukuk bakımından intihara şerikliğin cezalandırılmaz olduğu hakkında bkz. Kleszczewski, § 2, Rn. 11. Kendi sorumluluğunun bilincinde olarak intihara katılmak (azmettiren veya yardım eden olarak) ve talep üzerine öldürmek, normatif olarak aynı olgular olmasına rağmen Alman kanun koyucunun ilkinı cezalandırmama, ikincisini ise cezalandırma yoluna gitmesinin eşitsizliğe yol açtığı, bunun savunulamaz olduğundan hareketle kanundaki mevcut duruma ilişkin eleştiriler hakkında detaylı bkz. Ralf Krack, "Teilnahme am Suizid und Tötung auf Verlangen", *KJ-Vierteljahresschrift für Recht und Politik*, Cilt 28, Sayı 1, 1995, s. 60 ff. Alman hukukunda 2015 yılına kadar intihara yardım niteliğindeki hareketler suç teşkil etmediğinden cezalandırılmamaktaydı. Çünkü ACK'da konuya ilişkin bir düzenleme bulunmamaktaydı. Doktrinde "Talep Üzerine Adam Öldürme (*Tötung auf Verlangen*)" başlıklı ACK md. 216'da açıkça ve ciddi bir şekilde ortaya konulan talep üzerine öldürme cezalandırılmıştır. Buna rağmen burada cezalandırılan fiilin aktif ötenazi olduğu ve intihara yardımın bu kapsamda cezalandırılmayacağı ifade edilmekteydi. Dolayısıyla intihar etmek isteyen bir kimseye ilaç ya da tabanca sağlayan kişinin bu fiili TCK md. 216 bakımından tipik değildir. Ancak yaşamına son vermek isteyen kişinin açık ve ciddi talebi üzerine bu kişiye ateş ederek öldüren kişinin fiili ise ACK md. 216 bakımından tipiktir. Fischer, Kommentar, § 216, Rn. 3, 5; Ersoy, s. 96. ACK md. 216'daki düzenleme ile kişinin yaşamının rıza ile sonlandırılması kasten öldürme suçundan ayrı bir norm ile düzenlenmiş ve kasten öldürme suçuna nazaran daha hafif bir ceza öngörülmüştür. Bkz. Georg Küpper, *Strafrecht Besonderer Teil I (Delikte gegen Rechtsgüter der Person und Gemeinschaft)*, 3. Bası, Springer, Berlin und Heidelberg, 2007, § 1, Rn. 59, BT I. Ayrıca bkz. Muharrem Özen, Meral Ekici-Şahin, "Ötenazi", *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt 68, Sayı 4, 2010, s. 26 ve 27. Doktrinde baskın görüş talep üzerine öldürmeye ilişkin hükümün (ACK md. 216), ACK md. 212'de düzenlenen kasten öldürmeye göre daha özel bir tipiklik olduğu yönünde iken, içtihatlar da tpki md. 211'deki nitelikli kasten öldürme gibi kendine özgü (başlı başına) bir suç tipi olduğu kabul edilmektedir. Bkz. Kindhäuser, BT I, § 3, Rn. 8.

(AFM) *Sirius*¹⁸ kararında gündeme gelmiştir¹⁹. Söz konusu durum dolaylı faillikte tipik fiilin gerçekleşmemesi durumu olarak kabul edilmektedir. İntihar ve kendini yaralama fiillerinde kasten öldürme ve yaralama suçlarında fiilin başkasına karşı işlenmesi söz konusu olmadığından tipikliğin objektif unsurları gerçekleşmemektedir. Bu yüzden intihara azmettirme ve yardım etme cezalandırılmaz. Çünkü böyle bir durumda tipik bir asıl fiilin varlığından bahse-

18 Bir başka gezegende *Sirius* adında yaşayan üstün bir ırka mensup olduğuna A'yı inandıran ve güvenini kazanan D, ona kendi canına kıydığında yeni bir bedende hayat bulacağı telkininde bulunarak intihara sürükler. A'nın vazgeçmesiyle suç teşebbüs aşamasında kalır. A'nın intihara teşebbüsü cezalandırılmaz. ACK md. 212'ye göre mağdurun bir başkası tarafından öldürülmüş olması gerekir. Bağlılık kuralı gereği şerikin sorumluluğu failin işlediği fiile bağlıdır. A'nın sorumluluğu intihara teşebbüse iştirak eden herhangi bir kimsenin sorumluluğuna yol açar. Ancak suça iştirak edenin fiil üzerinde hâkimiyet sağlamak suretiyle mağduru kendisine karşı bir araç olarak kullanması durumu farklıdır. Bu olayda, A'nın ölmeyeceği ancak vücut değiştireceği inancı ile D tarafından kandırıldığı şeklinde AFM tarafından hüküm kurulmuştur. Mahkeme, hayatını sonlandırmak üzere olan A'nın fiilinin sonuçlarını anlama kabiliyetinden yoksun olduğu sonucuna vararak, D'nin kasten öldürmeye teşebbüsten dolaylı fail olarak cezalandırılması gerektiği yönünde karar vermiştir. *Sirius-Fall* (BGHSt, 32, 38): BGH, Urteil vom 5. Juli 1983, -1 StR 168/83. Karar ve karara konu olay hakkında bkz. Kai Ambos, Stefanie Bock, "Germany", Ed. Reed Alan, Bohlander Michael, *Participation in Crime (Domestic and Comparative Perspectives)*, Routledge, London and New York, 2013, s. 325 ve 326; Michael Bohlander, *Principles of German Criminal Law*, (Studies in International and Comparative Criminal Law: V. 2) Oregon, Oxford and Portland, 2009, s. 157 ve 158; Reyes, s. 614; Friedhoff, Tobias, "Das Opfer als Werkzeug gegen sich selbst, die Giftfallen Entscheidung und der *Sirius-Fall*", Ed. Krisztina Karsai, *Strafrechtlicher Lebensschutz in Ungarn und in Deutschland: Beiträge zur Strafrechtsvergleichung*, Pólay Elemér Alapítvány, 2008, s. 160 ve 161. Baskın görüş ve yargı kararları D'nin fail olarak kasten öldürme suçuna teşebbüsten cezalandırılmasından yanadır. Bkz. Eric Hilgendorf, Brian Valerius, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 2. Bası, C. H. Beck, München, 2015, § 9, Rn. 31, AT. AFM, olayda A'nın kusur yeteneğini haiz olduğunu, herhangi bir zorunluluk altında hareket etmediğini ve bu yüzden faillik ile şeriklik arasındaki ayrıma ilişkin ölçütler göz önünde bulundurularak fiil üzerindeki hakimiyetinin olup olmadığının araştırılmasına vargu yapılmıştır. Yüksek Mahkeme, bir kimsenin "kendisine karşı bir araç olarak kullanıldığından bahsetmek için kişinin serbest iradesiyle hareket etmesi gerektiğini belirtmiştir. Ölen kişi hile ile hareketi gerçekleştirmeye yönlendirilir ve kendisine karşı bir araç olarak kullanılırsa dolaylı faillikten bahsedilir. Mahkemeye göre, mağdur yeni bir hayata uyanabilmek için bile olsa ölüm aşamasını geçmesi gerektiğini düşünmesi durumunda da dolaylı faillikten bahsedilebilir [BGHSt, 32, 38 (43)]. Alman hukukunda, doktrinde, kendisini öldüren mağdurun serbest iradesiyle fiili işleyip işlemediği ölçütünü esas alan görüş olduğu gibi yaşam üzerinde tasarrufta bulunma yetkisi karşısında mağdurun bu hususta geçerli bir rızasının bulunup bulunmadığı ölçütünü esas alan görüş de bulunmaktadır. Doktrindeki baskın görüş, bu ölçütün kullanılmasından yanadır. Bkz. aktaran Heinrich, AT, §35, Rn. 1263. *Sirius* olayına ilişkin doktrinde yapılan tartışmalar için bkz. Friedhoff, s. 172, 173 ve 174.

19 Eser Olgun, "Kasten Öldürme Suçunun Türk-Alman Karşılaştırmalı Ceza Hukuku Bakımından İncelenmesi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 19, Sayı 2 (Özel Sayı), 2013, s. 1643. Türk hukukunda Ünver, intihara yönlendirme suçunun kanundan çıkartılması ve TCK md. 84/f.4'teki durumun kasten öldürme suçları içerisinde özel olarak düzenlenmesi gerektiğini ileri sürmüştü ve şayet bu suçun mutlaka düzenlenmesi isteniyorsa "talep üzerine insan öldürme suç" şeklinde bir hükmün kanunda olmasını önermiştir. Ayrıca yazar, ötenazinin şartlarının kanundan düzenlenmesi ve bunun suç olmadığına açıkça ifade edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bkz. Ersoy'un aktarmasıyla (Ersoy, s. 90) Yener Ünver, "Türk Ceza Hukuku Açısından Ötenazi", Derleyen: Nur Centel, *Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötenazi, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Disiplinlerarası Hukuk Çalışmaları Serisi No: 1*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2011, s. 57.

dilemez²⁰. Aracının fiilinin tipik olmadığı bu gibi durumlarda hareketin bizzat aracı kişiye yaptırılması gündeme gelir. Arka plandaki kişi, aracının hatasından, zor durumda olmasından veya algılama ya da irade gücünün zayıflığından faydalanarak irade üzerinde fiili hâkimiyet tesis etmektedir²¹.

II. Suç Tipi Bağlamında Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar

A. Madde Başlığı Bakımından Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar

5237 sayılı TCK'nın intihara yönlendirme suçlarını düzenleyen 84'üncü maddesi, kanunun ilk halinde hatalı olarak "İntihar"²² başlığı ile düzenlenmişti.

20 Kristian Kühn, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 8. Bası, Frans Vahlen, München, 2017, § 20, Rn. 138, AT; Hilgendorf, Valerius, AT, §9, Rn. 27. Burada araç ve mağdur sıfatları birleşmek suretiyle, bir kimseye kanunda tipik olmayan bir fiil işletilmektedir. Bkz. Hasan Sınar, "Türk Ceza Hukukunda Dolaylı Faillik", *Ceza Hukuku Dergisi*, Cilt 6, Sayı 15, Nisan 2011, s. 67; Elvan Keçelioğlu, "Alman Ceza Hukukunda Faillik", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 65, 2006, s. 81. AFM, kişinin kendisine karşı fiili işlemesinde araç olarak kullanıldığı durumlarda dolaylı faillik kurumuna benzer bir yapının bulunduğu kanaatindedir. Esasen Yüksek Mahkeme, bu kararında dolaylı faillikle ilişkin prensipleri doğrudan değil, uygun düştüğü ölçüde uygulamıştır. Gift-Fall: BGHSt 43, 177 (180): BGH, Urteil vom 12. August 1997 – 1 StR 234/97. Ayrıca bkz. Hilgendorf, Valerius, AT, § 9, Rn. 33; Friedhoff, s. 168 ve 169. Mezkûr karara ilişkin detaylı bilgi ve değerlendirmeler için bkz. Friedhoff, s. 159 ve 160, ss. 168-171. Aracının fiilinin tipik olmadığı hallerde ortaya çıkan dolaylı faillik durumları daha çok bir kimsenin kendisini öldürmesi veya yaralaması olaylarında söz konusu olur. Burada asıl tartışılan husus tipik olmayan fiillerde iradeye hâkimiyetin kurulması şeklindeki dolaylı failliktir. A'nın zorlaması sonucu B'nin kendisini öldürmesi gibi bir olayda kasten öldürme fiilini işleyen kişi mağdurun kendisidir. TCK md. 81 anlamında tipik bir fiilden bahsedilemez. A, kasten öldürme suçunda mağdurun bir araç olarak kullandığı için dolaylı fail olarak TCK md. 81'den sorumlu olur. Bu gibi olaylarda dolaylı faillik kurumu devreye girer. Bkz. Koca, Üzülmüş, *GH*, s. 466. Detaylı bilgi için bkz. Friedhoff, s. 165 ve 166; Andreas M. Günther, "Täterschaft und Teilnahme im südafrikanischen Recht (Eine rechtsvergleichende Studie unter besondere Berücksichtigung der common purpose rule)", Ed. Albin Eser, *Beiträge und Materialien aus dem Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht Freiburg*, Cilt S98, Edition Iuscrim, Freiburg im Breisgau, 2003, s. 29.

21 Rudolf Rengier, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 11. Bası, C. H. Beck, München, 2019, § 43, Rn. 8-11, AT; Heinrich, AT, § 35, Rn. 1248a, 1262; Kühn, AT, § 20, Rn. 138; Friedhoff, ss. 165-168; İzzet Özgeçen, *Suçta İştirakin Hukuki Esası ve Faillik*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği Yayınları, İstanbul, 1996, s. 238, Suçta İştirak. Almanya'da yaşanan güncel bir olayda 74 yaşındaki bir doktor, 37 yaşında olan ve hastalığı nedeniyle geçirdiği depresyonun etkisi altında olan kadın hastasını, hazırladığı ilaç ile ikinci intihar denemesinde öleceği sözü vermiştir. Berlin Eyalet Mahkemesi (Landgericht Berlin I), Alman hukukunda intihara yardımın cezalandırılabilir olmadığını ve hastasını intihar eyleminde bir araç olarak kullandığından hareketle doktoru kasten öldürme suçunun dolaylı faili olarak üç yıl hapis cezasına mahkûm etmiştir. Doktorun, "gerekirse izin verilen sınırların ötesine geçerek yardım edeceği ve böylece kadının bu ikinci denemede gerçekten öleceği" sözü, Mahkemenin bakış açısına göre kadının intihar kararı üzerinde doğrudan etkisi olmuştur. Doktorun avukatı tarafından karara karşı temyiz başvurusu yapılmıştır. Temyiz başvurusunda avukat, psikolojik olarak acı çeken bir kimsenin intihar etmesinin yeterince dikkate alınmadığına, hastanın büyük duygusal sıkıntı içinde olduğuna ve intihar konusundaki kararlılığına vurgu yapmıştır. Bkz. LG Berlin I zu Grenzen der Sterbehilfe: Arzt wegen Totschlags zu drei Jahren Freiheitsstrafe verurteilt, Legal Tribune Online, 08.04.2024, https://www.lto.de/persistent/a_id/54274/ (14.04.2024).

22 TDK'da intihar, toplumsal ve ruhsal sebeplerin tesiri altında kişinin kendi yaşamını sonlandırması şeklinde ifade edilmiştir. Tanım için bkz. Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/> (29.02.2024). İntihar, Arapça'da *nahr* kelimesinden türemiştir. *Nahr*, "boğazlama", "hayva-

29.06.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun'un (5377 sayılı Kanun) 10. maddesi ile madde başlığı "İntihara Yönlendirme" şeklinde değiştirilmiştir. Her ne kadar intiharın değil, intihara iştirakin²³ cezalandırılmasını vurgulamak adına yapılan bu değişiklik olumlu karşılanırsa bile bu kavramın kanun metnini kapsayıcı nitelikte olmadığını düşünüyoruz²⁴. Madde metninde hem intihara azmettirme hem de intihara yardım²⁵ etme nev'inden fiiller cezalandırılmıştır. Yönlendirmek, TDK'da²⁶ "bir kimsenin davranış, tutum, yapacağı iş vb. alanlarda izleyeceği yolu göstermek" şeklinde ifade edilmiştir. Bu tanım dikkate alındığında kavramın hem azmettirmeyi hem de yardım etmeyi kapsadığı ileri sürülebilir. Ancak, gerek ceza hukuku tekniği gerekse iştirak teorisi açısından madde metninde kullanılan kavramlar da dikkate alındığında başlığın doğru olmadığı kanaatindeyiz. Mevcut başlık "İntihara Azmettirme ve Yardım Etme" şeklinde değiştirilebilir. Ancak maddede iştirak alanında mahiyetleri ve kusur yoğunlukları bakımından farklılık arz ettiğinden hareketle intihara azmettirme²⁷ ve intihara yardım²⁸ etmenin farklı maddelerde yaptırım altına alınması daha isabetli olacaktır. Maddede başlı başına haksızlık teşkil ettiği kabul edilen birbirinden farklı iştirak fiilleri (azmettirme ve yardım etme) cezalandırılmış, böylelikle intihara azmettirme suçu ve intihara yardım etme suçu şeklinde bağımsız suç tipleri oluşturulmuştur. Ayrıca intihara alenen teşvik de bağımsız bir suç tipi olarak bu madde kapsamında düzenlenmiştir. Bu suçun intihara

nın boğazını keserek öldürme" demektir. Bkz. <https://www.etimolojiturkce.com/arama/intihar> (29.02.2024). Kavram için ayrıca bkz. İçer, s. 296; Ersoy, s. 90 ve 91. İntihar için kullanılan kavram hususunda çeşitlilik olduğunu görmekteyiz. İntihara düşüncesinin yerine "intihar girişimi (teşebbüs)", "intihara intihar girişimi", "intihar girişimine intihar" gibi ifadeler kullanılmaktadır. Bunun yanında intihar yerine istemli ölüm kavramı da kullanılmaktadır. Konuya ilişkin terminoloji sorunu hakkında bkz. Ersoy, s. 90. Çalışmamızda TCK md. 84'ün başlığında kullanılan "intihar" kavramını, intihar girişiminin yerine de ceza hukuku tekniğine daha uygun olduğunu düşündüğümüz "intihara teşebbüs" kavramını kullanmayı tercih ediyoruz.

- 23 İntihara iştirake ilişkin detaylı bilgi için bkz. Reyes, s. 612 ff.
- 24 Doktrinde cebir veya tehdit ile intihara mecbur edilmesi suçu bakımından cebir veya tehdit kapsamadığından hareketle yönlendirme kavramının madde başlığı olarak tercih edilmesi eleştirilmiştir. Madde başlığına ilişkin eleştiri için bkz. Ersoy, s. 91.
- 25 İntihara yardım suçunun unsurları hakkında detaylı bkz. Artuk, *İntihar ve İntihara Yardım Suçu*, s. 131 vd.; Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 13 vd.
- 26 Tanım için bkz. Türk Dil Kurumu, (11.12.2023).
- 27 İntihara yönlendirme kapsamında sadece azmettirme değil, yardım etme fiilleri de düzenlenmiştir. Bu noktada İntihara azmettirme ile intihara maddi ve manevi yardım arasındaki kusur yoğunluğu farkı dikkate alınarak intihara azmettirmenin bağımsız olarak müstakil bir maddede düzenlenmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Bkz. Halid Özkan, *Ceza Hukukunda Azmettirme*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 260.
- 28 Doktrinde Ünver, TCK md. 84'ün başlığının "intihara yardım (suçu)" şeklinde olması gerektiğini ileri sürmüştür. Ancak yazarın bu önerisinin mevcut madde metnini kapsayıcı olmadığı kanaatindeyiz. Çünkü madde metninde sadece intihara yardım cezalandırılmamıştır. Bkz. Ersoy'un aktarmasıyla (Ersoy, s. 90) Ünver, s. 38 vd.

azmettirme ve yardıma ilişkin hükümlerden sonra “İntihara Alenen Teşvik Etme” başlığı altında bağımsız bir madde ile düzenlenmesi daha isabetli olacaktır. Bunun yanında, maddenin son fıkrasında intihara sevk veya mecbur etme de düzenlenen bağımsız²⁹ bir suç tipidir. Esasen, aşağıda da belirtileceği üzere bu düzenlemeye gerek olmadığını, dolaylı faillik müessesesi kapsamında bu fiilin kasten öldürmeye ilişkin hükümden hareketle yaptırıma bağlanmasının mümkün olduğu kanaatindeyiz. Hukuksal değerlerin intihara ilişkin hükümler kapsamında korunduğunu vurgulamak adına intihara alenen teşvik etme suçundan sonra bu fiilin “İntihara Sevk veya Mecbur Etme” başlığı altında cezalandırılması mümkündür. Sonuç itibarıyla madde başlığı ile madde metninin birbiriyle tam anlamda uyumlu olmadığı kanaatindeyiz. Söz konusu maddenin yeniden formüle edilerek birbirinden farklı suç tiplerinin bağımsız hükümlerle düzenlenmesi ve bu kapsamda terim birliğinin sağlanması adına madde metinlerine uygun başlıkların tercih edilmesi gerekir.

Ayrıca, maddenin yeniden formüle edilmesi durumunda birinci fıkrada bahsi geçen seçimlik hareketlerin cezaları arasında bir farklılığa da gidilmelidir. Zira intihara yönlendirme başlığı altında cezalandırılan hareketler için öngörülen ceza aynıdır. Hâlbuki TCK md. 38 ve 39'daki düzenlemeler dikkate alındığında oluşan haksızlıkların boyutu itibarıyla azmettirme ve yardım etme ayı derecede değildir. Azmettirme şerikliğinin daha kuvvetli halidir. Seçimlik hareketler arasında ceza farkının öngörülmemesi ceza adaleti sistemine uymamaktadır. Doktrinde, bu hususta yapılabilecek bir kanun değişikliğiyle intihara azmettirme ile diğer seçimlik hareketlerin cezası arasında bir farklılığa gidilerek azmettirme için daha fazla cezanın tayin edilmesi gerektiği haklı olarak ileri sürülmüştür. Çünkü azmettirme durumunda azmettirene, yardım edene göre daha fazla ceza tayin edilmiştir. Azmettiren, TCK md. 38 gereği işlenen suçun cezasıyla cezalandırılmıştır³⁰.

B. Maddede Kullanılan Kavramlar Bakımından Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar

1. İntihar Etmek

Kanunda intihar etmekten bahsedilmiştir. İntihar etmek bir kimsenin kendi hayatını sona erdirmesi demektir. Daha doğrusu kişinin kendisini bilerek ve isteyerek öldürmesi anlamına gelir³¹. Ahlaka aykırı olan bu hareket hukuken³²

29 Bağımsız bir suç olarak düzenlenen intihara sevk veya mecbur etme suçunun yapısal analizi hakkında detaylı bilgi için bkz. Öntan, s. 881 vd.

30 Ersoy, s. 110.

31 Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 7.

32 Madde gerekçesinde kişinin yaşamını sonlandırma yönünde ortaya çıkan iradesinin hukuken

de kabul edilemez. Modern ceza hukuku bir kimsenin kendi hayatını sonlandırmasını cezalandırılabilir bir davranış olarak kabul etmemektedir. Bir kimsenin kendisini öldürmesi, anayasa³³ hukuku öğretisinde ne temel bir hak olarak güvence altına alınmıştır ne de hukuken yasaklanmıştır. İntiharın suç sayılmasının nedeni kişiye kendi hayatına son verme hakkının tanınmış olmasının

- geçerli olmadığı açıkça ifade edilmiştir. Bkz. TCK md. 84'ün gerekçesinin ikinci paragrafı. Hukukun görevinin ahlaka aykırı tüm hareketlerin ceza yaptırımına bağlamak olmadığı, ceza hukukunun amacının üçüncü kişilerin hukuki menfaatlerine yönelik saldırıları bertaraf etmek olduğu, müntehire ceza verilmemesinin nedeninin kişinin kendisine ait hak ve menfaatleri koruma bakımından ceza hukuku altına sokulamayacağına dayandığı ve nihayetinde intiharın hukuki bir değerinin olmadığı ifade edilmiştir. Bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 10.
- 33 1982 Anayasası'nda (md. 17) yaşam hakkının bir görev olduğu ve insanın yaşamını devam ettirmekle yükümlü kılındığı vurgulanmıştır. Bkz. AY md. 17. Aynı yönde ayrıca bkz. Tulay, s. 815. Alman hukukunda baskın görüşe göre, kişi yaşam hakkı üzerinde özgürce karar verme iradesine sahip olup kişinin kendi yaşamını devam ettirme yönünde bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu görüş, yaşamı devam ettirmenin hukuk sistemi içerisinde bir sorumluluk olarak telakki edilmesini isabetli görmemektedir. Bkz. aktaran Tulay, s. 815, dn. 2. Alman hukukunda bir başkasını intihara yönlendiren (azmettiren ve yardım eden) kişi bağlılık kuralı nedeniyle cezalandırılmamaktadır. Bkz. Tulay, s. 816. ACK'da 2015 yılında bu konuda bir değişiklik yapılmış ve "İntihara Ekonomik Teşvik" başlıklı 217'inci madde kanuna eklenmiştir. Söz konusu maddenin birinci fıkrasında intihara teşvik amacıyla başkasına ekonomik imkan temin etmek ya da temin edilmesine aracılık etmek cezalandırılmıştır. İkinci fıkrada failin akrabasının veya yakınının hiçbir ticari faaliyet yapmamış olması kaydıyla iştirak etmekten dolayı cezalandırılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Bkz. Ersoy, s. 97). Düzenleme, intihara yardımın ekonomik yani ticari olarak yasaklanması şeklinde nitelendirilmektedir. Bu suçtan cezalandırma için uygulamada intiharın gerçekleşmesi şartı aranmaktadır. Bu düzenlemeyle, intihar etmek isteyen kişilerin korunmasının amaçlandığı ve intiharların engellenmek istendiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte maddeye yönelik eleştiriler de yapılmıştır. İntihar etmenin azmettirmeye ve yardım etmeye ilişkin hükümler çerçevesinde hukuka aykırı bir fiil olmadığı, ölümlle neticelenen intihara iştirak etmenin azmettirme ve yardım etme olarak nitelendirilemeyeceği, zira bağlılık kuralının buna engel olduğu ileri sürülmüştür. Bkz. Rolf Dietrich Herzberg, "Strafbare Tötung oder straflose Mitwirkung am Suizid", *ZIS*/7, 2016, s. 440, 441, 442 ve 448. Bu konudaki tartışma için bkz. Kühl, § 20, Rn. 46; Ruth Rissing-van Saan, "Geschäftsmäßige Förderung der Selbsttötung", *Leipziger Kommentar StGB (Besonderer Teil Sechzehnter Abschnitt Straftaten gegen das Leben)*, 12. Bası, Cilt 7-1, Walter de Gruyter GmbH & Co KG, Berlin, 2019, § 217, Rn. 1 ff., (§ 217) Ayrıca bkz. Ersoy, s. 97, 98 ve 99. İntihara yardımın belli kanuni koşullar çerçevesinde cezalandırılmasını içeren ACK md. 217, anayasal ilkelere aykırılık teşkil ettiğinden hareketle Alman Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş ve kararda hiç kimsenin bir başkasının intiharına yardım etmekten dolayı sorumlu tutulamayacağı ifade edilmiştir. BVerfG, Urteil des Zweiten Senats vom 26. Februar 2020- 2 BvR 2347/15-, Rn. 1-343, https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2020/02/rs20200226_2bvr234715.html, (09.02.2024). Macar hukukunda anayasa mahkemesi, yaşam hakkını, toplumsal olarak yüksek derecede bir değer olarak bunu korumla yükümlü olduğunu kabul etmektedir. Doktrinde de yaşamı koruma yükümlülüğünün mutlak olduğu, devlet tarafından konulan normların korumayı garantilemesi gerektiği, ceza hukukunun eşit şekilde yaşamı koruması gerektiği ve bu hususta bireyler arasında ayrım yapılamayacağı ifade edilmektedir. Bu hukuk sisteminde intihara teşebbüsü cezalandıran bir hüküm bulunmasa da intiharın toplumun ahlaki bir normu olduğu üzerinde görüş birliği vardır. İntihara iştirakin (şerikliğinin) cezalandırılabilirliği, intiharın toplumsal anlamına ve toplumun ahlaki normu olmasına dayandırılmaktadır. Bkz. Mihály Filó, "Die Dtrafbarkeit der Suizidteilnahme nach ungarischem Strafrecht", *ZStW*, Heft 4/117, 2005, s. 954 ve 956.

dan ve bu davranışın hukuken de yasaklanmamış olmasından kaynaklanır. İntihar, suç politikası³⁴ gereği cezalandırılmaz. İntiharin cezalandırılmamasının sebeplerinden bir diğeri de bunun daha çok ahlak ve din ile ilgili olmasıdır³⁵.

Ceza hukukunda bir kimsenin hem fail hem mağdur olamamasından dolayı da intiharin kendisi suç değildir³⁶. Ceza hukukunda intihar başlı başına cezalandırmaya elverişli bir fiil olarak kabul edilmemektedir. Kendi isteğiyle yaşamını sonlandıran veya buna teşebbüs eden bir kimse, hem bu fiilin faili hem de mağduru konumundadır. Suçun konusu ise müntehirin veya intihara teşebbüs³⁷ edenin vücududur. Dolayısıyla, fail ve mağdur sıfatlarının aynı kişide

34 Jeager, s. 146.

35 Koca, s. 20. İntiharin cezalandırılmamasının sebepleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Jeager, s. 144 ve 145; Faruk Erem, "Ceza Hukukunda İntihar", *Yargıtay Dergisi*, Cilt 16, Sayı 4, 1990, s. 491; Ayhan Önder, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1994, s. 78; Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 9 ve 10; Koca, Üzülmüş, ÖH, s. 197; Öntan, s. 846 ve 847; İçer, s. 298; Ersoy, s. 93; Taştürk, s. 217. Ersoy'a göre, intiharin suç olarak kabul edilmemesinin nedeni, kişinin ölme hakkına veya bu hakkın tanınmasına ve hukuken tasvip edilmemesine değil, tamamen suç politikası mülahazalarına dayanır. Ersoy, s. 93. İntihar ve intihara yardımın tarihçesi hakkında bkz. Artuk, *İntihar ve İntihara Yardım Suçu*, ss. 113-127; Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, ss. 7-16; Ersoy, ss. 80-90. Alman hukukunda mevcut durum için bkz. Bohlander, s. 157 ve 158; Reyes, s. 616; Jeager, s. 144 ve 145. Beccaria'nın intihara ilişkin görüşleri hakkında bkz. Cesare Beccaria (Terc. Sami Selçuk), *Suçlar ve Cezalar Hakkında*, 4. Baskı, İmge Yayınları, Ankara, 2014, s. 165. Durkheim'ın görüşleri için bkz. aktaran Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 7, dipnot 1. Sosyolojik, psikolojik ve felsefik açıdan intihar olgusuna ilişkin düşünceler hakkında bkz. Ersoy, ss. 76-79.

36 Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 9; Öntan, s. 846, 847; Özbek, Doğan Bacaksız, ÖH, s. 178; İçer, s. 298.

37 Kişinin intihara teşebbüs ettikten sonra hayatta kaldığı için bu girişimin cezalandırılabilceği düşünüle bile bunun psikolojik olarak kişiyi pişman olmaya ve hatta tekrardan bu fiili işlemeye yönlendireceğinden dolayı intihara teşebbüs fiilinin cezalandırılmasının cezanın amacıyla bağdaşmayacağı kabul edilmektedir. Bkz. Koca, s. 20; Öntan, s. 847; Tulay, s. 815, dipnot 3; Ersoy, s. 93. Günümüzde intihar eylemlerinin durumunda olduğu gibi intihar eylemi başkalarına zarar vermek amacı ile yapılıyorsa intihara teşebbüs edenin cezalandırılması gerektiği ileri sürülmüştür. Bkz. Hasan Gerçek, *Uygulamalı-Yorumlu Türk Ceza Kanunu*, Cilt 2 (Madde 82-148), 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 1680, (Cilt 2); Özen, s. 33. Genel ve özel önleme perspektifinden intihara teşebbüsün cezalandırılmasının amaca hizmet etmeyeceği ifade edilmekle birlikte; Reyes'e göre, özel önleme açısından bakmak gerekirse intihara teşebbüsün hapis cezasıyla yaptırım altına alınması mümkündür. Ancak bunun için intihara teşebbüs eden kişinin tekrardan teşebbüste bulunmasını imkansız kılacak şekilde hapis cezasının belirlenmesi gerekir. Bu da uygun psikolojik, psikiyatrik veya sosyal tedavinin yardımıyla mümkün olabilir. Bkz. Reyes, s. 616. İntihara teşebbüsün cezalandırılmasının ceza hukuku sismetaği açısından teknik olarak mümkün olmadığı, intiharin suç teşkil etmediği bir hukuk devletinde intihara teşebbüsün cezalandırılmasının doğru olmadığı ileri sürülmüştür. Bkz. Ersoy, s. 93. İntihara teşebbüsün cezalandırılmaması, bu fiilin hukuka uygun hareket olarak nitelendirilmesini gerektirmez. Bu yüzden intihara ve intihara teşebbüse iştirak fiillerinin cezalandırılması mümkündür. Örneğin, bir kimsenin, intiharını engellemek ve hukuka aykırı saldırıyı bertaraf etmek için güç kullanmak zorunda kalabilir. İntihar eden kişinin kendi yaşam bütünlüğüne yönelik haksız bir saldırı gerçekleştirdiğinden saldırıyı orantılı bir şekilde defetmek için zor kullanan kişinin meşru müdafaaadan yararlanabileceği ileri sürülmüştür. Bkz. Koca, s. 36; Ersoy, s. 92 ve 93, 127. Öntan, meşfu müdafaaanın kabul edilmesi, peşinen kişinin kendi yaşamı üzerinde tasarrufta bulunamayacağı anlamına geldiğini ifade etmiştir. Bkz. Öntan, s. 869.

toplanması mümkün olmadığından intiharın kendisinin de cezalandırılması mümkün gözükmemektedir³⁸.

Bunun yanında, intihar eden kişiden sonra intihar fiilini cezalandırabileceğimiz bir fail bulunmamaktadır. Ölenin yakınlarının cezalandırılması da “ceza-ların şahsiliği prensibi”³⁹ ile bağdaşmaz. Ayrıca intihar fiili teşebbüste kalsa da bu girişimde bulunan kişinin cezalandırılması bundan beklenen amacı gerçekleştirmeye elverişli değildir⁴⁰.

Mezkûr gerekçelerden hareketle kanun koyucu, toplumda yol açtığı tehlike sebebiyle sadece intihar fiiline iştirak fiillerini cezai yaptırıma bağlamıştır. Her ne kadar intiharın kendisi suç teşkil etmese de bu fiile iştirak eden kişiler bakımından cezanın etkisizliğinden bahsedilemez. Dolayısıyla bu fiile iştirak fiilleri suç teşkil etmektedir⁴¹.

Önder, hukuk düzenine olmaması ve müntehirin ailesi bakımından bir haksızlığın gerçekleşmemesi nedenleriyle intihar fiilini suç olarak düzenlemenin bir faydasının olmadığını ileri sürerken;⁴² Erem, intihara teşebbüsü cezalandırmamanın, kişinin kendi hayatı üzerinde mutlak bir hakka sahip olduğu anlamına geldiğini ve bunun kabul edilebilir olmadığını ifade etmiştir⁴³. İntihar eylemi başkalarına zarar vermek amacı ile yapıyorsa intihara teşebbüs edenin cezalandırılması gerekir. Günümüzde intihar eylemcilerinin durumu buna örnektir⁴⁴. İtalyan doktrininde intiharı suç saymayan bir görüşe göre, başkasının intiharına iştirak eden kişi öldürme fiiline iştirak etmektend olayı cezalandırılmalıdır⁴⁵. Ersoy’a göre, intihar eden kişiyi cezalandırmak mümkün değildir. Ayrıca intihara teşebbüs eden kişinin cezalandırılması zararlıdır⁴⁶.

2. Maddede Düzenlenen Seçimlik Hareketler Bakımından Kullanılan Kavramlar

Kanun maddesinde azmettirme, teşvik etme, başkasının intihar kararını kuvvetlendirme ve başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım etme şeklin-

38 Tulay, s. 815. Ayrıca bkz. İçer, s. 298; Öntan, s. 846; Ersoy, s. 102.

39 Beccaria, s. 165.

40 Özbek, Doğan, Bacaksız, ÖH, s. 178; Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 9; İçer, s. 298; Öntan, s. 846; Ersoy, s. 93.

41 Önder, s. 78; Öntan, s. 847. İntihara azmettirmenin ve yardım etmenin cezalandırmaya layık fiiller olmasının dogmatik gerekçeleri hakkında bkz. Jeager, s. 147.

42 Önder, s. 78.

43 Erem, s. 491.

44 Gerçeker, *Cilt 2*, s. 1680.

45 Özen, s. 33.

46 Ersoy, s. 92.

de seçimlik hareketler cezalandırılmıştır⁴⁷. Bahsi geçen herhangi bir seçimlik hareketin gerçekleştirilmesi ile intihara yönlendirme suçunun tipikliği gerçekleşir. Ancak seçimlik hareketlerden birkaçının veya hepsinin gerçekleştirilmesi TCK md. 61 çerçevesinde göz önünde bulundurulabilir⁴⁸. Birden fazla seçimlik hareketin gerçekleştirilmesi suçun teklifiğini etkilemez⁴⁹.

Tulay, intihara teşvik ve intihar kararını kuvvetlendirme seçimlik hareketlerinin madde metninde belirtilmesinin gerekli olmadığını ve yardım etme kavramının bu fiilleri de kapsadığını ileri sürmüştür⁵⁰. Ersoy, madde metninde kullanılan hukuki terimlerin teknik anlamlarıyla kullanılmadığını ifade ederek terminolojik olarak maddenin kaleme alınışını eleştirmiştir. İntiharın kendisi hukukumuzda suç olmadığından maddede bahsi geçen seçimlik hareketlerin bağlılık kuralı engelinden dolayı cezalandırılmasının mümkün olmadığını ifade eden yazar, maddenin formülasyonunda intihara yönlendirme suçunun kendine özgü (*sui generis*) yapısının dikkate alınması gerektiğini ve kanunumuzda kabul edilen iştirak formlarının kullanılmasının isabetli olmadığını ileri sürmüştür. Yazara göre, olması gereken, maddede farklı bir terminolojinin tercih edilmesidir. İntihara yönlendirmenin bağımsız suç olarak cezalandırıldığı ceza kanunlarında bu fiilin, iştirake ilişkin genel hükümlerden ayrıldığını vurgulamak adına farklı ve fakat aynı anlama gelen sözcüklerin kullanılması tercih edilmeliydi⁵¹.

a. İntihara Azmettirme

TCK'nın 84'üncü maddesinde cezalandırılan ilk fiil intihara azmettirme⁵² fiilidir⁵³. Bu suçun objektif unsuru olarak intihara azmettirmeden neyin anlaşıl-

47 Tulay, s. 817; Öntan, s. 849; İçer, s. 298 ve 301; Ersoy, s. 102. Mukayeseli hukukta Norveç ve Danimarka gibi intihara azmettirme ve yardım etme şeklinde fiil ayırımını yapmayan ülkelerin ceza kanunlarında "işbirliği" veya "iştirak" kavramları tercih edilmiştir. Bunun dışında, Arnavutluk gibi "intihara sebep olma" kavramını tercih eden ülke kanunları da bulunmaktadır. Arnavutluk hukukunda "insan haysiyetini ağır bir şekilde zedeleyen sistematik kötü muamele veya başka sistematik davranışlar sonucu intihara veya intihara teşebbüse sebep olma" fiili cezalandırılmıştır. Bkz. Artuk, *İntihar ve İntihara Yardım Suçu*, s. 132; Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 14.

48 İçer, s. 298 ve 301; Ersoy, s. 102.

49 Öntan, s. 851.

50 Tulay, s. 817 ve 820.

51 Ersoy, s. 109 ve 110. Ayrıca eski TCK'da düzenlenen intihara ikna ve yardım suçu açısından bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 27, 28 ve 53.

52 Şerikliğin bir türü olan azmettirme hakkında detaylı bilgi için bkz. Hilgendorf, Valerius, AT, § 9, Rn. 117 ff.; Tokdemir, *Akim Kalmış Azmettirme*, s. 50 vd. ETCK döneminde azmettirmenin hukuki niteliği hakkında detaylı bilgi için bkz. Christia Rumpf, *Einführung in das Türkische Recht*, C. H. Beck, München, 2004, Rn. 29; Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, (Genel Kısım)*, Cilt 2, 10. Bası, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 1994, s. 523, 524 ve 525.

53 İntihara azmettirmenin sadece icrai davranışla gerçekleştirilebilir olduğu hakkında bkz. Tulay, s. 820.

ması gerektiği doktrinde tartışmalara neden olmuş ve azmettirme kavramı ile eski kanunda kullanılan ikna⁵⁴ kavramı mukayese edilmiştir⁵⁵.

Doktrinde intihara yönlendirme suçunun unsuru kapsamında tanımlanan azmettirme hareketi ile şeriklik hareketi olarak azmettirme hareketinin, azmettirenin kastı kapsamındaki fiil bakımından aynı olmadığını ileri süren Özen'e göre, intihara yönlendirme suçundaki azmettirme iştirak kurumundaki bir şeriklik formu olan azmettirmeden farklıdır. TCK'nın 84'ncü maddesinde azmettirme başlı başına bir suç oluşturmaktadır.

İştirak kurumundaki azmettirmenden dolayı azmettirenin sorumlu tutulabilmesi, azmettirilen suçun icra hareketlerine başlanmasını gerektirir⁵⁶. Yazara göre yeni kanunda ikna kavramına yer verilmediği için, ikna fiili intihara yönlendirme suçunun maddi unsuru değildir. Bu nedenle cezalandırılmaz. Ancak azmettirme olarak vasıflandırılırsa ikna fiilinin cezalandırılması mümkündür⁵⁷.

Centel, Zafer ve Çakmut, azmettirmeyi, aklında azmettirme konusu suçu işlemeye dair fikri olmayan bir kimsenin ilgili suçu işlemeye yönlendirilmesi şeklinde ifade etmişlerdir. Azmettirenin cezalandırılması için fiili icra eden kişinin fiilinin suç olması gerekir. Ancak ne intihar ne de intihara teşebbüs suç olarak kabul edilmemektedir. Bu yüzden azmettirme kavramı yerine ikna kavramının kullanılması daha yerinde olurdu. Yazarlar, ceza hukuku anlamında azmettirmeyi, suç işlemeye yönelik bir niyeti veya bu yönde bir kararı önceden var olmayan kişinin iradesini etkilemek suretiyle suç teşkil eden belirli bir fiili işlemeyi temin etmek şeklinde izah etmişlerdir. Diğer bir ifadeyle kişiye, suç işleme kararını verdirmek suretiyle suçu işletmektir. Suçun icra hareketlerini gerçekleştirenin, yani intihar teşebbüsünde⁵⁸ bulunanın fail sayılmaması;

54 Majno, *Ceza Kanunu Şerhi (Türk ve İtalyan Ceza Kanunları)*, Cilt III, Yargıtay Yayınları No: 8, Ankara, 1980, s. 246, Majno III.

55 Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 27 ve 28. Eski kanunda bu suçun oluşması için ikna ve yardım etme eylemlerinin her ikisinin de işlenmesi aranmaktaydı. Suçun hareket kısmını "ikna ve yardım" oluşturmaktaydı. İkna veya yardım tek başına bu suçun oluşmasını sağlayan hareketler olarak kabul edilmiyordu. Bu durum, hükmün uygulama kabiliyetini sınırlandırmaktaydı. Bkz. Erem, s. 493 ve 494; Özbek, Doğan, Bacaksız, ÖH, s. 180; Ersoy, s. 111. Bu hususa ilişkin eleştiri için bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 27. Eski TCK'da kullanılan "ikna" ve YTCK'da kullanılan "azmettirme" kavramları hakkında yapılan tartışmalar için bkz. Önder, s. 37; Faruk Erem, Nevzat Toroslu, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 3. Bası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1978, s. 449, ÖH; Erem, s. 494. Mukayeseli hukukta ceza kanunlarında "ikna", "karar aldırma", "teşvik ve tahrik etme" gibi kavramlar kullanılmaktadır. Bkz. Artuk, *İntihar ve İntihara Yardım Suçu*, s. 131; Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 13 ve 14.

56 Özen, s. 37.

57 Özen, s. 35.

58 Tamamlanmış, düşünce ve teşebbüs aşamasında kalmış intihar ayırımı hakkında bkz. İçer, s. 297.

ancak sadece azmettirenin cezalandırılması intihara yönlendirme suçunda azmettirmenin özelliğidir⁵⁹.

Önder'e göre, Eski TCK'daki ikna ve yardım kelimeleri azmettirme ve yardım kelimelerine yakın olsa da aynı anlama sahip değildir. Çünkü iştirakteki azmettirmede azmettirilenin işlediği fiil esasında suçtur. Oysa ki intiharın biza-tihi kendisi suç değildir⁶⁰.

Erem ve Toroslu, eski kanunda kullanılan ikna kelimesinin isabetli olmadığını bundan maksadın azmettirme olduğunu ifade etmişlerdi.⁶¹ Yazarlara göre, azmettirmenin bu çerçevede her türlü elverişli vasıta (telkin, haberi veren uydurma mektup, telgraf göstermek gibi) ile gerçekleştirilmesi mümkündür⁶².

Dönmezer, 765 sayılı TCK'da geçen ikna kavramını şu şekilde değerlendirmişti:⁶³ “Kanun ikna tabirini kullanmış azmettirme, teşvik veya tahrik sözcüklerini kullanmamıştır. Failin ikna suretiyle mağdura, hayatına son verme kararını aldırması bulunması şarttır. Burada ikna kavramı azmettirme anlamında kullanılmış, ancak sadece intihar suç olmadığından ve suç olmayan bir fiile azmettirmede söz konusu olamayacağından, bu ayrılığı belirtmek amacı ile ikna deyimini kullanılmıştır.”

Erem; eğer azmettirme olarak anlaşılamazsa iknanın hangi anlama geleceğini sorusunu sormuştur. Yazara göre, buradaki ikna icbar olmayıp kişinin kendisini öldürmeye karar vermesidir. Bu şekilde anlaşıldığı takdirde, ikna olan kişi kendisini öldürmeye karar verdiği için ikna nihayetinde azmettirme anlamına gelecektir. Bununla birlikte ölmek ile yaşamak arasında tereddüdü olan bir kimseyi yaşamına son vermeye ikna etmek de mümkün olabilecektir. Bu durumda, anlam itibarıyla ikna, azmettirmeden daha geniş bir kavram olarak anlaşılabilir⁶⁴.

İknadan anlaşılanın azmettirme olduğunu ifade eden Artuk'a göre, Eski TCK'da, azmettirme sadece suç oluşturan fiillere iştirak edilmesi durumunda söz konusu olduğu için azmettirme yerine ikna kavramının kullanılması tercih edilmişti. İntiharın kendisi (kendini öldürme) suç teşkil etmediğinden ve suç olmayan bir fiile azmettirmenin cezalandırılması da mümkün olmadığından

59 Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, *Kişilere Karşı Suçlar*, Cilt 1, 3. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2016, s. 87, 88 ve 89, (Kişilere Karşı); Öntan, s. 852.

60 Önder, s. 37.

61 Ayrıca bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 27 ve 28.

62 Erem, Toroslu, s. 449. İntihara azmettirmenin e-mail, SMS, tweet, snap, mektup, video vb. her türlü araçla gerçekleştirilmesinin mümkün olduğu hakkında bkz. Ersoy, s. 111; Öntan, s. 852; Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 29.

63 Bkz. aynen aktaran Erem, s. 494.

64 Erem, s. 494.

iştirak ile farkını belirtmek için aynı anlama gelecek şekilde ikna kavramı tercih edilmiştir. Burada artık cezalandırmaya layık görülen fiil intihara iştirak değil, bağımsız bir suça iştiraktır. Bundan dolayı ikna kavramı kullanılmıştır⁶⁵. İntihar suç olarak düzenlenmemiş olup intihara azmettirmenin bağımsız bir suç olarak düzenlendiği kabul edilmelidir. Aksi halde fail, azmettirmeye (iştirake) ilişkin hükümler çerçevesinde cezalandırılabilirdi. Böylelikle, bir şeriklik türü olan azmettirme ile intihara azmettirme birbirinden ayrılmış olmaktadır⁶⁶.

Şeriklik anlamındaki azmettirme ile intihara azmettirmedeki azmettirmenin anlam bakımından özdeş kabul edilebileceği kanaatindeyiz⁶⁷. İntihar bakımından azmettirme, intihar etme fikrinde olmayan kişiyi intihara ikna etmek, bu yönde karar almasını sağlamak anlamına gelir⁶⁸. Bunun için intihara yönlendirme sonucu, intihar konusunda niyeti ve düşüncesi olmayan kişinin intihar kararını almış olması, yani mağdurun intihar yönündeki kararını etkilemesi gerekir⁶⁹. Dolayısıyla intihar ile intihara azmettirme arasında nedensellik ilişkisinin olması gerekir⁷⁰. İntihara azmettirme kapsamında gerçekleştirilen davranışlar ciddiyet⁷¹

65 Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 27 ve 28.

66 Özbek, Doğan, Bacaksız, *ÖH*, s. 181; Özkan, s. 260.

67 Tulay'ın da ifade ettiği gibi intihara azmettirmenin bağımsız olarak cezalandırılması ve intihara azmettirmenin iştirake dair kurallar çerçevesinde cezalandırılmaması, azmettirmeye ilişkin genel hüküm olan TCK md. 38'in göz önünde bulundurulmasının önünde engel teşkil etmemektedir. Bkz. Tulay, s. 819. Macar hukukunda doktrinde MCK md. 162'de düzenlenen intihara azmettirme ve yardım etme suçuna ilişkin hüküm azmettirme bakımından azmettirme benzeri (*quasianstiftung*) hüküm olarak kabul edilmekte ve madde metninde kullanılan azmettirme kavramının ceza hukukunda bir şeriklik formu olan azmettirme ile aynı anlama geldiği kabul edilmektedir. Bkz. Filó, s. 958 ve 960.

68 Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 28; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 21. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 165, *ÖH*; Hafizoğulları, Özen, *ÖH*, s. 65; Koca, Üzülmüş, *ÖH*, s. 202; Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu (md. 1-44)*, Cilt 1, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 2818; Öntan, s. 852; İçer, s. 303; Ersoy, s. 111. Kendi vücuduna acı veren, vermek isteyen ve bu yönde karar almış bir kimsenin yaşamını sonlandırmaya yönlendirilmesinin intihara azmettirme kapsamında mütalaa edilmesi gerektiği hakkında bkz. Tulay, s. 819.

69 Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökcan, Mehmet Emin Alşahin, Kerim Çakır, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 20. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 183 ve 184, *ÖH*; Özkan, s. 260; Özen, s. 35; Tokdemir, *Akim Kalmış Azmettirme*, s. 423-424.

70 Özbek, Doğan, Bacaksız, *ÖH*, s. 181; Tulay, s. 819. Özbek, Doğan, Bacaksız, azmettirme fiili ile intihar arasında nedensellik ilişkisini zorunlu görürken, intihara teşvik ve intihar kararını kuvvetlendirme fiilleri ile intihar arasındaki nedensellik ilişkisini olmazsa olmaz bir şart olarak görmemektedirler. Bkz. Özbek, Doğan, Bacaksız, *ÖH*, s. 181.

71 "...bir süre müştekiyle duygusal beraberlik yaşayan sanığın, ayrılımlarının akabinde müştekiye cep telefonu ile birbirine yakın zamanlarda çektiği mesajlarda hakaret içeren sözlerin yanında, "öldür kendini, aileni .../...bu utançtan kurtar, aileni utanç içinde yaşatma daha fazla, böyle her gün ağlayacaklarına ölünce bir gün ağlar sonra unutulur, hala hayatta olman şaşırttı beni" şeklinde ifadeler kullandığının sabit olduğu, ancak aralarında bulunan husumet

taşınmalı ve kişinin intiharına neden olacak derecede belirli bir ağırlığa varmalıdır. İntihara azmettiren mağdurun intihar kararını alabileceğini bilmeli ve istemelidir. İntihara azmettirmeyi oluşturan hareketler, kişinin intihar kararına varabilecek derecede yoğun zihinsel faaliyetler ihtiva etmeli ve mağdurun bu karara vardırılması kastı ile gerçekleştirilmelidir⁷². Daha önce yaşamına son vermeyi düşünen kişi intihara azmettirilemez. İntihar etme niyeti olan kişinin bu niyetini destekleyen veya güçlendiren hareketler azmettirme sayılmaz, bu hareketler intihar kararını kuvvetlendirme veya suça teşvik sayılır. Dolayısıyla şayet azmettirenin yönlendirmesi olmasaydı mağdur intihar etmeyecekti veya intihara teşebbüs etmeyecekti denilebiliyorsa azmettirmeden dolayı sorumluluğun tespiti gerekir⁷³. Şu hâlde intihara azmettirmeyi, intiharın ilk ve etkili sebebi olarak bir kimsede intihar kararının alınmasına sebep olma anlamında anlamak gerekir.

Bu suçun objektif unsuru olan azmettirme, intihar edene yönelik gerçekleştirilen fiillerdir. İştirak amacıyla gerçekleştirilen hareketler ise faile yapılan azmettirme hareketleridir⁷⁴. Bu şekilde bu suç tipi ile şeriklik olarak azmettirme ve intihara azmettirme birbirinden ayrılmış olmaktadır⁷⁵.

nedeniyle, müşteki ile sanık arasında herhangi bir manevi bağın bulunmadığı, bu nedenle müştekinin sanığın söz, telkin ve teşvikini ciddiye almadığı, herhangi bir intihar girişiminde bulunmadığının anlaşıldığı olayda suçun yasal unsurlarının oluşmadığı..." Y. 1. CD, T. 25/10/2018, E. 2018/2727, K. 2018/4383 (Lexpera, 13.02.2024). Doktrinde İçer tarafından belirtildiği üzere intihara azmettiren ile mağdur arasındaki ilişkinin mahiyeti, fiilin yorumlanmasında ve ne anlama geldiği hususunda dikkate alınabilir ve fakat fail ve mağdur arasında manevi bir bağın varlığı tek başına tipikliğin gerçekleşmesinin önünde bir mani olarak olarak görülmemelidir. İntihara yönlendirme suçu sadece birbirini tanımayan kişiler arasında değil, birbirini tanıyanlar arasında da işlenebilir. Madde metninden bu şekilde bir sonuca varılması doğru değildir. Bu noktada ciddiyet hususuna muhatap perspektifinden değil, fail perspektifinden bakılmalıdır. Failin davranışının (azmettirmenin) objektif olarak belli bir ağırlığa ulaşması ve ciddiyet taşıması gerekir. Mağdurun azmettirenin telkin ve teşviklerini ciddiye alıp almadığı önemli değildir. Bkz. İçer, s. 306. Azmettirenin kastının ciddi olması hususu hakkında detaylı bilgi için bkz. Rene Bloy, "Zur 'Ernslichkeit' des Versuchs einer Anstiftung zum Mord (Anmerkung-BGH, 10.6.1998-3 StR 113/98)", JZ, Cilt 54, Sayı 3, 1999, s. 156 ff.; Tokdemir, *Akim Kalmış Azmettirme*, ss. 308-313.

72 İçer, s. 303. 305. "...seni gelirse silahla vuracağım, ben gelmeden kendini vur, bu işi bana bırakma" şeklindeki sözlerinden bir süre sonra ölümün meydana gelmesi dikkate alındığında, sanık ... hakkında 5237 sayılı TCK'nun 84. maddesi uyarınca intihara yönlendirme suçundan cezalandırılması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde beraatine karar verilmesi, ..." Y. 1. CD, 2.7.2015, E. 2014/3770, K. 2015/4273 (Lexpera, 01.03.2024). Mezkûr Yargıtay kararında tehdit içerikli sözlerden mağdurun başka şekilde kurtulma imkânı bulunmuyorsa intihara mecbur etme (TCK md. 84/f.4) söz konusu olur. Bu durumda fail, kasten öldürmeden dolayı cezalandırılır. Bkz. İçer, s. 305 ve 317. Kanaatimizce; "azmettirme, basit telkin veya tavsiyelerle değil failde fiili işleme kararının canlandırılması niteliğinde ve ağırlığında olmalıdır. Çünkü azmettirmek failin suçun icra hareketlerine başlamasını sağlayacak derecede yoğun ikna faaliyetini gerektirir. Ancak bu yoğun faaliyetlerle bir kimse hiç aklından geçirmediği hukuka aykırı fiili işlemeye yönlendirilebilir." Bkz. Tokdemir, *Akim Kalmış Azmettirme*, s. 51.

73 Özen, s. 35; Ersoy, s. 111. Aynı yönde bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 29.

74 Yaşar, Gökcan, Artuç, s. 2825.

75 Özbek, Doğan, Bacaksız, *ÖH*, s. 181; Özkan, s. 260.

b. İntihara Teşvik Etme

Maddede sadece intihara azmettirme değil, intihara yardım etme nev'inden fiiller de cezalandırılmıştır⁷⁶. Bu bağlamda madde kapsamında teşvik etme⁷⁷ fiili cezai yaptırıma bağlanmıştır. İntihara teşvik etme intihara azmettirmeden farklıdır. İntihara azmettirmede hiçbir şekilde intihar etme düşüncesi ve niyeti olmayan kişinin intihara yönlendirilmesi söz konusu iken, intihara teşvik etmede intihar etme niyetinde ve düşüncesinde olan ancak bu konuda bir karara varmamış olan kişinin şevklendirilmesi söz konusudur⁷⁸. Diğer bir ifadeyle intihara teşvik etme; intihar niyetinde ve düşüncesinde olan, ancak intihar kararına varmamış bir kimsenin intihara yönlendirilmesi demektir⁷⁹. İntihara teşvikte mağdurun intihar etme yönünde niyet ve düşüncesinin olması ve failin mağdurun bu niyet ve düşüncede olduğunu bilmesi gerekir⁸⁰. Teşvikte intihar etme düşüncesi olan kişinin bu fikrini eyleme dönüştürmesi sağlanır, yani mevcut intihar düşüncesi karar aşamasına getirilir⁸¹. Azmettirmede kesin kararı azmettiren verir, teşvik etmede ise kararı veren intihar edenin kendisidir. Azmettirmede fiili işleme niyet ve kararı olmayan kişinin iradesi üzerinde etkili olunarak fiilin işlettirilmesi söz konusu iken; teşvikte mevcut olan bir suç işleme kararının desteklenmesi ve pekiştirilmesi söz konusudur⁸². Dolayısıyla intihara teşvikte, mağdur intihar kararını daha serbest bir iradeyle vermektedir. İntihara azmettirmede ise mağdur yoğun baskı altında bu kararı almaktadır⁸³.

c. İntihar Kararını Kuvvetlendirme

Madde kapsamında cezalandırılan başka bir fiil intihar kararını kuvvetlendirme⁸⁴ fiilidir. İntihar kararını kuvvetlendirmek, intihar kararını alan kişinin bu

76 Mukayeseli hukukta ceza kanunlarında intihara yardım anlamında, “yardım etme”, “icrasını kolaylaştırma”, “intihar kararını kuvvetlendirme” ve “vasıta tedarik etme” gibi kavramlar kullanılmıştır. Bkz. Artuk, *İntihar ve İntihara Yardım Suçu*, s. 131 ve 132.

77 Teşvik etmek; “isteklendirmek”, “özendirmek” anlamlarına gelir. Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri, (06.03.2024).

78 Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, *ÖH*, s. 184; Özbek, Doğan, Bacaksız, *ÖH*, s. 181; Öntan, s. 853; Tulay, s. 820; İçer, s. 306 ve 308; Ersoy, s. 112.

79 Tezcan, Erdem, Önok, *ÖH*, s. 165; Tulay, s. 820.

80 İçer, s. 308; “... Dosya kapsamına göre, şüpheli ... ile müteveffa ... arasında duygusal bir yakınlık olduğuna, intihar olayının gerçekleştiği 20/06/2018 tarihinde de şüpheli ile müteveffanın bir restoranda bir araya geldiğine, aralarında çıkan tartışma esnasında müteveffanın “ben intihar edeceğim, gidip kendimi köprüden atacağım ve bunu yapacağım göreceksin” şeklindeki sözlerine karşılık şüphelinin “yapamazsın, sıkıyorsa atla, sen kendini ne sanıyorsun” diyerek cevap verdiği...” Y. 1. CD, 01.07.2019, E. 2019/1771, K. 2019/3470 (02.03.2024).

81 Özen, s. 38.

82 Centel, Zafer, Çakmut, *Kişilere Karşı*, s. 89.

83 Ersoy, s. 112.

84 “Sanık E. D. ile maktul Zeynep’in bir süre önce internette tanıştıkları, Zeynep’in kendisini K. A.

kararını güçlendirmek ve bu kararı icraya koyması için onu motive etmek demektir. Örneğin, bina gibi yüksek bir yere çıkan ve fakat atlama konusunda tereddüdü olan bir kişiye aşağıdan birinin “madem çıktın oraya atlamalısın, erkek adam verdiği karardan dönmez” ifadeleriyle motive edecek şekilde bağırması ve onun intihara yeltenmesini sağlaması durumunda kararı kuvvetlendirme fiili ile intihara yönlendirme suçu oluşur⁸⁵. Örnekten de anlaşılacağı üzere intihar kararını vermiş ve fakat fiili gerçekleştirme konusunda tereddüdü olan kişiyi intihar konusunda cesaretlendirme söz konusudur⁸⁶. Bu noktada, intihar kararını kuvvetlendirme intihara teşvikten farklıdır. İntihara teşvikte kişinin intihar düşünce ve niyeti vardır. Ancak bu hususta henüz kesin bir karar vermemiştir. İntihar kararını kuvvetlendirmede ise mağdur intihar kararını almış olmalı ve fail bunu bilerek mağdurun kararını destekleyici yönde hareket etmelidir⁸⁷. İntihar kararının, kuvvetlendirme fiilinin gerçekleşmesi için failin hareket veya sözlerinin mağdurun kararını güçlendirecek ve destekleye-

olarak tanıttığı ve yazışmalarda erkek gibi davrandığı, bunun sonucunda aralarında duygusal bir ilişkinin geliştiği, bir süre sonra yine internet üzerinden Zeynep'in açıklaması üzerine onun aslında erkek olmadığını öğrenen E. D. önce ilişkiye son vermek istediği, daha sonra ise ilişkiyi sürdürme kararı aldıkları, önce Tokat'ta buluştukları, sonra da birlikte yaşamak için Antalya'ya gidip olaydan yaklaşık bir ay önce orada bir ev tutarak birlikte yaşamaya ve aynı zamanda cinsel yönden de birlikte olmaya başladıkları, bu arada Zeynep'in ameliyatla erkek olmak istediği ve bunun için çaba harcadığı, daha sonra Zeynep'in bunu başaramaması üzerine artık yaşamının anlamsız olduğu yönünde değerlendirmede bulunarak önceden konuştukları birlikte intihar etme fikrini hayata geçirmeye karar verdikleri, Zeynep'in İstanbul'a gidip babasının olduğunu söylediği bir tabanca ile döndüğü, olay günü iki adet intihar mektubu yazıp birlikte kahvaltı yaptıktan sonra, tabanca ile intihar etmek üzere yanyana oturdıkları, evvela kimin önce intihar edeceği konusunda konuştukları, ikisinin de bir diğerinden önce intihar etmek istediği, daha sonra Zeynep'in baskın çıkması üzerine, öncelikle Zeynep'in tabancayı alıp kafasına dayayarak tetiğe basmak suretiyle intihar edip öldüğü, ardından E. D. de tabancayı aldığı, kafasına dayadığı ve tetiğe bastığı ancak merminin sıkışması üzerine silahın ateş almadığı, bir kaç kez denemesine rağmen silahı ateşlemeyi başaramadığı, bunun üzerine annesine telefon ederek yardım istediği ve kolluk güçlerinin E. D. ile maktulün bulunduğu yere geldikleri olayda; Her ne kadar; maktulün intihar etme kararı üzerinde sanığın kendisine ait intihar etme kararının etkili olduğu ve onun kararını takviye ettiği söylenebilirse de, sanığın kararının münhasıran kendi intiharına ilişkin olması ve bunun dışında maktulün intiharına yönelik herhangi bir söz veya hareketinin bulunmaması ve hatta intihar anında sanık ve maktulden her birinin bir diğerinin intiharını istemek bir yana öncelikle kendisinin intihar etmek istediğinin açıkça anlaşılması karşısında, sanığın intihara yönlendirme suçundan beraati yerine mahkumiyetine karar verilmiş olması, yasaya aykırı görülmekle, sanık müdafinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmüş olup, bu nedenle hükmün tebliğname-deki düşünce hılasına BOZULMASINA, 11/04/2013 gününde oybirliği ile karar verildi.” Y. 1. CD, 11.4.2013, E. 2010/6485, K. 2013/3121. Karar için bkz. (Lexpera, 01.03.2024). Birlikte intihar olayları bağlamında Yargıtay'ın kararının yerinde olduğu hakkında bkz. İçer, s. 308.

85 Koca, Üzülmüş, s. 206; Ersoy, s. 115. Eski TCK'nın 454'üncü maddesinde intihar kararının kuvvetlendirilmesi fiilinin cezalandırılmadığı ve fakat bu unsura kanunda yer verilmesi gerektiği ileri sürülmüştü. Bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 29.

86 Tulay, s. 820; Ersoy, s. 115; Öntan, s. 853.

87 İçer, s. 309.

cek nitelikte ve yoğunlukta olması gerekir⁸⁸. Dolayısıyla failin, mağdura duyduğu kızgınlıkla veya mağduru intihara teşebbüs etmeye iten nedenleri idrak etmeyerek veyahut olayın ciddiyetini anlamadan hareket etmesi ve söylediği anlık sözlerle intihara teşebbüste bulunanın intihar kararını kuvvetlendirmesi mümkün değildir. Ayrıca intiharın gerçekleşmesi bakımından fail ve mağdurun birbirini tanıması gerekmediği gibi aralarında bir irtibatın veya samimi bir ilişkinin olması da gerekmemektedir⁸⁹.

Özetle, intihar fikri olmayan mağdurun intihara yönlendirilmesi durumunda intihara azmettirme, intihar fikri olan ve fakat bu hususta kesin bir karara varmayan mağdurun intihara yönlendirilmesinde intihara teşvik, intihar kararını alan ve bu kararın fail tarafından desteklenmesi durumunda intihar kararını kuvvetlendirme söz konusu olur⁹⁰.

d. Başkasının İntiharına Herhangi Bir Şekilde Yardım Etme

Madde kapsamında cezalandırılan son fiil, başkasının intihar etmesine herhangi bir şekilde yardım etme fiilidir. TCK md. 84'te yaptırma bağlanan yardım etme fiilinin yorumlanmasında TCK md. 39'dan hareket etmek mümkündür⁹¹. Buradaki yardım suça iştirakteki yardım ile aynı anlama gelir⁹². İntihar etmeye karar veren kişinin intihar etmesini fiili ve etkin olarak kolaylaştıran hareketlerin yardım etme kapsamında mütalaa edilmesi mümkündür. Madde metninde başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım etmeden bahsedildiği için

88 “... Oluşa ve dosya içeriğine göre, sanık ... ve maktül ... arasında yüz yüze gelmeden ve birbirlerini görmeksizin sadece telefonla konuşma ve mesajlaşmaktan ibaret arkadaşlık ilişkisinin olduğu, bu ilişki sırasında sanığın bir süre maktülün kız kardeşi ile de aynı şekilde görüştüğü ve bundan dolayı her iki kız kardeş arasında tartışma da yaşandığı, bir süre sonra sanığın maktül ile olan ilişkisini bitirmek istediğini maktüle ilettiği, bunun üzerine duygusal olarak sanığa aşırı derecede bağlanan maktülün sanığa hitaben “bana dönmezsen canıma kıyacağım, zehir içeceğim” şeklinde mesaj gönderdiği, maktül tarafından kendisine gönderilen bu mesajı ciddiye almayan sanığın ise maktüle hitaben “son kurşunu kafama sıkayım hoşçakal” ve “... ben yapıyorum bile bitanem” şeklinde mesajlar gönderdiği, kısa bir süre sonra da maktülün etkeni saptanamayan toksik bir maddeyi içmek suretiyle intihar ettiği olayda; sanık tarafından maktüle gönderilen cep telefonu mesajlarının nitelik ve yoğunluk bakımından intihar kararını kuvvetlendirme olarak kabul edilemeyeceği, dolayısıyla yasal unsurları oluşmayan atılı suç yönünden sanığın beraatine karar verilmesi yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi...” Y. 1. CD, 13.05.2015, E. 2014/2844, K. 2015/3135 (Lexpera, 02.03.2024). Karar için ayrıca bkz. Ersoy, s. 115 ve 116. Kararın eleştirisi için bkz. İçer, s. 310.

89 Ersoy, s. 115.

90 İçer, s. 309.

91 Tulay, “herhangi bir şekilde yardım” ifadesinin icrai hareketin her türünü kapsamı biçiminde anlamaya müsait olduğunu, bu noktada fail ve tipik hareket açısından ifadenin yanıltıcı olabileceğini ileri sürmüştür. Bkz. Tulay, s. 820 ve 821. Ayrıca bkz. İçer, s. 310.

92 Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 45. Macar hukukunda doktrinde MCK md. 162’de düzenlenen intihara azmettirme veya yardım etme suçuna ilişkin hüküm, şeriklik benzeri hüküm olarak kabul edilmekte ve madde metninde kullanılan yardım etme kavramının ceza hukukunda genel hükümlerde bir şeriklik formu olan yardım ile aynı anlama geldiği kabul edilmektedir. Bkz. Filó, s. 958.

intiharı kolaylaştırmaya yönelik yardım etme hareketi, intihar esnasında veya intihar öncesi olabilir. Bu yardımın “maddi veya manevi nitelikte”⁹³ olması mümkündür. İntihar için bir kimseye zehir, silah, ip verme veya boğaz köprüsünden atlayacak kişiyi aracıyla götürme örneğindeki gibi yüksek bir yerden atlayacak kişiyi olay mahalline götürmek maddi nitelikte yardım hareketleridir. İntiharın ne şekilde gerçekleştireceğine ilişkin mağdura yol göstermek, intihar esnasında geride kalacak çocuklarına bakacağını söylemek manevi nitelikte yardım hareketleridir. Ancak bir kimsenin intiharına yardım etme hareketlerinin örneklerdeki gibi sınırlı olması ve intiharın müntehir tarafından gerçekleştirilmesi gerekir. Yardım eden kişinin, intihar eden kişiyi ayağından çekme, ipi boğazında sıkma örneklerinde olduğu gibi kişinin ölmesine neden olacak icra hareketlerini bizzat gerçekleştirmesi durumunda intihara yönlendirme değil, bu durumda artık kasten öldürme suçundan bahsetmek gerekir⁹⁴. Çünkü intihar, müntehirin özgür iradesiyle vardığı karara dayanmalıdır. Failin hareketinin intihara yardımın sınırları içerisinde kalması gerekir. Yardımı gerçekleştiren kişinin, ölüme neden olan fiili işlemesi durumunda intihara yönlendirmeden bahsedilemez. Bu durumda kasten öldürme suçundan sorumluluk söz konusu olur. Sonuç itibarıyla, intihara yönlendirme suçunu oluşturması için bu fiilin, intihar eden ya da intihara teşebbüsünde bulunan kişi tarafından bizzat işlenmesi gerekir⁹⁵.

Tekrardan vurgulamak gerekir ki, intihara yardım kapsamında intiharı kolaylaştırmaya yönelik davranışların yardım etme ile sınırlı kalması gerekir. Bu sınırın tespitinde yardım etme ile müsterek faillik ayırımında kullanılan ölçütlerin göz önünde bulundurulması mümkündür⁹⁶. Şayet, failin hareketleri öldürme fiili bakımından olmazsa olmaz nitelikteyse ve fail, intihar fiili üzerinde

93 İçer, s. 311

94 Koca, Üzülmüş, s. 206; Ersoy, s. 79, 103 ve 116; Tulay, s. 821. Ayrıca bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 44, 45 ve 46.

95 Tezcan, Erdem, Önok, s. 165; Öntan, s. 853 ve 854; Yaşar, Gökcan, Artuç, s. 2819 ve 2826. İntihar, kişinin yaşamına özgür iradesine dayanarak son vermesini ifade eder. Diğer bir ifadeyle intihar, ölmek isteyen kişi tarafından yaşamına kasten son verilmesini gerektiren bir fiildir. Ancak ölüm kişinin kendi eliyle değil de bir başkasının yardımıyla, yani kişinin isteği üzerine üçüncü bir kimsenin eliyle gerçekleştirilmişse, durum intihara benzer görünse de kanuna göre ve üçüncü kişinin bakiş açısıyla kasten öldürme veya talep üzerine öldürme suçu oluşur, çünkü artık üçüncü kişinin bir başkasını öldürmesinden bahsetmek gerekir. Olayda fiilin intihar mı yoksa bir başkasının öldürülmesi mi olduğu konusundaki sınırda üçüncü kişinin aktif olarak hareket ettiği durumda faillik/hakimiyet kriteri dikkate alınır. Ancak intihardan bahsetmek için kişinin, nasıl ölmek istediğine ilişkin intihar kararını bizzat kendisinin vermiş olması ve bu kararı icraya koymuş olması gerekir. Bkz. Ruth Rissing-van Saan, “Geschäftsmäßige Förderung der Selbsttötung”, *Leipziger Kommentar StGB (Besonderer Teil Sechzehnter Abschnitt Straftaten gegen das Leben)*, 12. Basi, Cilt 7-1, Walter de Gruyter GmbH & Co KG, Berlin 2019, § 216, Rn. 15, (§ 216).

96 İçer, s. 311.

hâkimiyet tesis etmişse kasten öldürme suçundan sorumluluk doğar^{97, 98}.

İntihar için temin edilecek vasıtanın somut olayda kullanılmaması durumunda bile, aracın sağlanmış olması yardıma teşvik veya yardım kararını kuvvetlendirme şeklinde etki göstereceğinden failin intihara yardımdan sorumluluğu cihetine gidilebilir⁹⁹. Örneğin mağdurun, intihar için kendisine temin edilen zehir yerine bileklerini keserek intihar etmesi durumunda nedensellik bağı koptuğundan kişiye araç temin etmek veya yol göstermek suretiyle intihara yardım değil, mağdurun intihar kararını kuvvetlendirme nedeniyle sorumluluk söz konusu olur¹⁰⁰.

C. Suça İştirak Bakımından Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar

1. Bağlılık Kuralı Bakımından Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar

Yukarıda da ifade edildiği gibi intiharin kendisi suç değildir. TCK'nın 84'üncü maddesinde yapılan düzenlemenin kaynağında intiharin başlı başına suç olmaması hususu vardır¹⁰¹. Kendisi suç olmayan bir fiile iştirak de kural olarak cezalandırılmaz. Diğer bir ifadeyle suç teşkil etmeyen bu fiile iştirakten dolayı sorumluluk doğmaz. Ancak intihara azmettirme ve yardım etmenin iştirakten dolayı cezalandırılmaması, bu fiillerin iştirak haricinde, yani bağımsız olarak cezalandırılmayacağı anlamına gelmemektedir¹⁰². İntihara azmettirme ve yardım etme hareketleri, bağımsız suç tipleriyle yaptırım altına alınmazsa intihar fiiline iştirak etmenin cezalandırılması mümkün olmaz¹⁰³. Bunu bertaraf et-

97 İçer, s. 311; Taştemür, s. 217. Bu hususta ayrıca bkz. Majno, III, s. 246.

98 “...önce, kendisi banyoda iken silah sesi duyduğunu ifade eden sanığın, müteakip beyanında maktulün isteği üzerine tetiğe bas-tığını, daha sonra da birlikte tetiğe bastıklarını, savunması, kurşunun yakın atış mesafesinden kafanın tam arkasından girip alın soldan çıkması, kurşun giriş yerinin tabancanın denenmesi için veya şaka yollu tetiğe basma şeklindeki mutad taksirli davranışa uyum göstermemesi, maktulün intihar etmek istemesi üzerine birlikte tetiğe basmaları halinde dahi bu hususun sanığın müstakil öldürme kasıt ve eylemini değiştirmeyeceği cihetle sanığın eşini öldürmek suçundan tecziyesi gerekirken, bazı gerekçelerle suça taksirle ölüme sebebiyet vasfı verilmesi...” Y. 1. CD, 20.12.2006, E. 2005/4833, K. 2006/5870. Karar ve değerlendirmesi için bkz. İçer, s. 311 ve 312.

99 Tulay, s. 821.

100 Öntan, s. 855.

101 Olgun, s. 1641; Tulay, s. 815.

102 Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, 5. Bası, Savaş Yayınevi, Ankara, 2013, s. 36, Özel Kısım; Erem, Toroslu, *ÖH*, s. 448 ve 449; Olgun, s. 1641; Artuk, Gökcen, Alşahin, Çakır, *ÖH*, s. 181; Centel, Zafer, Çakmut, *Kişilere Karşı*, s. 86 ve 87; Özbek, Doğan, Bacaksız, *ÖH*, s. 179; Artuk, *İntihar ve İntihara Yardım Suçu*, s. 130; Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 18; Öntan, s. 448 ve 449; Tulay, s. 819.

103 Erem, s. 492. Aynı yönde bkz. Koca, Üzülmüş, s. 198; Ersoy, s. 79. TCK md. 84'ün cezai sorumluluğu genişleten nitelikte bir hüküm olduğu hakkında bkz. Özen, s. 34; Tulay, s. 815 ve 819. Ceza hukukunda faillik ve şeriklikte objektif isnadiyet bir başkasının hukuksal değerlerinin ihlaline dayandırılır. İntiharda ise ne fail olarak başlı başına bir ihlalden (kendi hukuksal değerlerini ihlal etmekten), ne de azmettiren (ACK md. 26) ve yardım eden (ACK md. 27)

mek için kanun koyucular intihara iştirak fiillerini müstakil suç olarak kabul etmişlerdir¹⁰⁴. Diğer bir ifadeyle, fiilin haksızlık muhtevası ve hukuki ihtiyaçtan dolayı intihara yönlendirmenin cezalandırılabilmesi için özel bir norma ihtiyaç vardır. İntihara yönlendirme fiili, kişinin yaşam hakkını ihlal ettiği için bu suç hayata karşı suçlar bölümünde cezalandırılmıştır¹⁰⁵.

Fail tarafından gerçekleştirilen tipik haksızlıktan dolayı şeriklerin sorumluluğu, fail ile kişisel bağlantıyı sağlayan bağlılık kuralına dayanır¹⁰⁶. İştirake bağlılık kuralı gereği şeriklerin cezalandırılmasının¹⁰⁷ şartı fiilin tipik ve hukuka aykırı olmasıdır¹⁰⁸. İntihar veya intihara teşebbüs ceza kanununda düzenlenen tipik fiiller değildir. Bu sebeple bir kimsenin intiharına azmettiren ve yardım eden olarak katılan kişilerin şerik olarak cezalandırılabilmesi mümkün değil-

olarak başkasının hukuksal değerlerini ihlal etmekten söz edilebilir. Bu yüzden ceza hukuku bakımından intiharın kendisi önem arz etmediğinden intihar edenin cezai sorumluluğundan bahsedilemez. Şerikin cezalandırılabilmesi için cezalandırılabilir bir failin de olması gerekir. Cezalandırılabilir bir fail yoksa aynı şekilde cezalandırılabilir bir şerikten de bahsedilemez. Bkz. Kindhäuser, BT I, § 4, Rn. 7.

104 Erem, Toroslu, *ÖH*, s. 448 ve 449; Artuk, *İntihar ve İntihara Yardım Suçu*, s. 130; Yaşar, Turan, s. 51; Ersoy, s. 79.

105 Tulay, s. 816; Artuk, *İntihar ve İntihara Yardım Suçu*, s. 137. Kişilerin yaşam hakkının yanında vücut bütünlüğü ve genel sağlığı da korunan diğer hukuksal değerlerdir. Devletin pozitif yükümlülüğü gereği bu hukuksal değerler koruma altına alınmalıdır. Kişinin doğrudan yaşam hakkı ve vücut bütünlüğü TCK md. 81-89 arasında koruma altına alınmıştır. TCK md. 84'te doğrudan yaşam hakkına yönelik olmasa da kişinin yaşamına son verme tehlikesini içeren ve haksızlık teşkil eden fiiller yaptırma bağlanarak mezkûr hukuksal değerler koruma altına alınmıştır. Bkz. İçer, s. 300. Bu suç tipiyle korunan hukuksal değer/ler konusuna ilişkin açıklamalar için bkz. Ersoy, ss. 92-96; Öntan, s. 848 ve 849. Eski TCK md. 454'te intihara ikna ve yardım suçuna ilişkin hükümle korunan hukuksal değerlerin kasten öldürme suçuyla aynı olduğu yani yaşam hakkı olduğu ve amaçlananın insan yaşamını korumak olduğu hakkında bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 17.

106 Walter Sax, "Zur Problematik des Teilnehmerdelikts", *ZStW/90*, 1978, s. 24 ve 25.

107 Şeriklerin cezalandırılmasının temeline ilişkin doktrinde ileri sürülen teoriler için bkz. Fischer, Kommentar, § 26, kn. 3.

108 YTCK md. 40'ta, bağlılık kuralı açıkça düzenlenmiş ve şeriklerin sorumluluğu asıl haksızlığın kasıtlı ve hukuka aykırı olmasına bağlanmıştır. Bu kural, hem azmettirme hem de yardım etme bakımından geçerlidir. Bkz. Fischer, *Straflose Mitwirkung*, s. 15; Jeager, s. 92 ve 93; Mahmut Koca, İlhan Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 16. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 484 ve 488, (GH); Berrin Akbulut, "Bağlılık Kuralı", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1, 2010, s. 176 ve 177; Ömer Çelen, *Bir İştirak Şekli Olarak Yardım Etme (Asli Fail-Yardım Eden Ayrımı)*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, ss. 138-147; Tokdemir, *Akim Kalmış Azmettirme*, s. 54 vd. Alman hukukunda, kanunda, bağlılık kuralına ilişkin açık bir düzenlemeye yer verilmese de azmettirme ve yardım etmeye ilişkin maddelerde kurala ilişkin şartlar (fiilin kasten ve hukuka aykırı olması) zikredilmiştir. Bkz. Heinrich, AT, § 36, Rn. 1278; Köhl, AT, § 20, Rn. 135, 136; Hilgendorf, Valerius, AT, § 9, Rn. 118, 119, 146; Hans Joachim Hirsch, *Strafrechtliche Probleme*, Band II, Duncker & Humblot, Berlin, 2009, s. 621; Johannes Keiler, *Actus Reus and Participation in European Criminal Law*, Intersentia, United Kingdom, 2013, s. 164; Arnd Koch-Katrin Wirth, "Grundfälle zur Anstiftung", *JuS*, 2010, s. 203; Rengier, § 45, Rn. 13.

dir¹⁰⁹. Bu sakıncayı bertaraf etmek için kanun koyucular intihara şerik olarak katılımı müstakil suç olarak düzenlenmektedirler. Gerek eski kanunumuzda gerekse mevcut kanunumuzda intihara azmettirme ve yardım etme müstakil suç olarak düzenlenmiştir. Bu çerçevede intihara yönlendirme suçunun tipikliği kapsamına sadece şeriklik statüsündeki iştirak formları kabul edilmektedir¹¹⁰. Belirtmek gerekir ki bağıllık kuralına ilişkin hüküm (TCK md. 40) ile intihara yönlendirme suçuna ilişkin hüküm (TCK md. 84) arasında özel norm ve genel norm ilişkisi vardır. İntihara azmettirme ve yardım etmenin cezalandırılabilmesi için TCK md. 40'taki şartlar değil, özel hüküm niteliğindeki TCK md. 84'teki şartlar uygulanır¹¹¹.

Bağıllık kuralı bağlamında hükme yönelik değerlendirmeyi azmettirme ve yardım etme bakımından ayrı ayrı yapmak gerekir. Hükümün kapsamında hem intihara azmettirme hem de intihara yardım etme cezalandırılmıştır. Böylelikle hükümün kapsamında bağımsız azmettirme ve yardım etme suçları düzenlenmiştir¹¹². Diğer bir ifadeyle her iki seçimlik hareket intihara yönlendirme suçunun unsuru haline getirilmiştir. Böylelikle, intihara azmettiren veya yardım eden kişiye TCK'nın 38'inci ve 39'uncu maddeleri tatbik edilmeyecek, sadece TCK md. 84/f.1 çerçevesinde ceza tayin edilecektir¹¹³.

İntihara azmettirme ile intihar konusundaki kötülüğünü açığa çıkaran azmettiren, mağdurun intihar etmesi için gereken gayreti göstermiştir. Mağdurun intihara teşebbüs edip etmemesinin, azmettirminin haksızlığı üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle intihara yönlendirme suçunda azmettirme bakımından müstakil bir haksızlık içeriği kabul edilmektedir. Az-

109 Kühl, AT, § 20, Rn. 138; Fischer, Strafloße Mitwirkung, s. 15; Kindhäuser, BT I, § 4, Rn. 1, 8. İntihar tipik bir fiil olmadığından, şeriklik gibi müşterek faillik şeklinde de katılımın ACK md. 212 kapsamında cezalandırılmasının mümkün olmadığı hakkında bkz. Jeager, s. 92. Kendi sorumluluğunun bilincindeki intihara taksirli olarak neden olunmasının cezalandırılmaz olduğu, taksirli harekette şeriklik ile faillik arasında bir fark olmadığı ve burada tek faillik sisteminin geçerli olduğu, kasten işlenen hareket bakımından sadece şeriklik cezalandırılmazken, taksirde cezalandırılabilir bir failliğin temellendirilemeyeceği ileri sürülmüştür. Bkz. Kindhäuser, BT I, § 4, Rn. 6.

110 Tezcan, Erdem, Önok, ÖH, s. 163; Öntan, s. 854; Yaşar, Gökcan, Artuç, s. 2819, 2826; Ersoy, s. 79; İçer, s. 302.

111 İçer, s. 302, 303, 318 ve 319.

112 Türk hukukunda suça iştirak ve teşebbüs kurumları, Anglosakson hukukundaki gibi müstakil suç tipleri olarak düzenlenmemiş, bu kurumlar suçun Alman hukukundaki gibi suçun özel görünüş şekilleri olarak kabul edilmektedir. İntihara yönlendirme suçunda ise bu esastan sapılmış ve kanunumuzun genel hükümleri içerisinde suça şeriklik türleri olarak görülen azmettirme ve yardım etme fiilleri unsur yapılmıştır. Böylelikle Anglosakson hukuk sistemindeki gibi azmettirme ve yardım etme suçlarına ilişkin hükümler ihdas edilmiştir. Bkz. Tokdemir, *Akim Kalmış Azmettirme*, s. 439.

113 Tulay, s. 831.

mettirme bakımından bu suç tipi, akim kalmış azmettirmenin cezalandırılabilirliği yönündeki düşünceyi de aşar niteliktedir. Çünkü akim kalmış azmettirme için azmettirmeye konu fiilin suç olması gerekir. Burada ise, suç teşkil etmeyen intihar fiiline azmettirme ayrı bir suç ile yaptırıma bağlanmıştır. Bu itibarla, intihar fiili suç olmadığı için azmettirme bakımından intihara yönlendirme suçuna ilişkin hükmün (TCK md. 84/f.1) “azmettirmeye teşebbüs benzeri hüküm” olarak nitelendirilmesi mümkündür. Ayrıca burada, intihar gerçekleşme bile intihara azmettirme şeklinde müstakil bir haksızlık oluşmaktadır. Kanunda suç olarak düzenlenmeyen bir fiile (intihar) azmettirmenin yaptırıma bağlanması, azmettirmeye teşebbüste cezai sorumluluğunu daha da genişleten bir düşünceye işaret etmektedir. Kanun koyucu, bu şekilde, intihara azmettirmenin müstakil bir haksızlık oluşturduğunu ve azmettirmeye teşebbüs gibi cezalandırarak gerçekleşen tehlikenin cezalandırmaya layık olduğunu kabul etmiş olmaktadır. Şu hususa da önemle işaret etmek gerekir ki kanunumuzda akim kalmış azmettirmeye ilişkin genel bir hüküm bulunsaydı bile intihara azmettirmeye ilişkin bir düzenlemenin yapılması gerekcekti. Belirttiğimiz gibi yalnızca suç teşkil eden fiiller akim kalmış azmettirmenin konusu olabilir. Örneğin Alman hukukunda, akim kalmış azmettirmeye ilişkin genel hükme yapılan yollamayla cünha olduğu için cezalandırılmayan gerçeğe aykırı beyanda bulunmaya azmettirmeye teşebbüs müstakil bir suçla (ACK¹¹⁴ md. 159) yaptırıma bağlanmıştır. Böylelikle cünha olduğu için cezalandırılmayan teşebbüs aşamasında kalmış gerçeğe aykırı beyan fiiline azmettirme cezalandırılmazken, bu fiile azmettirmeye teşebbüs müstakil bir normla cezai yaptırıma bağlanmıştır¹¹⁵.

TCK md. 84 kapsamında yaptırıma bağlanan yardım etme bakımından kanatımız, azmettirme bakımından yapılan mezkûr açıklamalara paraleldir. Fakat yardım etme bakımından önemli bir farklılığı vurgulamak gerekir. TCK md. 84'ün bu bağlamda “yardım etmeye teşebbüs benzeri hüküm” olarak nitelendirilmesi mümkündür. Azmettirmeye teşebbüsün bile cezalandırılmadığı kanunumuzda, suç olmayan bir fiile (intihar) yardım etme müstakil haksızlık olarak cezalandırmaya layık görülmüştür. Esasen, akim kalmış azmettirmenin başlı başına haksızlık teşkil eden bir fiil olduğunu, yardım etmeye teşebbüsün ise cezalandırılmaması gereken bir fiil olduğu kabul etmekteyiz¹¹⁶. Bununla birlik-

114 Deutsches Strafgesetzbuch [in der Fassung der Bekanntmachung vom 13.11.1998 BGBl I S 3322].

115 Tokdemir, *Akim Kalmış Azmettirme*, s. 424 ve 425.

116 Yardım etmeye teşebbüs, kendisine yardımın yapıldığı asıl fiile teşebbüsün gerçekleşmediği durumda söz konusu olur. Türk hukukundaki gibi Alman hukukunda da yardım etmeye teşebbüs fiili cezalandırılmamaktadır. Doktrinde yardım etmeye teşebbüsün cezalandırılmamasını, ceza hukukunun objektif tehlikesizlik durumlarına müdahale etmemesine ve ceza hukukun-

te, yardım etmeye teşebbüsün cezalandırmaya layık olmaması, intihara yardımın müstakil olarak cezalandırılmayacağı anlamına gelmemektedir. Zaten yardım etmeye teşebbüs cezalandırılıysaydı bile sadece suç olan fiilere yardım etmeye teşebbüsün cezalandırılması mümkün olduğundan kanunda intihara yardım etmenin yine de cezalandırılması icap edecekti¹¹⁷.

Sonuç itibarıyla, ahlaken tasvip edilmeyen ve fakat cezalandırılabilir bir davranış olarak görülmeyen intihara bir başkasının teşviki, intihar kararının kuvvetlendirilmesi veyahut bir başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım edilmesi cezalandırılabilir niteliktedir. Bunun gerekçesi, intiharın önlenmesi durumunda toplum düzeni ve sağlığı açısından ortaya çıkabilecek tehlikelerin suçun işlenmeye başlanmasından önceki alanda (ön alanda) önlenmek istenmesine dayandırılabilir. Her ne kadar sistematik olarak mahiyetleri birbirinden farklı olan intihara azmettirme ve yardım etme fiillerinin ayrı kanun metinleriyle cezalandırılmasını kabul etsek de kanun koyucunun intihara yönlendirme başlığı ile yaptığı bu düzenlemeyi suçlulukla mücadelede tehlikeli hazırlık hareketlerinin cezalandırılması bakımından olumlu olarak görüyoruz.

2. Dolaylı Faillik Bakımından Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar

İntihara yönlendirme suçunun mağduru herkes olabilir. Ancak müntehirin iradesi üzerinde hakimiyet tesis eden bir kimse artık kasten öldürme suçundan sorumlu olur. Bundan hareketle, kanun koyucu, mağdur ile ilgili özellik arz eden bir durumu (mağdurun çocuk, akıl hastası veya sarhoş olması gibi) TCK md. 84/f.4'te düzenlemiştir. Mezkûr hükümde, fiilinin hukuki anlam ve neticelerini algılama yeteneği gelişmeyen ya da ortadan kalkan bir kimseyi intihara sevk etmek¹¹⁸ veyahut tehdit yoluyla¹¹⁹ intihara mecbur kılmak¹²⁰ kasten öldür-

da önemli olmayan fiilin işlenmesine dayandıran görüşler ileri sürülmüştür. Bkz. Tokdemir, *Akim Kalmış Azmettirme*, s. 101 vd.

117 Tokdemir, *Akim Kalmış Azmettirme*, s. 105.

118 Sevk etmek; “göndermek, götürmek, sürüklemek, itmek” anlamına gelir. Tanım için bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri, (07.03.2024). Ayrıca bkz. Öntan, s. 883.

119 Her ne kadar TCK md. 84/f.4'te hileden bahsedilmemişse de bir kimsenin hile ile intihara yönlendirilmesinin de mümkün olduğu ve bu durumun TCK md. 37/f.2 kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Bkz. Tulay, s. 818; Tezcan, Erdem, Önok, *ÖH*, s. 171; Öntan, s. 885. Ersoy'a göre, fıkra hükmünde geçen “intihara mecbur edenler” ifadesi sadece cebir veya tehdidi karşılamaktadır. Hile yoluyla, mağduru intihar etmeye mecbur edilirse TCK md. 84/f.4'ün yollamasıyla kasten öldürme suçu oluşmaz. Aksi yöndeki bu görüş için bkz. Ersoy, s. 107. İntihara mecbur etmenin gerçekleştiğinin kabul edilmesi için failin hareketiyle (cebir veya tehdit kullanmak suretiyle) intiharin asıl nedenini oluşturması gerekir. Bkz. Öntan, s. 884.

120 Mecbur etmek, “zorlamak” anlamına gelir. Tanım için bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri, (07.03.2024). Ayrıca bkz. Öntan, s. 884. İçer'e göre, intiharin kendisi suç olarak düzenlenmediğinden intihara mecbur etmek fiilinin dolaylı faillik hükümleri (TCK md. 37/f.2) kapsamında cezalandırılması mümkün değildir. Bu yüzden kanun koyucu intihara mecbur etme fiilini bu hüküm kapsamında cezalandırma yoluna gitmiştir. Bkz. İçer, s. 333.

menin (TCK md. 81, 82) cezasıyla yaptırma bağlanmıştır. Böyle bir durumda failin intihara yönlendirme suçundan sorumluluğunun belirlenmeyeceği kabul edilmiştir. Böylelikle kanun koyucu dolaylı faillik¹²¹ yoluyla intihara yönlendirme suçuna ilişkin duruma özellikle yer vermiştir¹²².

121 Konunun dolaylı faillik kurumu bakımından değerlendirilmesi hakkında bkz. Krack, s. 61 ff; Friedhoff, s. 168. Akıl hastası olan bir kimsenin veya yaşı küçük olan bir çocuğun intihara sevk edilmesi halinde dolaylı faillik kabul edilir. Alman hukukunda "*Hildegard Höfeld Olayı*", buna verilen en tipik örnektir. Bu olayda henüz 15 yaşına girmeyen *Hidegard* adlı kız çocuğu, anne ve babası tarafından dayak ve tehdit ile köprüden kendisini atmaya ve intihara zorlanmıştır. Bir diğer olayda ise bir kasap, çırağına zorla temizlenmemiş bağırsağı yedirmiştir. İlk olayda anne ve baba, kasten öldürmeden, ikinci olayda kasap kasten yaralamadan sorumlu olacaktır. Her iki olayda da dolaylı faillik kurumundan hareketle sorumluluğun belirlenmesi gerekir. Örnek olaylar için bkz aktaran Bkz. Özgenç, *Suçta İştirak*, s. 239. Macar hukukunda da doktrinin bir kısmı ve içtihatlarda kasten öldürmeden hareketle sorumluluğun belirlenmesi konusunda fikir birliği bulunmaktadır. Bkz. Filó, s. 960.

122 Ersoy, s. 107 ve 108. 765 sayılı TCK'da bu yönde bir düzenleme olmamakla birlikte doktrinde mağdurun hareket etme hürriyetinin cebir, şiddet veya tehditle ortadan kaldırılması durumunda kasten öldürme suçunun oluşacağı kabul ediliyordu. Bkz. Erem, s. 498. "...Sanıklarla herhangi bir husumeti saptanamayan üç gizli tanığın birbirini doğrulayan ve olayın oluşuna uygun anlatımları, sanık ...'in bir neden yokken çok kısa bir süre sonra koşarak ve dağ yolundan eve gelip maktülle tartışması ve onu darp etmesi, sanığın üç saati aşkın bir süre nerede olduğunu ve ne yaptığını tam olarak açıklayamaması ancak kamera görüntüleri ve tanık anlatımlarından evde olduğunun anlaşıldığı, yine sanık ...'nin olaydan önce komşuya nane satmaya gittiği yönündeki savunmasının da gerçeği yansıtmadığı, evdeki gazlı ocağın maktul öldükten sonra açıldığının sabit olduğu, sanık ...'nin maktulün ölümünden sonra gece geç vakitte kızım geldi görmeye gelin diyerek komşularını evine davet etmesinin hayatın olağan akışına aykırı olduğu, maktulün bir ay ...'nda kalmasına rağmen intihar etmeyip eve gelir gelmez intihar etmesinin inandırıcı olmadığı, kaldı ki intihar etme niyeti olsaydı 'biliyorum siz beni öldüreceksiniz' demeyeceği, sanıkların maktülle yönelik davranışları ve maktulün olaydan önce sarf ettiği sözler, tüfeğin maktulün yanında veya önünde değilde arkasında bulunmuş olması sanıkların evin içinde maktülle birlikte iken silah sesinin gelmiş olması ve diğer deliller bir bütün olarak değerlendirildiğinde, sanıkların bizzat tarım ilacını içirmemiş ve tüfeği ateşlememiş olmaları kabul edildiğinde dahi maktulü intihara zorladıklarının kabulü gerektiği, eylemlerinin cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur etme olduğu ve TCK 84/4. maddesinin yollamasıyla kasten öldürme suçundan cezalandırılmalarına karar verilmesi gerektiği halde yazılı şekilde beraatlerine karar verilmesi..." Y. 1. CD, T. 22/01/2020, E. 2019/1885, K. 2020/232 (Lexpera, 13.02.2024). Ayrıca bkz. Tulay, s. 816 ve 818; Ersoy, s. 103. Somut olayda intiharın bir başkasının yönlendirmesiyle mi yoksa tehdit, baskı veya şiddetle mi gerçekleştiği ayırımının yapılması gerekir. Bu durumlarda intihar ile failin davranışları arasındaki nedensellik bağının tespiti gerekir. İntihar; mağdurun tehdit edilmesi, şiddete maruz kalması veya cinsel saldırıya uğraması sonucu gerçekleşirse intihara yönlendirme niteliğinde davranışlar tespit edilmedikçe TCK md. 84/f.1'in oluştuğundan bahsedilemez. Bu durumda başka suçların oluşup oluşmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bkz. İçer, s. 315. Y. 1. CD'nin 20.01.2020 tarihli ve E. 2019/3668, K. 2020/166 sayılı kararına konu olayda anne, kızının telefonla yaptığı görüşmelerden şüphelenir ve telefonu kendisine vermesini ister. Kızının telefonu kendisine vermesinden önce kayıtları silmesi üzerine basit tıbbi müdahale ile giderebilecek derecede yaralar. Kızına "kendini ispatla, ya sen kendin intihar edeceksin, ya da ben seni döve döve öldüreceğim" der ve evden yarılır. Annesinin evden ayrılmasından bir süre sonra kız, av tüfeğiyle kendisini vurur ve intihar eder. İlk derece mahkemesi, TCK md. 84/f.4'ten hareketle TCK md. 82/f.1, bent d hükmüne istinaden nitelikli kasten öldürme suçundan anneyi mahkûm eder, Y. 1. CD ise "sanığın olay öncesi maktuleye karşı sarf etmiş olduğu sözlerin içeriği dikkate alındığında, sanığın eyleminin TCK'nin 87/4-son maddesindeki (doğrusu, TCK, m. 84, f. 4'teki) cebir veya tehdit kullanmak suretiyle intihara mecbur etme niteliğinde olmayıp TCK'nin 84/3 maddesinde-

ki intihara teşvik niteliğinde olduğu ve bu suçtan hüküm kurulması gerektiği” gerekçesinden hareketle hükmü bozar (Lexpera, 18.01.2024). İlk derece mahkemesinin kararında olduğu gibi annenin sarf ettiği sözler nedeniyle TCK md. 84/f.4’ün yollamasıyla TCK md. 82/f.1, bent d hükmü gereği kasten öldürmeden dolayı sorumlu tutulabilmesi için annenin cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kızını intihara mecbur etmesi gerekir. Annenin sarf ettiği sözler her ne kadar tehdit niteliğinde olsa bile bu sözlerin, kızını intihara mecbur edip etmediğinin somut olayın şartları çerçevesinde mahkeme tarafından takdir edilmesi gerekir. Şayet, kızın bu sözler nedeniyle intihara mecbur edildiği, yani başka şekilde hareket yeteneğinin ortadan kalktığı yönünde bir değerlendirme yapılabilir ise bu durumda yerel mahkemenin kararı isabetli görülebilir. Aksi halde tehdit mahiyetinde olan bu sözlerin intihara teşvik olarak kabul edilmesi gerekir. Bu durumda annenin tehdit ve intihara teşvik suçlarından sorumluluğu doğar. İki suç arasında fikri içtima yaparak intihara teşvik suçundan sorumluluğun tespiti gerekir. Değerlendirme için bkz. <https://izzetozgenc.com/makale/intihara-yonlendirme-sucu-ile-ilgili-yargitay-1-ceza-dairesinin-bir-karari-uzerine-degerlendirmeler-18.01.2024>). Yargıtay’ın fiili TCK md. 84/f.3’te düzenlenen intihara alenen teşvik suçu olarak nitelendirmesi hatalı olmuştur. İntihara alenen teşvik suçunda muhatap belirsiz kimselerdir. Bu durumda TCK md. 84/f.1 kapsamında fiilin nitelendirilmesi gerekirdi. Değerlendirme için ayrıca bkz. İçer, s. 335 ve 336. Ayrıca bkz. “...sanık Ömer ile maktül E..A..’un aralarında önceye dayalı arkadaşlık ilişkilerinin olduğu, bu süreçte sanık ile maktülün rızayla birden çok kez cinsel ilişkiye girdikleri, olay tarihinde maktülün kendisini hamile zannetmesi üzerine durumu sanığa bildirdiği, bunun üzerine sanık ile maktülün kaçarak evlenmeye karar verdikleri, ancak daha önceden de intihara kalkışan maktülün girmiş olduğu bunalmı sonucunda evlerinin deposunda kendisini ipe tavana asarak intihar ettiği olayda; sanığın üzerine atılı suçu işlediğini gösterir her türlü kuşkudan uzak kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği anlaşıldığından, sanığın atılı suçtan beraatına karar verilmesi gerekirken, delillerin yanlış değerlendirilmesi sonucunda TCK’nun 84/2 maddesi gereğince cezalandırılmasına karar verilmesi...” Y. 1. CD, 23.01.2012, E. 2010/2015, K. 2012/218 (Lexpera, 04.03.2024). “...mağdur Serap’ın sanık E.R.ile evlenmek amacıyla arkadaşlık yaptığı, sanığın kendisini astubay ve bekar olarak tanıttığı, sanığın annesinin mağduru arayarak, sanığın daha önce evlenip boşandığını, astubaylıktan atıldığını, kendisinin ziynet eşyalarını çaldığını, oğlunun psikolojik durumunun iyi olmadığını söylemesi üzerine mağdurun sanıktan ayrıldığı, mağdurun kendisinden ayrılmasını kabullenemeyen sanığın mağduru “sana ve ailene Diyarbakır’ı dar ederim, seni rezil edeceğim, seni ya ailen öldürsün ya da ben öldürecek” şeklinde tehdit ettiği, mağdurun olay günü 13 metre yükseklikteki balkondan atlayarak intihara teşebbüs ettiği, yaralanması nedeniyle hayati tehlike geçirdiği, tbbi tedavi sonucu hayata döndürüldüğü olayda, sanığın eyleminin 5237 sayılı TCK’nın 106.maddesinde düzenlenen tehdit suçunu oluşturduğu anlaşılmakta ise de, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 20.11.2008 tarihli iddianamesi ile sanık hakkında intihara yönlendirme, tehdit ve hakaret suçlarından kamu davası açıldığı, mahkemenin incelemeye konu 25.09.2012 gün ve 2012/482-508 sayılı kararı ile mağdurun şikayetinden vazgeçmesi nedeniyle hakaret suçundan düşme ve tehdit suçundan da delil yetersizliği nedeniyle beraat kararı verildiği, düşme ve beraat kararlarının aleyhe temyiz bulunmadığından kesinleştiği hususları da gözetilerek, sanık hakkında intihara teşvik suçundan unsurları oluşmadığından beraat kararı verilmesi yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi...” Y. 1. CD, 17.12.2014, E. 2013/4833, K. 2014/6311 (Lexpera, 04.03.2024). “Sanık Murat’ın, eşi olan maktul Nimet’e karşı intihara yönlendirme suçundan kurulan beraat hükmü yönünden yapılan temyiz incelemesinde; iddianamedeki anlatımında, “yeminle dinlenen tanık beyanları, maktülün evlilik süresi içinde şiddet gördüğünü, yaşamını çekilmez hale getirecek şekilde darp edildiğine dair doktor raporları, onu doğrulayan şikayetçi anne ve yeminle dinlenen maktülün erkek kardeşinin beyanları, telefon dökümanları ve dosya kapsamından, geceleri taksicilik yapan, eşine, çocuklarına ve ailesine karşı sorumluluklarını yerine getirmeyen, aile fertlerine şiddette bulunan, alkolik olan ve bar ve pavyonlarda çalışan bayanlarla sürekli birlikte olan sanık Murat’ın ... “ ifadelerine yer verildiği, sanık ve ölen Nimet’in kızı olan tanık Kübra tarafından mahkemeye hitaben yazılan mektupta ve tanık Kübra’nın aşamalarındaki beyanlarında; sanığın, öleni çeşitli bahanelerle sürekli döverek hastanelik ettiğini, son zamanlarda kendisine ve kardeşi Mustafa’ya da şiddet uygulamaya başladığı-

Söz konusu hüküm, bu suç tipinin mağdurunu belirleme bakımından önem arz etmektedir. Çünkü bu suçun mağduru bakımından bir özellik aranmıştır. Mağdur, işlemiş olduğu eyleminin anlamını ve neticelerini algılama yeteneğinin gelişmediği ya da bu yeteneğin ortadan kalktığı kişidir¹²³. Kendi kusuruyla algılama yeteneğini kaybeden mağdurun da hüküm kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Mağdurun algılama yeteneğini kimin ortadan kaldırdığı önemli olmayıp mağdurun kendisi de bunu ortadan kaldırabilir. Burada önemli olan husus, fiilin işlendiği esnada mağdurun bu yeteneğinin olmaması ve fail tarafından bunun biliniyor olmasıdır¹²⁴. Dolayısıyla bu hükümle amaçlananın, mağdurun bu durumundan faydalanarak intihar etmesini sağlayan kişilerin cezalandırılması olduğu dikkate alındığında örneğin bir başkasının intihara sevk ettiği mağdurun uyuşturucuyu, uyarıcı maddeyi veya alkolü kendi isteğiyle alıp almadığı önemli değildir¹²⁵.

Demek ki, TCK md. 84'ün mağduru sadece kusur yeteneğine sahip kişi olabilir. Dolayısıyla algılama yeteneği gelişmiş veya zayıflamış kişi intihara yönlendirme suçunun mağduru olabilecektir. Ancak algılama yeteneği azalmış kişinin intihara yönlendirilmesi durumunda TCK md. 84'te belirlenen yaptırım aralığında üst sınıra yaklaşılması gerektiği ifade edilmiştir. Algılama yeteneği gelişmemiş kişi ise TCK md. 84'ün kapsamı haricinde bırakılmıştır¹²⁶. Kısacası TCK md. 84/f.1 bakımından failin cebir ya da tehdit yoluyla bir başkasını intihara sevk etmemiş olması gerekir. Aksi halde kasten öldürme suçundan sorumluluk söz konusu olur¹²⁷.

Doktrinde bu durumun, esasında kasten öldürme suçunun dolaylı faillik biçiminde işlenen bir şekli olduğu ileri sürülmüştür. Buna göre intihara sevk veya mecbur etme, mağdurun araç olarak kullanılması, yani dolaylı faillik suretiyle

ni, ailesine karşı sorumluluklarını yerine getirmediğini ve başka bir kadınla ilişkisinin bulunduğunu belirttiği, aşamalarda dinlenen yeminli tanıklar Gülsüm, Ash B., Nurettin ve Fatma ile müştekiller Çetin, Zekiye ve Cafer'in beyanlarının da aynı doğrultuda olduğu dikkate alındığında; sürekli alkol alıp, ailesine karşı maddi ve manevi sorumluluklarını yerine getirmeyen ve ölen eşini başka kadınlarla aldattığı anlaşılan sanığın, mağdura sistematik şekilde fiziki, ekonomik ve manevi şiddet uyguladığı, aile birliğinin gereklerine aykırı olarak, şefkatle bağdaşmayan davranışlarda bulunduğu anlaşılmakla, her ne kadar sanığın ölen eşine karşı eylemi intihara yönlendirme suçunu oluşturmada da, iddianamedeki anlatıma göre, TCK'nun 96. maddesinde tanımlanan eziyet suçunu oluşturup oluşturmadığının tartışılması..." Y. 1. CD, 03.05.2012, E. 2009/6614, K. 2012/3501 (Lexpera, 04.03.2024).

123 İçer, s. 331; Öntan, s. 882 ve 883.

124 Tezcan, Erdem, Önok, ÖH, s. 174.

125 Öntan'a göre, madde metninde kullanılan "ortadan kaldırılan" ifadesi bu yorumu olnaklı kılmaktadır. Bundan hareketle yazar, hükmün isnat edilebilirliği bakımından ifadenin "ortadan kalkmış" şeklinde değiştirilmesini önermiştir. Bkz. Öntan, s. 883.

126 Tulay, s. 816. Aynı yönde açıklamalar için bkz. İçer, s. 331, 332 ve 336.

127 Tulay, s. 818.

kasten öldürmenin işlenmesini ifade etmektedir. TCK md. 37/f.2'deki düzenleme bizi, isnat yeteneği olmayan kişileri intihara sevk veya isnat yeteneği olan ve fakat cebren veya tehdit yoluyla intihara mecbur edenlerin dolaylı fail olarak kasten öldürmeden sorumlu olacağı sonucuna götürmektedir. Dolayısıyla intihar etmek suç olmamakla birlikte bir kimsenin vasıta şeklinde kullanılarak suçun kendisine işletilmesi kasten öldürmeden doğan sorumluluğu gerektirir. Burada intihar hareketi, kişinin (mağdurun) kendisine işletilmektedir¹²⁸. Ancak mevcut düzenleme dikkate alındığında kasten öldürme suçunun dolaylı faili olmanın söz konusu olmadığı, hükümdeki durumun gerçekleşmesi halinde failin bağımsız olarak düzenlenen suçun faili (doğrudan fail) olduğu ileri sürülmüştür¹²⁹. Bundan hareketle, her ne kadar aksi¹³⁰ savunulsa da mağdurun çocuk veya akıl hastası olması durumunda TCK md. 37/f.2 kapsamında cezanın belirtilen oranda arttırılmaması gerektiği ileri sürülmüştür¹³¹.

Ancak kanaatimizce de böyle bir hükme yer verilmeseydi bile TCK md. 37/f.2'den hareketle dolaylı faillik kurumunu uygulamak zaten mümkün olacaktı. Bu durumda fail artık kasten öldürme suçunun dolaylı faili konumundadır¹³². Bunun yanında, TCK md. 28'de karşı konulamayacak ya da kurtulma imkanının olmadığı cebir ya da şiddet veya muhakkak ve ağır korkutma veyahut tehdit neticesinde suç işleyen kişinin cezalandırılmayacağı ve bu durumlarda bahsi geçen durumları kullananların fail olacağı ifade edilmiştir. Mezkûr düzenlemede belirtildiği gibi cebren ya da tehditle başkasını intihara

128 Görüş için bkz. Öntan, s. 885 ve 886. Hükümde belirtilen durumun kasten öldürmeye ilişkin hükmün kapsamına alınmasının isabetli olacağı yönündeki düşünce için bkz. Tezcan, Erdem, Önok, ÖH, s. 171 ve 172; Özbek, Doğan, Bacaksız, ÖH, s. 185; Öntan, s. 886 ve 887. Hükümde kasten öldürme suçuna atf yapmak yerine bu durumun cezayı ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmesinin tercih edilebileceği yönündeki görüş için bkz. Özbek, Doğan, Bacaksız, ÖH, s. 185 ; TCK md. 84/f.4'teki durumun birinci fıkradaki suçun nitelikli hali olmadığı hakkında bkz. Öntan, s. 881. Böyle bir düzenlemenin Eski TCK'nın 454'üncü maddesinde düzenlenmediğini belirtmek gerekir. Yine de doktrinde intiharın isnat kabiliyetinden yoksun veya bu yeteneği kaldırılan, cebren ya da kişinin intihara yönlendirilmesi halinde basit veya nitelikli kasten öldürme suçunun oluşacağı kabul edilmekteydi. Bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 24. Eski kanunda bu yönde bir düzenlemenin olmamasına yönelik eleştiri için bkz. Erem, s. 201. Macar hukukunda da durumun bu yönde olduğu hakkında bkz. Filó, s. 960.

129 Centel, Zafer, Çakmut, *Kişilere Karşı*, s. 86; Özbek, Doğan, Bacaksız, ÖH, s. 179.

130 Özbek, Doğan, Bacaksız, ÖH, s. 187

131 Öntan, s. 886. Bu hüküm kapsamında ortaya çıkan problemlerden biri, kasten öldürme suçunun cezayı ağırlaştıran nitelikli hallerin uygulanıp uygulanmayacağıdır. Bir görüş, hükümde kasten öldürme suçunun cezasına değil doğrudan kasten öldürme suçuna atf yapıldığından kasten öldürme suçunun nitelikli hallerinin uygulanmasının mümkün olmadığını ileri sürmüştür. Diğer bir görüşe göre ise, hükümde kasten öldürmenin yaptırımına atf yapılmak istendiğinden kasten öldürmenin temeli haline ilişkin TCK d.81'in uygulanması gerekir. Görüşler hakkında bkz. Öntan, s. 887.

132 Aynı yönde Koca, Üzülmöz, ÖH, s. 208 ve 220; Ersoy, s. 108; Öntan, s. 885. Hükümün dolaylı failliğin özel bir türü/görünümü olduğu hakkında bkz. Öntan, s. 886; İçer, s. 332.

mecbur eden kişi fail olarak sorumlu tutulacaktır. Buradaki failliğin, TCK md. 37/f.2'deki dolaylı failliği ifade ettiğini belirtmek gerekir.

İntihara sevk etme suçunda icra safhasına geçilmesi, failin yönlendirmesi neticesinde muhatabın intihara teşebbüs etmesine bağlıdır¹³³. Kusur yeteneği olmayan bir kimse failin yönlendirmesine rağmen intihara teşebbüs etmezse TCK md. 84/f.1 kapsamında sorumlu tutulmalıdır. İntihar teşebbüsü gerçekleşirse kasten öldürmeye teşebbüs; intiharın, yani ölümün gerçekleşmesi durumunda, TCK md. 84/f.4'ün yollamasıyla tamamlanmış kasten öldürme suçundan dolayı failin sorumlu tutulması gerekir. Failin, ağır ya da karşı koymayacağı cebir veya tehdidine rağmen mağdurun intihar teşebbüsünde bulunmaması durumunda TCK md. 84/f.1'deki intihara yönlendirme, tehdit ve cebir suçlarından dolayı sorumluluğun incelenmesi gerekir. Mağdurun intihar teşebbüsünde bulunmaması durumunda kasten öldürmeye teşebbüsten; intiharın, yani ölümün gerçekleşmesi durumunda tamamlanmış kasten öldürme suçundan dolayı sorumluluk doğar¹³⁴. İntihara sevk veya mecbur edildikten

133 Öntan, s. 887. Yazara göre, mağdurun intihar teşebbüsünde bulunmaması kasten öldürme suçunun hazırlık hareketi olarak kabul edilerek failin teşebbüsten sorumlu tutulmaması gerekir. Çünkü intihara sevk veya mecbur etme hareketlerinin mağdurun yaşamını tehlikeye sokacak derecede elverişliliğinden bahsedilemez. Bkz. Öntan, s. 890. Doktrinde bir görüş, intihara teşebbüsün gerçekleşmemesi durumunda bile kasten öldürmeye teşebbüsten sorumluluğun doğacağını savunmuştur. Bkz. Özbek, Doğan, Bacaksız, ÖH, s. 185.

134 İçer, ss. 332-335 ve s. 338; Ersoy, s. 108. "...30/10/2006 tarihinde evinden ayrılan ve 06/11/2006 tarihinde Kelkit ırmağı içinde ölü olarak bulunan D.. B.. üzerinde Reşadiye C.Başsavcılığı'nca "ölü muayene" işlemi, Tokat C.Başsavcılığı'nca klasik otopsi işlemi yapılarak kesin ölüm sebebi tespit edilemediğinden, maktulden alınan organ, kan ve doku örnekleri kesin ölüm sebebinin tespiti amacıyla Malatya Adli Tıp Grup Başkanlığı'na gönderildiği ancak kesin ölüm sebebinin belirlenmesi istenmediği, Reşadiye C.Başsavcılığı'nca da ölümün intihar sonucunda gerçekleştiği gerekçesi ile "Ek Takipsizlik Kararı" vererek intihara yönlendiren sanıklar hakkında Koyulhisar C.Başsavcılığına yetkisizlik kararı ile suç duyurusunda bulunulması üzerine sanıklar hakkında intihara yönlendirme suçundan kamu davası açıldığı anlaşılmış ise de, maktul üzerinde ölü muayene ve otopsi sırasında kesici alet yarası, burunda kırık ve vücudunun değişik yerlerinde ekimozlar tespit edildiği göz önüne alındığında, ölümün kasten ya da kastın aşılması sonucu gerçekleşip gerçekleşmediği, maktulün cebir ve şiddet kullanmak suretiyle intihara mecbur bırakılıp bırakılmadığı hususlarının araştırılması gerektiği bu hususunda Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğu anlaşılmakla görevsizlik kararı verilerek dosyanın ilgili Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesi yerine yazılı şekilde yargılamaya devam edilerek hükmün kurulması..." Y. 1. CD, 26.12.2012, E. 2012/4945, K. 2012/9970 (Lexpera, 07.03.2024). "...katılan Kader'in sanıkla resmi nikahlı evli olmasına rağmen başka bir erkekle arkadaş olduğu ve onunla mesajlaştığı, katılanın kabul ettiği bu durumun evlilik birliğinden kaynaklanan eşine karşı olması gereken sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiği, bu nedenle ihnate uğradığını düşünen sanığın maruz kaldığı haksız tahrikin etkisi ile katılana şiddet ve tehdit uygulayarak intihar etmesi için mecbur ettiği, katılanın da eşi sanığın kendisine uyguladığı şiddet ve tehditin etkisi ile üzerinde yarattığı psikolojik bunalım sonucu 3 kez intihar girişiminde bulunduğunu, birincisinde ilaç aldığı ancak kusması nedeni ile sonuç alınmadığı, ikincisinde sanık tarafından telle kurulan askı düzeneğinin katılanın ağırlığı ile kopması sonucu kendisini asmak isteyen katılanın yere düşerek kurtulduğu, üçüncüsünde de ailesinin evinde ilaç alarak intihara kalkıştığı, bu durumu fark eden yakınları tarafından hastaneye kaldırılarak tedavi edilip kurtarıldığı, belirtilen sebeplerle ölümün gerçekleşmediği, ölümün gerçekleşmeme sebebinin sanıktan kaynaklanmayan

sonra intihara teşebbüs eden mağdurun intiharının fail tarafından engellenmesi halinde TCK md. 36'da düzenlenen gönüllü vazgeçme hükmü uygulanabilir. Ancak o ana kadar gerçekleştirilen hareketlerinden dolayı kasten yaralama, tehdit veya cebir gibi suçlardan failin cezai sorumluluğu gündeme gelebilir¹³⁵.

3. İntihara Yönlendirme Suçuna İştirak Bakımından Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar

İntihara azmettirme hareketi manevi nitelikte bir fiildir. Maddi varlığı olmayan bu hareketler üzerinde müşterek failliğin unsurlarından birisi olan fiil hâkimiyetinin tesis edilmesi mümkün değildir. Bu tür hareketler bedensel davranışlarla işlenebilen yani bizzat fail tarafından icra edilebilen suç olması sonucunu verir. Bu durumda müşterek faillik ve dolaylı faillik formları müm-

nedenler olduğu, eylemin teşebbüs aşamasında kaldığı, süreç içinde gerçekleşen ve iki iddianameye konu edilen eylemlerin bir bütün halinde hukuki ve fiili irtibatın kesilmemiş olması da nazara alındığında; TCK'nun 84/4 maddesi delaletiyle TCK'nun 82/1-d, 35 maddelerinde yazılı cebir ve tehditle eşini intihara mecbur ederek kasten öldürmeye teşebbüs suçunu oluşturduğu... İstanbul BAM 1. CD, 15.01.2018, E. 2017/142, K. 2018/5. Karar için bkz. İçer, s. 334 ve 335. "...Mağdur ...'ın alınan beyanlarına göre; sanıklar ..., ... ve ...'in kendisini tehdit ederek intihar etmeye zorladıklarını, bu haliyle sanıkların eylemlerinin TCK'nın 84/4. mad-desinde yazılı kasten öldürmeye teşebbüs suçunu oluşturup oluşturmayacağına ilişkin delillerin takdir ve değerlendirmesinin üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yargılamaya devamla ya-zılı şekilde hüküm kurulması..." Y. 1. CD, 15.01.2020, E. 2019/3055, K. 2020/117. Karar için bkz. İçer, s. 338, dn. 86.

- 135 "...dosya kapsamına göre, mağdur Metin ile haklarında verilen hüküm kesinleşen Doğan ve Mustafa'nın birlikte işledikleri "nitelikli öldürme", "yağma" ve "hürriyeti sınırlama" suçlarından hükümlü olarak aynı cezaevinde bulundukları, Doğan ve Mustafa'nın, yanlarına yine hakkında verilen hüküm kesinleşmiş olan Ersin ve sanık Engin'i de alarak, sürekli baskı altında tuttukları mağduru, kendileri yararına kantin alışverişi yapmaya zorladıktan sonra, olay günü mağdurun parasının kalmaması sebebiyle sanıkların isteklerini yerine getiremediği, bunun üzerine, sanıkların hep birlikte bahçeye çağırdıkları mağduru darp etmeye başladıkları, temin ettikleri bir çamaşır ipini mağdurun kalmış olduğu koğuşun pencere demirine bağladıkları, ardından "intihar etmezsen seni öldürürüz" diyerek, buldukları tabureyi asmış oldukları ipin altına koydukları, mağduru tabureye çıkıp kendisini asmaya için yoğun bir baskı uygulayarak zorladıkları, nihayet tüm bu baskılardan bunalan mağdurun tabureye çıkıp boynuna ipi geçirdiği, tabureye vurduğu tekmeyle birlikte boynundan sallanmaya başladığı, bu esnada paniğe kapılan sanıkların ipi kesmek suretiyle mağduru kurtardıkları olayda, mağdurun kendi iradesi ile değil, sanık Engin'in de içinde bulunduğu grubun fiili ve psikolojik baskı ve zorlamaları sonucu intihar ortamına sürüklendiği, bu durumda ölümün gerçekleşmesi halinde TCK'nın 84/son maddesi uyarınca "kasten öldürme" suçundan, ölümün sanıktan kaynaklanmayan bir nedenle gerçekleşmesi halinde "öldürmeye teşebbüs" ten neticenin bizzat sanık tarafından engellenmesi halinde ise TCK'nın 36. maddesi uyarınca "kasten yaralama" suçundan hüküm kurulması gerektiği, somut olayda neticenin sanık tarafından engellendiği anlaşıldığı halde, sanığın, "kasten yaralama" suçundan, TCK'nın 61. maddesi uyarınca, suçun işleniş biçimi, suçun işlendiği zaman ve yer, sanığın kasta dayalı kusurunun ağırlığı ile güttüğü amaç ve saik gibi hususlar gözönünde bulundurularak, üst sınırdan bir ceza ile cezalandırılması yerine, suç niteliğinde yanlıgına düşülerek, yazılı biçimde "intihara yönlendirme" suçundan hüküm kurulması..." Y. 1. CD, 04.03.2014, E. 2014/282, K. 2014/1248. Karar için bkz. İçer, s. 338 ve 339; Ersoy, s. 101 ve 102, dn. 75.

kün değildir¹³⁶.

İntihara yönlendirme suçu şeriklik bakımından bir hususiyet arz etmemektedir¹³⁷. TCK md. 184'te bağımsız olarak düzenlenen intihara yönlendirme suçuna azmettirme ve yardım etme şeklinde şeriklik katkısı gerçekleştirilebilir. Yani intihara yönlendirme suçuna şerik olarak katılmak mümkündür¹³⁸. Diğer bir ifadeyle, iştirake ilişkin genel kaideler çerçevesinde intihara yönlendirme suçunun maddi unsurunu oluşturan hareketlere iştirak etmek mümkündür¹³⁹. Örneğin bir kimseyi intihara yönlendirmek üzere azmettiren kişi azmettiren olarak sorumlu olur¹⁴⁰. Keza, mağdurun intiharda kullanması için onu intihara yönlendiren kişiye zehir veren bir kimse de intihara yardım etmeden dolayı sorumlu olur¹⁴¹. Aynı şekilde intihara alenen teşvik suçuna ve intihara sevk ya da mecbur etme suçlarına da iştirak gerçekleştirilebilir. Örneğin, intihara alenen teşvik suçuna teşvik durumunda teşvik edenin TCK md. 84/f.3 ve md. 39/f.2-a hükümlerinden sorumluluğu doğar. Vehayut On yaşında olan bir çocuğu intihara sevk edene gerçekleştirilen yardım, TCK md. 84/f.4 ve md. 39/f.2-b veya c hükümleri kapsamında cezalandırılır¹⁴².

İntihara yönlendirme suçu kapsamında azmettirmeye azmettirme durumunda ikinci azmettiren artık bu bağımsız suçun faili konumundadır. Azmettirme zincirinde iki azmettiren olsa da ikinci azmettiren kanaatimizce artık bağımsız bir suçun faili konumunda olduğundan ilk azmettirenin şerik olarak kabul edilmesi gerekir. Diğer bir ifadeyle burada, zincirleme azmettirme durumu oluşmuş olsa da esasen artık azmettirmeye teşebbüsün tipik bir örneği oluşmuştur. Örneğin, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizde töre ve namus¹⁴³ cinayet-

136 Koca, Üzülmüş, *ÖH*, s. 211; Özen, s. 52. Aksi yöndeki görüş için bkz. Öntan, s. 891.

137 Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, *ÖH*, s. 189; Centel, Zafer, Çakmut, *Kişilere Karşı*, s. 95, 96 ve 97; Öntan, s. 849; Ersoy, s. 129.

138 Özbek, Doğan, Bacaksız, *ÖH*, s. 187; İçer, s. 326; Öntan, s. 891; Ersoy, s. 129.

139 Özen, s. 52; Öntan, s. 891; İçer, s. 326.

140 Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, *ÖH*, s. 189; Centel, Zafer, Çakmut, *Kişilere Karşı*, s. 95, 96 ve 97; Öntan, s. 891; İçer, s. 326.

141 Ersoy, s. 129.

142 Öntan, s. 891 ve 892. Doktrinde intihara teşebbüs eden ve fakat ölmeyen mağdur, intihar etmesi için kendisine yardımcı gerçekleştiren kişiyi bu konuda azmettirmesi (intihara yardım etmeye azmettirme) durumunda fail ile mağdurun sıfatlarının birleşmesi nedeniyle iştirakin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Bkz. Öntan, s. 892.

143 Namus konularının en önemli yönlerinden birisi, kişinin zorla intihara azmettirilmesidir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri son yıllarda özellikle kadın intiharları ile sık sık gündeme gelmektedir. Basın yayın organlarına yansıyan intihar olaylarından bir kısmı intihar süsü verilmiş töre cinayeti; bir kısmı da töre baskısı sebebi ile gerçekleşen intiharlardır. Bölgede son yıllardaki intiharların %80'ninden fazlası kadın intiharlarıdır. Bu intiharlarda törelerin, ataerkil aile baskısının şiddetin ve zorlamanın etkisi vardır. Töre/namus cinayeti olarak intihar ve bölgedeki örnekler hakkında bilgi için bkz. Cengiz Yıldız, "İntihar Bir Töre

lerinde özellikle töreye ve namusa aykırı hareket edenlerin intiharı istenmektedir. Söz gelimi bu iş için toplanan meclisten kişiye intihar etmesi kararının verdirilmesi yönünde bir karar çıkmış olsun. Karara göre mecliste bulunmayan anne örneğin gayrı-meşru ilişki yaşayan kızının intihar etmesini sağlamak üzere görevlendirilsin. Toplanan meclisteki kişiler anneyi kızını intihara ikna etmesi için azmettirse annenin tüm ikna çabasına rağmen kız intihardan vazgeçse veya en baştan annesinin teklifini reddetse TCK md. 84/f.1 gibi bir düzenleme olmasaydı hem meclistekilerin hem de annenin bu azmettirme faaliyetleri cezasız kalırdı. Söz konusu düzenleme ile kızın intihar teşebbüsü bir şart olarak aranırsa meclisteki kişilerin tehlikelilik arz eden bu faaliyetleri cezasız kalacaktır. Kanaatimizce, burada, intihara teşebbüs aranmadan hem annenin hem de meclistekilerin davranışları intihara azmettirme çerçevesinde cezalandırılabilirdir. Annenin azmettirme fiili TCK md. 84/f.1 çerçevesinde artık tipik bir fiili oluşturmaktadır. Çünkü bu suç müstakil bir azmettirme suçu olarak düzenlenmiştir. Böylece suç teşkil eden tipik fiile yönelik gerçekleşen diğer azmettirme fiilleri bağlılık kuralı çerçevesinde intihara azmettirme suçuna azmettirme kapsamında (YTCK md. 38)¹⁴⁴ cezalandırılmalıdır. Annenin hiç harekete geçmemesi durumunda ise yani kızını ikna faaliyetini gerçekleştirmemesi durumunda mecliste toplananların anneyi TCK md. 84/f.1'deki intihara azmettirmeye azmettirme fiili teşebbüste kalmış olur. Ancak mevcut kanunumuzda tehlikelilik arz eden bu tarz ikna faaliyetleri azmettirmeye teşebbüse ilişkin bir hükmün olmaması nedeniyle cezalandırılmamaktadır.

Yardım etme fiilleri bakımından ise müşterek faillik ve şeriklik mümkündür. Örneğin başkasının intihar etmesi için beraber platform hazırlayanlar müşterek fail olarak sorumlu olurlar. Aynı şekilde bir başkasının intiharına yardım edecek kişiyi azmettiren, başkasının intiharına yardım etmeye azmettirmeden

Cinayeti mi?", *Sosyolojik ve Hukuksal Boyutlarıyla Töre ve Namus Cinayetleri Uluslararası Sempozyumu*, 26-27 Eylül, Diyarbakır 2003, ss. 136-158. Namus suçlarında onarıcı adalet mekanizmasının uygulanabilirliğine ilişkin bkz. Serca Tokdemir, "Honor Crimes in Turkey: Rethinking Honour Killings and Reconstructing The Community Using Restorative Justice System", *L&JR*, Cilt 4, Sayı 2, 2013, ss. 257-275, Honor Crimes. Onarıcı adaletin namus suçları gibi zor davalardaki potansiyelini anlamak için daha fazla ampirik çalışmaların yapılması gerektiği hakkında bkz. Serca Tokdemir, "Ceza Adaleti Sistemine Yeni Bir Yaklaşım: Tamamlayıcı Bir Sistem Olarak "Onarıcı Adalet" Mekanizması", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1-2, 2017, s. 96.

144 İntihara azmettirmeye şerik olarak katılmanın önünde bir engel olmadığı hakkında bkz. Tu-
lay, s. 832.

(*Anstiftung zur Beihilfe*)¹⁴⁵ sorumlu olur¹⁴⁶.

Sonuç itibarıyla yönlendirme suçuna iştirak etmek mümkün olduğundan bu suç, iştirak açısından bir hususiyet arz etmemektedir. Suçun bütün şerikler bakımından aynı olması açısından şeriklerden her biri bir başkasının intihara onu ikna etmek veya ona yardım kastı ile hareket etmesi gerekir. İntihar eden kişi suçun mağduru olduğundan mağdur ile onu ikna eden veya ona yardım edenler arasında iştirakin olmadığını ifade etmek gerekir¹⁴⁷.

Alman hukukunda şerikliğin bağımsız bir norm olarak cezalandırıldığı normlar, “özel görünümlü iştirak (*selbständige Täterschaft*)” olarak nitelendirilir ve baskın görüş, bu tür fiillere ayrıca şerik olarak iştirak etmenin mümkün olmadığı yönündedir¹⁴⁸. Türk hukukunda, doktrinde Tulay, intihara yönlendirme suçu kapsamında seçimlik hareketler olarak cezalandırılan azmettirme ve yardım etme fiillerinin özel görünümlü iştirak örnekleri olduğunu ileri sürmüştür. Failin davranışının genel hükümler çerçevesinde cezalandırılmasının mümkün olmadığı hallerde cezasız kalmaması için özel bir düzenleme yapılması gerekir. İntiharın kendisi başlı başına haksızlık teşkil etmediği için intihara azmettiren ve intihara yardım edenin iştirake ilişkin genel hükümler çerçevesinde cezalandırılması mümkün değildir. Bundan dolayı TCK md. 84’ün tipikliği kapsamında cezalandırılan intihara azmettirme ve yardım etme, özel görünümlü iştirak durumları olarak düzenlenmiştir. Alman hukukundaki bahsi geçen görüş, TCK md. 84 için uygulandığında, intihara yönlendirme suçuna iştirak bakımından intihara yardım eden kişiye yardım edenin de fail olarak sorumlu tutulması gerekir. Yazara göre intihara yönlendirme suçuna azmettiren ve yardım eden şeriklerin katkılarının göz önünde bulundurulması gerekir. Bu noktadan hareketle fail sıfatıyla intihara yardım eden ile ona urgan satan ve bunun intiharda kullanılacağını bilen bir kimsenin (şerikin) cezai sorumluluğu aynı değildir. Bu durumda intihara yardım edenin katkısının bu suçun faili olarak birinci dereceden katkı, intihara yardım edene yardım edenin (örnekte urgan satıcısının) katkısının ise ikincil dereceden katkı olarak nitelendirilmesi

145 Yardım etmeye azmettirme, kasten ve hukuka aykırı işlenen fiile yardım etme fiirinde olmayan kişinin ikna edilerek faile yardım etmesi konusunda karara vardırılması verdirilmesi şeklinde ortaya çıkan bir zincirleme şeriklik durumudur. Alman hukukunda yardım etmeye azmettirme, yardım etme kapsamında cezalandırılır. Bkz. Fischer, Kommentar, § 26, Rn. 19; Rengier, § 45, Rn. 78, 79; Heinrich, AT, § 39, Rn. 1343; Kühl, AT, § 20, Rn. 193. Yardım etmeye azmettirenin cezalandırılabilmesi için yardım etmeye azmettirilen kişinin yardım etmeye yönelik olarak icra hareketlerine başlaması gerekir. Bkz. Özkan, s. 197.

146 Koca, Üzülmüş, ÖH, 211; Öntan, s. 891.

147 Sahir Erman, Çetin Özek, *Ceza Hukuku Özel Bölüm-Kişilere Karşı İşlenen Suçlar (TCK 448-490)*, Dünya Yayıncılık, İstanbul, 1994, s. 80. Ayrıca bkz. Öntan, s. 89.

148 Tulay, s. 831; İçer, s. 326.

gerekir. Bu durumda, intihara yardım edenin TCK md. 84/f.1 kapsamında fail olarak, urgan satıcısının TCK md. 39 çerçevesinde intihara yönlendirme suçuna yardım eden (şerik) olarak cezalandırılması gerekir. Böylece şerik olarak suça katılan, işlediği fiilin haksızlık içeriğine göre cezalandırılmış olur. TCK md. 84'e göre belirlenen temel ceza üzerinden TCK md. 39 çerçevesinde indirim yapılması daha lehe bir durumdur. Alman hukukundaki gibi ikisini de fail yapmak ceza hukukunda adaletin sağlanmasına aykırılık teşkil eder. Bununla birlikte, bahsi geçen ikincil nitelikteki şeriklik hareketleri TCK'nın 84'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında geçen "herhangi bir şekilde yardım" ibaresinin kapsamında düşünülebilir. Fakat bu ifadenin, intihara yönlendirme suçunun faili olan yardım eden, yani sadece birincil nitelikteki katkılar açısından kabul edilmesi gerekir¹⁴⁹.

D. İntiharın Gerçekleşip Gerçekleşmemesi Bakımından Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar

İntihara yönlendirme suçunda ele alınan konulardan biri intihara azmettirmenin veya yardım etmenin cezalandırılabilmesi için intiharın gerçekleşmesinin gerekip gerekmediği hususudur. Eski TCK'da düzenlenen intihara ikna ve yardım suçundan dolayı bir kimsenin cezalandırılabilmesi için intiharın, yani ölümün gerçekleşmiş olması şartı aranmaktaydı¹⁵⁰. Bu suç cezalandırılabilme şartına bağlı bir suç olarak düzenlenmişti¹⁵¹. İntiharın gerçekleşmemesi halinde, diğer bir ifadeyle intihara ikna ve yardım eden kişinin fiilinin teşebbüs

149 Tulay, s. 819, 820, 831 ve 832.

150 İntihar sonucu kişinin ölmesi şart olduğundan bu yönüyle bu suçun (maddi) neticeli ve ayrıca bir zarar suçu olduğu ileri sürülmüş ve ölümün bir unsur veya objektif cezalandırılabilme şartı olup olmadığı hususu tartışılmıştır. Bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 18, 19, ss. 20-23, s. 44, 46, 49, 53 ve 54; Öntan, ss. 864-867. "Türk Ceza Kanunu'nun 454'üncü maddede belirgin suçun oluşması; intiharın, yani ölümün meydana gelmesi şartına bağlı olup, teşebbüs hali suç teşkil etmez." Y. 1. CD, 14.06.1995, E. 1995/1561, K. 1995/1780 (Karar için bkz. Özbek, Doğan, Bacaksız, ÖH, s. 183, dip. 196). Ayrıca bkz. Majno, III, s. 245 ve 246; Artuk, *İntihar ve İntihara Yardım Suçu*, s. 134; İçer, s. 313, dn. 40. Eski TCK'daki düzenlemeyi eleştiren Artuk'a göre, intihar kararını aldırıldığı kişiye ayrıca araç temin ederek yardımda bulunan failin sırf münteheirin ölmemesi nedeniyle cezalandırılmaması isabetli değildir. Halbuki intihar teşebbüsü sonucu kişide iz veya eser kalabilir, münteheir uzun bir üsre hastalanabilir, akli maluliyet yaşayabilir. Ayrıca intihara ikna ve yardım eden fail, bu husustaki ahlaki kötülüğünü ortaya koymuştur. Bundan hareketle yazar, intihar girişimlerinin de cezalandırılması için kanuna "veya intihara teşebbüs olunmuşsa" ifadesinin eklenmesini ve fakat fiilin tamamlanması ile teşebbüs aşamasında kalması arasında yaptırım konusunda bir farklılığa gidilmesini önermişti. Bkz. Artuk, *İntihar ve İntihara Yardım Suçu*, s. 134 ve 139; Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 27, 46, 50 ve 55. Mukayeseli hukukta intihara yardım suçunun oluşması için intihar sonucu kişinin ölmesini şart olarak arayan ülke kanunları hakkında bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 14.

151 Hafizoğulları, Özen, ÖH, s. 64; Artuk, *İntihar ve İntihara Yardım Suçu*, s. 134. Eski ve yeni kanun mukayesesi için bkz. Özen, s. 35; Ersoy, s. 118. Mukayeseli hukuktaki durum için bkz. Ersoy, s. 118 ve 119.

aşamasında kalması durumunda fail teşebbüsten dolayı cezalandırılmazdı. Bu durumda eski TCK md. 454 uygulanamazdı¹⁵². Mevcut TCK'da intihara yönlendirme suçunun oluşması için ölüm neticesinin gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bu sebeple gerçekleşmeyen bir intihar fiiline iknanın (azmettirmenin) cezalandırılmasının ceza hukukunun genel ilkeleri ile bağdaştırılması güçleşmiştir¹⁵³.

TCK'nın 84'üncü maddesi çerçevesinde suçun oluşması mağdurun ölmesini gerektirmemektedir¹⁵⁴. Dahası madde gerekçesine göre intihar teşebbüsünde bulunulması bile gerekmemektedir¹⁵⁵. Bu yönü ile bu suç soyut tehlike suçudur. Çünkü kişinin intihara teşebbüs etmesi, ölmesi veya vücudunun zarar görmesi aranmamaktadır¹⁵⁶.

152 Ersoy, s. 119; Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 23, 46 ve 49.

153 Toroslu, *Özel Kısım*, s. 36; Öntan, s. 868; Ersoy, s. 119.

154 Ersan Şen, *Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu C. 1 (Madde 1-Madde 140)*, Vedat Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 268; Tulay, s. 817; İçer, s. 322; Öntan, s. 867. Bir görüşe göre intiharın gerçekleşmiş olmasından mağdurun ölmüş olması değil intihar eyleminin gerçekleştirilmesi anlaşılmalıdır. Bu görüş hakkında bkz. Özbek, Doğan, Bacaksız, *ÖH*, s. 184. Başka bir görüşe göre, intiharın gerçekleşmiş olması mağdurun ölmesi demektir. Örneğin, kendisini asarak öldürmek isteyen müntehirin intihar teşebbüsü başarıya ulaşmazsa müntehiri intihara yönlendiren kişi TCK md. 84/f.1 çerçevesinde cezalandırılır. Bkz. Artuk, Gökcen, Alşahin, Çakır, *ÖH*, s. 188; Öntan, s. 845; İçer, s. 322. Ersoy, İntiharı "bilinçli bir şekilde kendini öldürme ile sonuçlanan bir davranış şekli" olarak; intihara teşebbüsü, "kişinin hayatta kaldığı başka bir ifadeyle ölümlerle sonuçlanmamış insan davranışı" şeklinde ifade etmiştir. Yazara göre, intiharın gerçekleşmesinden maksat ölümün gerçekleşmesidir. Bkz. Ersoy, s. 92 ve 123. Aynı yönde bkz. Öntan, s. 845 ve 867. İntiharın gerçekleşmesinden ne anlaşılması gerektiği hususunda doktrinde ileri sürülen görüşler için bkz. Öntan, ss. 871-873; İçer, s. 322; Ersoy, s. 91, 92 ve 119 vd. İtalyan hukukunda intihar sonucu ya ölüm gerçekleşmiş olmalı ya da buna teşebbüs sonucunda çok ağır yaralama neticesi gerçekleşmelidir. İtalyan Ceza Kanunu'nun 580. maddesi bunu şu şekilde ifade etmiştir: "*Her kim başkalarını intihara azmettirir veya başkalarının intihar kararını kuvvetlendirir ya da çeşitli yöntemlerle intiharlarını kolaylaştırırsa intiharın gerçekleşmesi halinde beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İntihar gerçekleşmezse, intihar teşebbüsünün, ağır ya da çok ağır kişisel bir yaralanma meydana getirmesi şartıyla 1 yıldan 5 yıla kadar cezalandırılır.*" Bkz. Öntan, s. 847 (dipnot 21) ve 864; Erem, s. 491.

155 "*Sanığın sabah işten evine geldiğinde, reşit olmayan kızı mağdur Z.'nin erkek arkadaşından hamile kalarak bir kız çocuğu doğurduğunu öğrendiği, duyduğu derin üzüntü ve kapıldığı infial ile mağdurun da annesi olan eşi tanık N'ye "Z.'ye söyle, kardeşlerini, annesini, babasını düşünüyorsa kıysın canına, intihar etsin" diyerek mağdura mesaj gönderdiği anlaşılmış ise de; davaya konu sözlerin kızgınlıkla tepkisini göstermek için söylendiği, sözleri mağdura ileten annesi N.'nin kızına aynı zamanda "kafana takma" diyerek bu sözleri ciddiye almaması gerektiğini belirttiği, mağdurun da sanığın sözlerini önemsemediğinin anlaşıldığı olayda; sanığın suç işleme kastı bulunmadığından beraatine karar verilmesi yerine yazılı şekilde hüküm tesisi"* Y. 1. CD, 13.11.2013, 2011/7369, 2013/6272. Karar için bkz. İçer, s. 314, dn. 41.

156 İçer, s. 303 ve 317. TCK md. 84/f.1'in kaleme alınışından suçun soyut tehlike suçu olduğu izleniminin ortaya çıktığını ve kanunda belirlenen cezanın bir soyut tehlike suçu için çok fazla olduğunu ileri süren Ersoy, mağdurun intihar etmemesi halinde bile failin cezalandırılacağı düşüncesine kuşkuyla yaklaşmıştır. Bkz. Ersoy, s. 123.

Ancak sorumluluk alanın çok genişlediği ileri sürülerek azmettirme fiilinin intihara sürükleyebilecek nitelikte olması gerektiği, yani burada nedensellik bağının aranması gerektiği ifade edilmiştir¹⁵⁷. Failin intihara yönlendirme fiili ile henüz başlamayan, başlayan ya da tamamlanan intihar eylemi arasında nedensellik bağının aranması gerekir¹⁵⁸. Nedensellik bağı, TCK md. 84 açısından belli ağırlıkta ve başkasına yönelen seçimlik hareketlerin işlenmesiyle gerçekleşir. İntihara yönlendirme nedeniyle ölüm neticesi gerçekleşirse hareket ile netice arasında nedensellik bağının kurulması gerekir. Doktrinde bu bağın, suçun niteliğinden dolayı ayrıca neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç bakımından dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir¹⁵⁹.

İntihara yönlendirme suçu açısından sırf azmettirme, teşvik ve yardım hareketlerinin gerçekleştirilmesi yeterli değildir. Söz konusu hareketlerin mağduru intihara sürükleyecek nitelikte olmasını¹⁶⁰, yani bir başkasını intihara yönelen-

157 Özbek, Doğan, Bacaksız, *ÖH*, s. 181. TCK md. 84'ün birinci ve üçüncü fıkralarındaki suçların tehlike suçları olduğu hakkında bkz. Yaşar, Gökcan, Artuç, s. 2817.

158 Şen, s. 268, 271; Artuk, Gökcan, Alşahin, Çakır, *ÖH*, s. 183; Tulay, s. 819 ve 820. Yargıtay, eski kanun döneminde verdiği bir kararında, kötü muamele fiilinin ikna hareketi açısından elverişli olup olmadığını tartışmış ve müntehir ile dövme fiili arasında nedensellik bağının bulunmadığı sonucuna varmıştır. (YCGK, 12.05.1980, E. 1980/1-151, K. 1980/206). Karar için bkz. Öntan, s. 863-864. Bursa Bölge Adliye Mahkemesi, 22.05.2019 tarihinde verdiği E. 2018/1706, K. 2018/1227 sayılı kararında; “*mağdurun ilaç alma eylemi ile sanığın attığı mesajlar arasında sıkı bir illiyet bağı bulunmadığı, TCK 84 maddesinde başkasını intihara teşvik eden, intihar kararını kuvvetlendiren, ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişinin cezalandırılacağı öngörülmüş olup sanığın mesajlarını ailesinin görmesi sonucu mağdurun intihara teşebbüs ettiği değerlendirildiğinde sanığın üzerine atılı suçun unsurlarının oluşmadığı*” ifadeleriyle nedensellik ilişkisinin bulunmaması durumunda suçun oluşmayacağı sonucuna varmıştır (Bursa BAM, 7. CD, 22.05.2019, E. 2018/1706, K. 2018/1227). Karar için bkz. İçer, s. 315.

159 Tulay, s. 820. İntihara yönlendirme ile intihar arasındaki nedensellik tartışmasının TCK md. 84/f.2'deki intihara gerçekleşmesinin hukuki niteliğine ilişkin olduğu hakkında bkz. Ersoy, s. 118.

160 İçer'e göre, intihara yönlendirme suçunda failin davranışlarının intihara yönlendirme boyutunda olduğunun, muhatabı intihara yönlendirebilecek ağırlıkta veya ciddiyette olduğunun ve elverişli olduğunun somut olay çerçevesinde belirlenmesi gerekir. Esasen bu özellikler fiile ilişkin olup muhatabın intihara teşebbüsünü aramaya gerek yoktur. İntihara yönlendirme niteliğindeki hareketler kişinin hayatı bakımından tehlikeli olduğu için bu suç tipi düzenlenmiştir. Fiile ilişkin nitelendirme yaparken amaca uygun hareket edilerek hukuksal değerleri ihlal boyutunda ve ağırlığında olmayan davranışlar suç kapsamında cezalandırılmamalıdır. İntihara yönlendirme suçunu soyut tehlike suçu olarak kabul etmek, fiilinin nitelendirilmesinde titiz davranmak, hareket serbestisini ölçsüz olarak sınırlandırmamak ve kanun koyucunun iradesini aşacak şekilde hükmü uygulamaktan kaçınmak gerekir. Bkz. İçer, s. 319-320. Öntan'a göre, failin hareketlerinin intihara yönlendirmeye elverişli olup olmadığının değerlendirilmesinde mağdurun intihar teşebbüsünde bulunup bulunmadığının göz önünde bulundurulması gerekir. İntihara yönlendirme kapsamında sözlerinin mağdur tarafından ciddiye alınmaması, umursanmaması ve mağdurun intihara teşebbüsünde bulunmaması halinde failin hareketlerinin elverişli olmadığı sonucuna varılmalıdır. Bun durumda işlenemez suçtan bahsedilir. Ölüm neticesine neden olmayan ikna ve yardım fiillerinin cezalandırılması ise ceza hukukundaki genel ilkelerle bağdaşır değildir. Suç tipiyle insanın yaşam hakkı korunduğuna göre, bırakın zarar verme fiilini, bu hukuksal değeri tehdit bile etmeyen hareketler dahi cezalandırılması mümkün değildir. Aksi durum düşünce açıklamasının cezalandırılma-

dirme hareketinin intihara açısından yakın ve somut bir tehlike doğurmasını aramak gerekir¹⁶¹. Türk hukuku¹⁶² ve uygulamasında¹⁶³ baskın görüşe göre, madde kapsamındaki tipik hareketler belli bir ağırlıkta olmalı ve somut tehlikeye yol açmalıdır. Tehlkenin hem yakın hem de somut olması bakımından failin davranışlarının intihara yöneldiğinin belirlenmesi ve mağdurun en azından icra hareketlerini sergilemesi gerekir. Dolayısıyla tipik hareketin sadece somut tehlikeye yol açtığı durumda failin cezalandırılması mümkün olabilecektir. Mağdurun etkilenmemesi ve intihara yönelik herhangi bir davranış sergilememesi durumunda suç oluşmayacağından teşebbüse ilişkin tartışma da yapılamayacaktır. Bu yüzden bu suç, teşebbüse elverişli değildir¹⁶⁴.

Mağdur intihara teşebbüs etmesine rağmen, elinde olmayan bir sebep yüzünden ölmezse objektif cezalandırılabilme şartının olduğu suçlarda teşebbüsün uygulanamayacağını savunan görüşe göre ölüm bir cezalandırma şartı ise teşebbüs hükümleri uygulanmaz; bu durumda intihara azmettiren, teşvik eden veya yardım eden kişi cezalandırılmaz. Ancak ölüm neticesi suçun bir unsuru olarak kabul edilirse failin teşebbüsten dolayı cezalandırılmasına bir engel bulunmamaktadır¹⁶⁵.

İntihara yönlendirme suçu, madde kapsamındaki tipik hareketlerin gerçekleşmesiyle tamamlanır. Suçun tipikliğinin oluşması, mağdurun intihar etmesine bağlı değildir. Tipik hareketlerle mağdurun intihara yönlendirilmesi yeterli olup intiharın gerçekleşmesi ikinci fıkra cezanın arttırılmasını gerektirmektedir. Sırf hareket suçu olan intihara yönlendirme suçuna kural olarak teşebbüs mümkün değildir¹⁶⁶. Doktrindeki genel kabul, bu suça teşebbüsün mümkün olmadığı yönündedir¹⁶⁷. Sırf hareket suçu olduğundan mezkûr seçimlik hareket-

sı ve özgürlüğün sınırlandırılması anlamına gelir. Bundan hareketle yazar, sorunun çözümü bağlamında en azından intihara teşebbüsün kanunilik ilkesinin bir alt başlığı olan açıklık ilkesi gereği hükmünde aranmasını önermiştir. Bkz. Öntan, s. 868.

161 Koca, Üzülmöz, *ÖH*, s. 201; Koca, s. 26; Tulay, s. 817; Ersoy, s. 123. Yargıtay, bir kararında, somut tehlikeye yol açmayan, mağdur nezdinde ciddiye alınmayan ve intihara teşebbüsüne neden olmayan ifadelerin intihara yönlendirme suçunun tipikliğini oluşturmadığı sonucuna varmıştır. Bkz. Y. 1. CD, 25.10.2018, E. 2018/2727, K 2018/4383.

162 Bu yöndeki görüşler için bkz. Tulay, s. 817, dn. 21; İçer, ss. 317-320; Ersoy, s. 118 ve 123.

163 Y. 1. CD, 25.10.2018, E. 2018/2727, K 2018/4383.

164 Tulay, s. 817 ve 830.

165 Erman, Özek, s. 78.

166 Koca, Üzülmöz, *ÖH*, s. 210; Öntan, s. 867; İçer, s. 303, 313 ve 325; Ersoy, s. 117 ve 127.

167 Öntan'a göre, TCK md. 84/f.1'deki suç için mağdurun intihar teşebbüsü aransa bile yine de bu suç teşebbüse elverişli olmayacaktır. Çünkü intihara teşebbüsün gerekliliği failin hareketlerini elverişli olup olmadığını ortaya koyacak olmasından kaynaklanır. Bu durumda mağdurun intihara teşebbüs etmemesi halinde intihara azmettirme veya yardım hareketlerinin teşebbüsünden bahsedilemez. Hareketlerin TCK md. 35 çerçevesinde elverişli olup olmadığı bilinmeyeceği için failin elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başladığından bahsedilemez. Örneğin, mağdurun

lerin işlenmesi dışında ayrıca bir neticenin gerçekleşmesi aranmamaktadır. Bu durumda intihara yönlendirme suçunda nedensellik bağının¹⁶⁸ araştırılmasına gerek olmadığını ifade etmek mümkündür. İntihara yönlendirme niteliğindeki hareketlerin işlenmesi neticesinde mağdurun intihar teşebbüsünde bulunması da gerekmez. Dolayısıyla intihar teşebbüsü, fiil ve netice unsurlarının bir parçası değildir. Ayrıca intihar teşebbüsünün failin kastının kapsamında olması gerekmemektedir¹⁶⁹.

Mağdurun intihara teşebbüs etmesi ve fakat başarılı olamaması durumunda bu suçun failinin hangi fıkraya göre cezalandırılacağı da problem teşkil etmektedir¹⁷⁰. Örneğin, yüksek bir yerden atlamasına rağmen ölmeyen veya ilaç almasına rağmen yapılan müdahale ile tekrardan hayata döndürülen bir kişiyi intihara azmettiren TCK md. 84'ün hangi fıkrasına göre (TCK md. 84/f.1 veya TCK md. 84/f.2) cezalandırılmalıdır? Soruya verilecek yanıt ikinci fıkradaki intiharın gerçekleşmesine verilecek anlama göre değişir¹⁷¹. Bu durum şayet

intihar kararını kuvvetlendirmeye yönelik ifadeler içeren mektubun gönderilmesi ve fakat mağdura ulaşmadan bir başkasının eline geçmesi gibi bir olayda failin bu suça teşebbüs ettiğinden yine bahsedilemeyecektir. İntihara yönlendirme suçuna teşebbüs konusuna ilişkin tartışmalar için bkz. Öntan, s. 888, 889 ve 890. Eski TCK'daki intihara ikna ve yardım suçuna teşebbüs bağlamında aracın mutlak ve nisbi elverişsizliği tartışması için bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 45. Mukayeseli hukukta intihar fiilini suç saymayan ve fakat intihara yardımcı cezalandıran kanunların bazılarında (örneğin, İtalyan hukukunda) teşebbüs aşamasında kalmış intihar fiiline bir kimseyi ikna etmek ve ona yardım etmek cezalandırılmıştı. Bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 49.

168 TCK md. 84/f.4'te intihara sevk veya mecbur etme suçu müstakil bir suç tipidir. Bu hareketlerle intihara yönlendirme sonucu ölüm neticesinin gerçekleşmesi gerekir. Sevk etme, sevk edilen davranışa girişilmesiyle gerçekleşir. Mağdur, intihara teşebbüs etmesine rağmen ölmemişse kasten öldürmeye teşebbüsten sorumluluk doğar. Dolayısıyla bu suçta nedensellik bağı önem arz etmektedir. Failin sevk veya mecbur etmesi sonucu mağdurun intihar etmiş olması gerekir. Bkz. İçer, s. 335; Öntan, s. 886.

169 İçer, s. 303, s. 313, 314, 315 ve 326.

170 Eski TCK döneminde müntehirin ölmemesi halinde, yani intihar teşebbüsünün başarısız olması durumunda teşebbüs hükümlerinin uygulanması suretiyle intihara yönelten ve yardım edenin kanunun 454'üncü maddesindeki intihara ikna ve yardım suçuna teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz olduğu kabul edilmekteydi. Ancak kanun koyucunun suç ve ceza politikası gereği bu anlayışı benimsemesi eleştirilmişti. Bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 23 ve 24. TCK md. 84/f.2'ye teşebbüsün mümkün olup olmadığı tartışması için bkz. Öntan, s. 889; Taştömür, s. 230.

171 Öntan'a göre, TCK md. 84/f.2'deki intiharın gerçekleşmesi durumu suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halidir. Maddenin birinci fıkrası kapsamında mağdur ister intihar teşebbüsünde bulunsun isterse bulunmasın ölüm neticesi birinci fıkra için suçun unsuru değildir. Ölüm neticesi, maddi unsuru kapsamında olmayıp özel bir netice unsuru olarak gerçekleşmektedir. Failin kastının mağdurun intiharını kapsamaması bu açıdan bir çelişkiye yol açmamaktadır. Çünkü gerçek olmayan neticesi sebebiyle ağırlaşan suç tiplerinde fail, kast-kast kombinasyonu çerçevesinde hareket edebilir. Özel neticeyi bilmesi ve bunu istemesi halinde, fail bu neticenin olduğu başka bir norm kapsamında sorumlu olmaz. Yazara göre ikinci fıkranın hukuki niteliği ne olursa olsun veya birinci fıkra suçun hafif ikinci fıkra ise suçun basit şekli olarak nitelendirilsin veya nitelendirilmesin sonuç değişmez. Zira fail zaten taksirle veya olası kastla hareket edemez. Ölüm neticesi herhalükarda kast kapsamındadır. Bkz. Öntan, s. 873.

suçun nitelikli hali olarak kabul edilirse kastın bu nitelikli hali de kapsamı gerektiği için ikinci fıkraya teşebbüsten cezalandırılması gerekir. Nitekim Yargıtay cinsel saldırı suçunun nitelikli haline (TCK md. 102/f.2) teşebbüsü kabul etmiştir¹⁷². İkinci fıkranın suçun neticesi sebebiyle ağırlaşan hali olduğu yönündeki görüş¹⁷³, meseleyi teşebbüsün neticesi sebebiyle ağırlaşan suçlar bakımından elverişli olup olmadığı tartışmasıyla çözmektedir. Buna göre temel suç tipi olan birinci fıkradaki suç tamamlanmakta ve fakat netice sebebiyle ağırlaşan hal teşebbüs aşamasında kalmaktadır. Failin kastı, suçun temel halinde düzenlenen tipik fiili gerçekleştirirken doğrudan ağır neticeye yönelmiştir. Ancak ağır netice gerçekleşmezse ağırlaşan neticeye teşebbüsten failin cezalandırılması gerekir. Aksi halde birinci fıkraya göre üst sınırdan cezanın belirlenmesi gerekir¹⁷⁴. Mağdurun ölmesi durumunda ise ikinci fıkra hükmü uygulanacaktır¹⁷⁵.

1. Doktrinde İleri Sürülen Görüşler

İntihara yönlendirme suçunda mağdur intihar etme yönünde herhangi bir girişimde bulunmaz ise ortada cezalandırılabilir bir davranışın olmadığını ileri süren aksi görüşe göre, bu suçun oluşması bakımından mağdurun ölmesi gerekme bile mağdurun intihar teşebbüsünde bulunmuş olması gerekir. Bu açıdan bakılırsa suç “somut tehlike suçu”¹⁷⁶ olur. Ancak kanunumuzda intiharın gerçekleşmesi suçun nitelikli unsuru olarak düzenlenmiştir. Bu görüş çerçevesinde özet olarak mağdur intihara yönlendirilmesine rağmen bu fiile teşebbüs etmezse failin sorumluluğu gündeme gelmez. İntihara yönlendirilen

172 Koca, Üzülmüş, *ÖH*, s. 210 ve 211; Ersoy, s. 128. TCK md. 84/f.2'ye teşebbüsten bahsedilemeyeceği hakkında bkz. Tulay, s. 830.

173 TCK md. 84/f.2'nin neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç tipi olarak düzenlenmesinin isabetli olmadığı ve bu yüzden TCK md. 84/f.1 bağlamında fiilin belirli bir ağırlığa ulaşmasının kanuni dayanağa ulaşması adına ölümün gerçekleşmesinin suçun bir unsuru olarak telakki edilmesi gerektiğini ve gerçekleşmemesi halinde teşebbüs kurumunun işletilebileceği yönündeki görüş için bkz. Tulay, s. 826. Muhatabın ölmesinin failin kastının kapsamında olmasının gerekmediği, ölümün intihara yönlendirme fiilinin işlendiği esnada değil, işlendikten sonra ortaya çıkabilecek ağırlaşmış bir durum olduğu, bu nedenle hükmün ikinci fıkrasının nitelikli hal değil, neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal olduğu hakkındaki aksi yöndeki görüş için bkz. İçer, s. 323. İçer, intihar teşebbüsünde bulunan kişinin ölmemesi durumunda failin TCK d.84/f.1 kapsamında cezalandırılacağını ifade etmiştir. Bkz. İçer, s. 326. İntiharın gerçekleşmesinin suçun nitelikli hali olduğu ve mağdurun ölmediği bir intihar olayında failin TCK md. 84/f.2'ye teşebbüsten cezalandırılması gerektiği, ikinci fıkraya teşebbüsün mümkün olması nedeniyle gönüllü vazgeçme kurumunun uygulanabileceği yönündeki görüş için bkz. Ersoy, s. 124 ve 128.

174 Koca, Üzülmüş, *ÖH*, s. 210 ve 211. TCK md. 84/f.2'deki durumun hukuki niteliğine ilişkin tartışma için bkz. İçer, s. 322 ve 323.

175 İçer, s. 326.

176 Taştür'ü'ne göre, TCK md. 84/f.1'deki suç somut tehlike suçu olarak düzenlenmiştir. Kişinin intihara teşebbüs etmesi burada somut tehlikedir. Bkz. Taştür'ü, s. 230.

mağdur, intihara teşebbüs etmiş ve fakat ölmemiş ise suçun yine de tamamlan-
dığını belirtmek gerekir. Mağdurun ölmesi ihtimalinde suçun nitelikli unsuru
oluşur¹⁷⁷.

Toroslu'ya göre, intihara yönlendirme suçunun işlenmesi için azmettirilen ki-
şinin intihar etmiş olması gerekmez. İntiharın gerçekleşmesi suçun oluşması-
nın bir şartı değildir. Suçun cezasını arttıran bir husustur. Teşvikin veya tahri-
kin cezai yaptırımını için fiilin teşebbüs aşamasına varması gerektiği prensibine
kişiye karşı işlenen bu suç tipi açısından kabul edilen istisnanın yerinde olma-
yan bir anlayıştır. Sadece tahrik veya teşvik faaliyetleri kişinin yaşam hakkına
zarar verme ya da tehlikeye sokma açısından ihlal edici bir potansiyele sahip
değildir. Ayrıca intihar etmek, kanunumuzda suç olarak düzenlenmemiştir.
İntihar fiilinin esas faili cezalandırılmadığı halde fiilin işlenişine iştirak eden
nin cezalandırılması, cezalandırılabilir fiilin sınırlarını haddinden fazla geniş-
letmektedir. Yazara göre, intiharın gerçekleşmesini kabul eden eski TCK'daki
düzenleme daha isabetlidir¹⁷⁸.

Hafizoğulları ve Özen'e göre, TCK md. 84/f.1 hükmü suça iştirak kalıpları esas
alınarak üretilmiş olsa da teknik olarak iştirak ile benzerlik göstermemekte-
dir.¹⁷⁹ Söz konusu hüküm mevcut hali ile salt düşünce, inanç ve kanaatin kendi-
sini cezalandırma tehlikesini içermektedir. İştirakin cezalandırılabilmesi için
iştirak konusu suçun, teşebbüs aşamasına varmış olması gerekir. Teşebbüs
aşamasına varmamış hareketler hazırlık hareketleri niteliğinde kalır ve bunlar
da kural olarak cezalandırılmaz. İntihara yönlendirme suçunda salt intihara
azmettirme, teşvik etme veya intihar düşüncesini kuvvetlendirmek, intihar
edene sırf vasıta sağlamak suç kabul edilmiş ve mağdurun intihar teşebbüsü
dahi suçun oluşması için aranmamıştır. Eski TCK'daki suçun (intihara ikna
ve yardım suçunun¹⁸⁰) oluşmasının intiharın gerçekleşmesine bağlanmasının

177 Tezcan, Erdem, Önok, *ÖH*, s. 176; Hafizoğulları, Özen, *ÖH*, s. 66. Bu konuda kanunda açık bir
düzenlemenin yapılması gerektiğini ifade eden görüş için bkz. Öntan, s. 868.

178 Toroslu, *Tahrik Kavramı*, s. 1213 ve 1214.

179 Eski TCK döneminde kanunun 454'üncü maddesinde düzenlenen ikna ve yardım etme su-
cunun "teknik açıdan iştirak olmadığı", burada bağımsız bir suçun düzenlendiği ve hükmün
iştiraktan ayrıldığı belirtilmek adına iştirake ilişkin genel hükümlerde kullanılan kavramlara
yer verilmediği ileri sürülmüştü. Bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 18.

180 Bu suçun oluşması için yalnızca iknanın veya yalnızca yardımın varlığı کافی değildir. Bu suç
için hem iknanın hem de yardımın birlikte aranmasını ifade eden "ve" bağlacının TCK ha-
zırlanırken tercüme hatasından kaynanlandığı, zira mehz kanun 1889 tarihli İtalyan Ceza
Kanunu'nun 370'inci maddesinde "veya" bağlacı kullanılmıştır. Örneğin, kendisini öldürmeye
karar veren ve fakat ipi boynuna geçirmeye cesareti olmayan kişiye ipi boynuna geçirerek
yardım eden kişi intihar eden kişinin ölmesi halinde ikna fiilinin olmaması nedeniyle ceza-
landırılamaz. Ancak mağduru intihar etmeye ikna eden ve daha sonra ipi boynuna geçiren
ve altındaki sandalyeyi çeken kişi bu suçtan değil kasten öldürmeden sorumlu tutulur. Bkz.
Majno, III, s. 244; Artuk, *İntihar ve İntihara Yardım Suçu*, s. 132 ve 133; Artuk, *Mukayeseli*

sebebi düşünce, inanç ve kanaatin kendisinin suç olarak kabul edilmek istenmemesidir. Yazarlara göre, kanun koyucu eski kanunun bu inceliğini anlamamış ve düşünce, inanç ve kanaati yani hazırlık hareketlerini cezalandırmıştır¹⁸¹. Koca ve Üzülmöz'e göre, A'nın C'yi öldürmeye azmettirdiği ve ancak B'nin harekete geçmediği örnek olayda A, azmettiren olarak cezalandırılmaz. Çünkü kanunumuzda akim kalmış azmettirme (azmettirmeye teşebbüs) cezalandırılmamaktadır. Bununla birlikte A'nın B'yi öldürmeye azmettirdiği, ancak B'nin, A'nın bu talebini yerine getirmediği örnek olayda failin cezai sorumluluğu bakımından TCK md. 84/f.1 için intihar teşebbüsünde bulunmak bir şart olarak aranmazsa A, intihara azmettirmeden dolayı sorumlu tutulabilir. Birini öldürmeye azmettirme ile birini kendisini öldürmeye azmettirme fiillerinin haksızlık içerikleri mukayese edildiğinde, ilki daha ağır bir içeriğe sahiptir. Yazarlar, TCK md. 84/f.1'de mağdurun intihara teşebbüsünü failin cezai sorumluluğu için bir objektif cezalandırılabilme şartı olmasını önermiş ve bunun en doğru çözüm olacağını ileri sürmüşlerdir¹⁸².

Hukuk, s. 25, 26, 44, 46 ve 47; Koca, s. 21. Ancak bütün düzeneği kuran, ipi hazırlayan ve sandalyeye çıkmasına yardım eden, dahası ipi kişinin boynuna geçiren kişinin fiili, sandalyeyi intihar eden kişinin bizzat devirdiği bir olayda gerçekleşen ölüm neticesi müntehirin hareketi sonucu gerçekleştiğinden yardım etme kapsamındadır. Bkz. Taştemür, s. 221. Eski TCK'da ikna ve yardım fiilleri seçimlik olarak düzenlenmediğinden tipik fiilin gerçekleşmesinin daha güç olduğu hakkında bkz. Öntan, s. 851.

181 Hafızoğulları, Özen, *ÖH*, s. 66.

182 Koca, Üzülmöz, *ÖH*, s. 201. Eski TCK döneminde de intiharın gerçekleşmesinin objektif cezalandırılabilme şartı olarak yorumlandığı hakkında bkz. Ersoy, s. 119. İntihar sonucu ölümün gerçekleşmesinin suçun bir unsuru olduğu şeklinde ileri sürülen aksi yönde görüş için bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 23 ve 27. Ölümün suçun netice unsuru olduğunu ileri süren yazarlara göre, kanunî tanımında ölüm netice olarak belirtilmiş ve fail ölüm neticesini istemiştir. Ölüm, intihara yönlendiren kişinin öngördüğü bir netice olup mağdurun intihar etmesi ve ölmesi, failin isteğinin haricindedir ve kendi kusuruyla buna sebebiyet verse bile ona isnat edilemeyen bir durumdur. Ayrıca azmettirme ve yardım etme bakımından öngörülebilir ve istenen bir neticenin olması gerekir. Tüm bu nedenlerle ölüm bu görüşe göre netice unsuru olarak kabul edilmektedir. Bunun pratik sonucu, teşebbüs kurumu bakımından ortaya çıkmaktadır. Ölüm neticesinin gerçekleşmemesi durumunda failin suça teşebbüsten cezalandırılması mümkünken objektif cezalandırılma şartı olarak görülmesi durumunda gerçekleşmediğinde failin teşebbüsten sorumlu tutulması mümkün olmayacaktır. Bu tartışma bağlamında Öntan da ölümün suçun netice unsuru olarak kabul edilmesini savunmuştur. Yazara göre, intihara yönlendirme suçunda tipik fiilleri işleyen fail, mağdurun yaşamını sonlandırmasını da istemektedir. Bu durumda mağdurun ölümü failin kastının kapsamındadır. Her ne kadar mağdurun eliyle gerçekleşme de ölüm neticesini isteyen fail, mağduru bu duruma itmekte ve bu şekilde bir nevi mağdurun intiharını gerçekleştirmektedir. Bunun yanında ölümün suçun bir unsuru veya objektif cezalandırılabilme şartı olup olmadığı hususundaki tereddüd olduğunda; unsur kabul edilirse failin kastının bu unsuru kapsamaması halinde daraltıcı yorumdan hareketle fail lehine ölüm neticesini unsur olarak kabul etmek gerekir. Ölüm neticesinin unsur olarak kabul edilmesi durumunda failin hareketleri ile netice arasında nedensellik bağının da aranması gerekir. Aksi halde intihar fiiline iştirak etmekten bahsedilemez. Dolayısıyla failin hareketinin, mağdurun kendisini öldürmeye yönlendirmede somut bir şekilde elverişli olması gerekir. Bkz. Öntan, s. 865, 866 ve 867. Yargıtay'ın eski TCK döneminde ölümü suçun unsuru

Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, kanun metninde her ne kadar ifade edilme- se de seçimlik hareketlerin intihara yönlendirecek nitelikte olması gerektiği- ni, kanunda akim kalmış azmettirmenin cezalandırılmaması ve suça iştirakte bağılılık kuralı göz önünde bulundurulduğunda intihara yönlendirme suçunun oluşması için failin intihara yönelik davranışlarda bulunması gerektiğini ileri sürmüşlerdir¹⁸³.

Doktrinde İçer de intihara yönlendirme suçunda intihara teşebbüsün objek- tif cezalandırılabilme şartı olarak düzenlenmesinin isabetli olacağını¹⁸⁴, farklı saiklerle sarf edilen intihara yönlendirme niteliğindeki ifadelerin somut bir tehlikeye neden olmadığı durumlarda bu sözlerin cezalandırılmasının ölçülü olmayacağını, bunun hem norma koyma amacıyla hem de madde kapsamın- daki fiillerin cezalandırılması amacıyla bağdaşmayacağını açık olduğunu ve bundan hareketle intihara teşebbüsün en azından objektif cezalandırılma şartı olarak anlaşıp bu noktada somut bir tehlikenin varlığının aranmasının isa- betli olacağını ileri sürmüştür. Yazar, mevcut düzenleme çerçevesinde muha- tabın intihara teşebbüs etmesinin, gerçekleşen zarar ya da tehlikenin ağırlığı nispetinde temel cezayı belirlerken göz önünde bulunduruulabileceğini belirt- miştir (TCK md. 61/1-e)¹⁸⁵.

Kanun koyucunun hukuksal değerleri etkin korumak amacıyla intihara yön- lendirme suçunu soyut tehlike suçu olarak düzenlemiş olabileceğini belirten İçer, hukuksal değerleri ihlal etme kastını taşımayan alelade davranışların bu kapsamda cezalandırılabilceğini ve bu yüzden düzenlemenin sorunlu ol- duğunu ileri sürmüştür. Yazara göre, TCK md. 84'te somut bir tehlike aran- mamıştır. Bu yüzden suçun somut tehlike suçu olarak nitelendirilmesi kabul edilemez. Mevcut düzenleme bakımından muhatabanın fiilini en az teşebbüs aşamasına varmasını aramak yerinde görülmemektedir

etmesini aramak isabetli değildir. Konuya ilişkin kanun metninde açık bir dü- zenleme yapmadan böyle bir koşulun aranması suçta ve cezada kanunilik pren-

olarak kabul ettiği kararları bulunmaktadır. “TCK.nun 454. maddede belirgin suçun oluşması, intiharın yani ölümün meydana gelmesi şartına bağlı olup, teşebbüs hali suç teşkil etmediği nedeni ile unsurları oluşmayan suçtan sanığın beraeti, gerekçeleri gösterilerek mahkemece kabul ve takdir kılınmış olduğundan, müdahil vekilinin sübuta, eksik incelemeğe yöneltilen, takdire ilişkin ve yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle hükmün tebliğnamedeki düşünce gibi (ONANMASINA)...” Y. 1. CD, 14.06.1995, E. 1995/1561, K. 1995/1780. “İntiha- ra ikna suçunun teşekkül edebilmesi için müntehire karşı failin suimuamelede bulunması ve müntehirin de maruz kaldığı suimuameleden bizar olarak intihar ettiğinin sübutu kafı olamayıp fail tarafından bu neticenin kast ve istihdaf edildiğinin sübutu da şarttır.” YCGK, 29.01.1951, E. 1950/261, K. 1950/17. Kararlar için bkz. aktaran Öntan, s. 865 (dipnot 102).

183 Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, ÖH, s. 181, 182 ve 183.

184 Taştemür, s. 218.

185 İçer, s. 314, 315 ve 326.

sibinw ve kıyas yasağına aykırılık teşkil eder. Ceza hukukunda hem aleyhe hem de lehe kıyas yapmak yasaktır. Ceza sorumluluğunun genişlediği noktasında ortaya çıkan kaygının giderilmesi adına, muhatabın intihara teşebbüsünün bir objektif cezalandırılabilme şartı olarak düzenlenmesi daha isabetli olacaktır¹⁸⁶.

Ersoy, birçok tartışmayı ve bilinmezliği bünyesinde taşıyan ve karmaşık bir düzenleme olan intihara yönlendirme suçuna ilişkin hükümde benimsenen sistemden vazgeçilerek Eski TCK ve İsviçre Ceza Kanunu'nda¹⁸⁷ benimsenen sistemin kabul edilmesini önermiştir. Yazara göre, failin cezalandırılabilmesi intiharın (ölümün) gerçekleşmesine veya en azından teşebbüs aşamasında kalmasına bağlanmalı ve bu durumun objektif cezalandırılabilme şartı olarak kabul edilmesi gerekir¹⁸⁸.

2. Kanaatimiz

Kanaatimizce azmettirmenin sorumlu tutulabilmesi için azmettirenin asıl fiile nedensel katkısının olması gerekir. Aksi halde azmettirenin cezalandırılması mümkün değildir. Ancak burada başlı başına bir suç tipi oluşturulmuştur. Yani azmettirme, artık şerikin değil müstakil bir suçun failinin hareketidir. Suçun fiil unsuru azmettirme hareketi şeklindeki şeriklik fiilidir. İntihar edecek kişinin intihara teşebbüs etmesi gerekmemektedir. İntihar ister gerçekleşsin ister gerçekleşmesin nihayetinde burada düzenlenen fiil suç teşkil etmeyen intihar fiiline şeriklik hareketidir. Bu hüküm, ceza hukukunda suç olmayan ancak ahlaken kötü olarak addedilen intihar fiiline yönelik şeriklik hareketinin özel tehlikeliliğini cezalandıran bir hüküm olup azmettirme hareketi bakımından azmettirmeye teşebbüsün ve yardım etme hareketleri bakımından yardım etmeye teşebbüsün bir görünüm şekli olarak değil; suç teşkil etmeyen intihar fiiline azmettirme veya yardım etme şeklindeki iştirakin ön alanını daha da geriye çekerek özel olarak cezalandıran bir hükümdür. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi hükmün azmettirmeye teşebbüs ve yardım etmeye teşebbüs benzeri bir hüküm olarak nitelendirilmesi mümkündür. Çünkü intiharın veya intihara teşebbüsün suç teşkil etmediği bir fiile yönelik gerçekleştirilen şeriklik hareketleri, bağımsız bir suç olarak düzenlenerek salt azmettirme ve yardım etme suçları oluşturulmuştur.

İntihara azmettirmeyeyle azmettirenin bu yöndeki kötülüğü ortaya çıkmış olduğundan intihara teşebbüsün başlayıp başlamaması azmettirme hareketinin haksızlığını ortadan kaldırmaz. Bu yüzden, özellikle intihar gibi suç teşkil et-

186 İçer, s. 303, 317 ve 318.

187 Kanunun 15'inci maddesinde intiharın gerçekleşmesi veya en azından teşebbüs aşamasında kalması aranmıştır.

188 Ersoy, s. 124.

meyen fiillere yönelik şeriklik hareketlerinin bağımsız suç olarak cezalandırılması elzemdir. İntihara teşebbüsün bir objektif cezalandırılabilme şartı olarak aranması tamamen azmettirenin cezalandırılması hususu ile alakalıdır. Söz konusu bu şart, azmettirme fiilinin haksızlığının bu suç anlamında tipikliği için aranan bir unsur değildir. İntihara yönlendirme suçu açısından sırf azmettirme hareketinin yeterli kabul edilmemesi yani azmettirme hareketinin, mağdurun intihara sürüklenmesine neden olabilecek nitelikte ve somutlukta olması cezalandırma noktasından aranan bir şarttır; yoksa intihara azmettirmenin haksızlığının oluşması için aranan bir şart değildir. Her ne kadar bu şekilde objektif cezalandırma şartı ile azmettirenin sorumluluk alanı kısıtlanmak istense de burada fiilin ceza hukukunda bir ön alanı cezalandırdığı açıktır. Zira bir fiilin (suç teşkil edip henüz teşebbüse varmayan veya burada olduğu gibi ceza hukukunda suç teşkil etmeyen) işlenmesinden evvelki ön alan cezalandırılmaktadır. Sadece bir failin fiilinin ön alanı değil, bir nevi iştirakin bir ön alanı cezalandırılmaktadır. Dolayısıyla intihara teşebbüs gerçekleşmediği takdirde kanaatimizce azmettirenin ortaya koyduğu ve tehlike arz eden azmettirme hareketinden cezalandırılması kaçınılmazdır. Azmettirme burada başarısız kalmış olup kanun koyucu bunu özel bir hükümle cezalandırmak istemiştir. Nasıl ki intihara yönlendirme gibi bir hükmü ihdas etmek kanun koyucunun takdirinde olan bir husustur; aynı şekilde azmettirenin sorumluluğunun bu kadar geniş tutulmasının istenmemesi bağlamında, tipik olmayan bir fiile (intihara) azmettirme hareketinin cezalandırılarak azmettirmeye teşebbüsün bile sınırlarını aşacak şekilde cezai sorumluluğun çok genişlediği düşüncesinden hareketle, intihara teşebbüsün gerçekleşmemesinin cezada indirimi sağlayacak hafifletici unsur olarak düzenlenmesi de mümkündür. Ayrıca kanunda intiharın gerçekleşmesi kanaatimize göre her ne kadar neticesi sebebiyle ağırlaşan bir hal olarak kabul edilmiş olsa bile intihara teşebbüsün gerçekleşmemiş olması suçun hafifletici bir unsuru olarak görülebilir. Söz konusu bu çözüm hem hükmün konulma amacına daha uygun olacaktır hem de haksızlık teşkil eden azmettirme hareketinin cezasızlığının önüne geçilmiş olacaktır. Nasıl ki suç teşkil eden fiile azmettirme, teşebbüs aşamasında kaldığında asıl suç işlenmediği için Alman Hukuku'nda md. 30'un atfıyla teşebbüs hükümleri çerçevesinde cezada indirim yapılmaktadır; aynı şekilde azmettirmeye teşebbüs benzeri hüküm olarak nitelendirdiğimiz bu hükümde intihara teşebbüsün başlamamış olmasını cezada indirim sağlayan hafifletici bir unsur olması gerektiği kanaatindeyiz.

İntiharın gerçekleşmemesinin hafifletici neden olmasını intihara yardım etme fiilleri bakımından da kabul etmekteyiz. İntiharın gerçekleşmemesi bakımından yukarıda yaptığımız açıklamalar intihara yardım için de geçerlidir. Ancak

azmettirme ve yardım etmenin birbirinden mahiyet olarak farklılıkları ve azmettirmenin yardım etmeye göre şerikliğin daha kuvvetli hali olması, azmettirmenin bir başkasına intihar düşüncesi yokken intihar kararını aldırması ve bu şekilde bir suçun işlenmesine neden olması, yardım etmede ise intihar etme kararını hâlihazırda almış bir kişinin varlığı, dahası yardım etmeye teşebbüsün cezalandırılmaya layık olmaması gibi gerekçelerden hareketle yardım etme bakımından cezada yapılacak indirimde farklılaşmaya gidilebilir. İndirim bakımından hangi yöntem benimsenirse benimsensin (belli bir miktar, oran veya iki ceza arasında bir oran veya miktar belirleme vb.) intiharın gerçekleşmemesi halinde intihara yardım etme durumunda azmettirmeye göre daha fazla indirimin yapılması konusunda hakime takdir yetkisi verilebilir.

E. İntihara Alenen Teşvike İlişkin Hüküm Bakımından Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar

1. Hükümün Hukuki Niteliği

İntihara alenen teşvike ilişkin hükümün (TCK md. 84/f.3) hukuki niteliği doktrinde tartışılmıştır. Tartışma, hükümde müstakil bir suç mu düzenlendiği yoksa maddenin birinci fıkrasındaki suçun nitelikli haline mi yer verildiğine dayanmaktadır¹⁸⁹. Bir görüşe göre, mezkûr hükümde müstakil bir suç tipi düzenlenmiştir¹⁹⁰. Aksi yönde olan görüşe göre, hareketin niteliği itibariyle burada birinci fıkradakinden farklı bir düzenleme yapılmamıştır. Birinci fıkradaki seçimlik hareketler için yapılan yorumun bu hüküm açısından da benimsenmesi mümkündür. TCK md. 84/f.3 hükmü, müstakil bir suç tipi gibi görülürse fail, köprüden atlama niyetinde olan kişiye “haydi atla da yolumuza bakalım!” şeklinde sözler sarf edilmesi örneğindeki gibi hareketin tipik olmasından dolayı cezalandırılmaz. Ancak konserde seslendirdiği “Bu akşam ölürüm, beni kimse tutamaz.” şeklindeki şarkı sözlerinden dolayı bir şarkıcının TCK md. 84/f.3’ten dolayı cezalandırılması mümkündür. Bu yüzden, TCK md. 84/f.1 için aranan “fiilin belli bir ağırlıkta olması” şartı TCK md. 84/f.3 için de kabul edilmelidir¹⁹¹. Sonuç itibariyle, bu görüş, intihara alenen teşvik etmeyi suçun cezaı ağırlaştırıcı nitelikli unsuru şeklinde talekki etmektedir¹⁹².

2. Muhatabın Belirsiz Olması ve Aleniyet

TCK md. 84/f.3 hükmünde intihara alenen teşvik¹⁹³ etme suçu düzenlenmiş-

189 Öntan, s. 873.

190 Tezcan, Erdem, Önok, *ÖH*, s. 169; Özen, s. 58; Öntan, s. 874.

191 Tulay, s. 824.

192 Tulay, s. 824; Centel, Zafer, Çakmut, *Kişilere Karşı*, s. 92.

193 TCK md. 84/f.3'teki teşvik kavramı, birden çok sayıdaki kişiye yöneltildiğinden TCK md.

tir¹⁹⁴. İntihara alenen teşvikten bahsedebilmek için intihara teşvik edilen kişilerin belirli olmaması gerekir¹⁹⁵. Bu suçun oluşması için belirli bir kişi muhatap alınmamalıdır. Maddenin birinci fıkrasında düzenlenen intihara yönlendirme suçunda ise mağdur bellidir ve somuttur¹⁹⁶. Madde metninde “başkaları” kavramı ile belirli sayıda olmayan kişi topluluğunu ifade edilmiştir. İntihara teşvikin başkalarına karşı ve aleni olarak işlenmesi şartları birlikte oluşmalıdır. Dolayısıyla aleni olmakla birlikte belirli kişilere karşı işlenen intihara teşvikten dolayı failin TCK md. 84/f.3’ten değil, TCK md. 84/f.1’den cezalandırılması ve cezanın üst sınırına yaklaşılmaması gerekir¹⁹⁷. İntihara alenen teşvik suçunda fiilin muhatabı belirsiz kişiler olduğundan bu suçun mağduru toplumu oluşturan herkeştir¹⁹⁸. Madde gerekçesinde suçun tipikliğinin gerçekleşmesi bakımından belirli bir kişinin muhatap alınması gerekmediği ifade edilerek muhatabın belirsizliği vurgulanmıştır.

Hiç tanımadığı veya bilmediği kişileri içerecek şekilde ve aleni olarak intihara yönlendirme ve intihar etme niyeti olan kişi veya kişilere bu yönde karar almalarını sağlama neticesini içeren icra hareketlerini gerçekleştirmelidir. İntihara teşvik içerdiği ileri sürülen söz veya davranışların aleni olarak yani toplumun tamamına veya bir kesimine ulaştırılabilecek biçimde ortaya konulması gerekir. Bu söz veya davranışlar intihara yönlendirme hususunda etkileme gücüne sahip olmalıdır¹⁹⁹. Dolayısıyla bu suçta aleniyet²⁰⁰ bir unsurdur²⁰¹. Aleniyet,

84/f.1’de kullanılan teşvik kavramından farklıdır. İntihara alenne teşvikin, intihar etme düşüncesinde olan ve fakat suçu işleme konusunda bir karara varmamış olan çok sayıdaki belirli olmayan kişiye yöneltildiğinden bahsedilemez. Bu suçta teşvik, bir başkasının intiharına yönelik manevi nitelikteki manileri kaldırıcı, açık bir şekilde intiharı özendiren ya da cesaretlendiren nitelikte olmalıdır. Başkalarının intiharı hususunda sadece görüşünü beyan etmek veya bunu özendirmek, telkin edici olmadığı sürece tek başına intihara teşvik suçunu oluşturmaz. Dolayısıyla, kullanılan ifadelerin başkalarını etkileme niteliğinde olması gerekir. Bkz. Öntan, s. 875.

194 Bağımsız bir suç tipi olarak intihara alenen teşvik suçunun yapısal analizi hakkında detaylı bkz. İçer, ss. 327-331. İntihara alenen teşvik suçunda sadece başkalarını intihara yönlendirilmesinin engellenmesine dair bireysel yarar değil, aynı zamanda kamusal yarar da koruma altına alınmıştır. Bkz. Öntan, s. 849. Son yazara göre; intihara teşvik edici nitelikte olan bir afişin herkes tarafından görülebilecek bir yere asılması esnasında failin kolluk kuvvetlisi tarafından engellenmesi olayında olduğu gibi bu suçun teşebbüs aşamasında kalması sınırlı olarak mümkündür. Bkz. Öntan, s. 890.

195 Şen, s. 271 ve 272; İçer, s. 309 ve 328; Ersoy, s. 112.

196 Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, ÖH, s. 185; Ersoy, s. 112.

197 Tulay, s. 824 ve 825.

198 İçer, s. 328 ve 330; Ersoy, s. 112.

199 Daha fazla bilgi için bkz. Şen, s. 271 ve 272.

200 Aleniyet kavramı, “bir şeyin zahir ve meydanda olması, gizli olmayıp göz önünde bulunması”; aleni kavramı “açık”, “ortada” anlamına gelir. Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri, (06.03.2024). Kavramlar için ayrıca bkz. İçer, s. 327.

201 Öntan, s. 874. Kanun koyucunun bu suç tipinde aleniyeti bir unsur olarak aramasındaki amaç, belirsiz sayıdaki kişi topluluğu önünde gerçekleştirilen haksızlığın daha yoğun olarak gerçekleşmesidir.

“bir ifadenin söz, yazı, resim, yontu, müzik vs. yoluyla başkaları tarafından, herkes tarafından algılanabilir olmasıdır.”²⁰² Diğer bir ifadeyle aleniyette, fiilin belirsiz kişilerce algılanabilir bir biçimde işlenmesi yeterlidir. Fiilin birden fazla kişinin önünde gerçekleştirilmesi gerekmemektedir. Basın ve yayın yoluyla teşvik fiilinin gerçekleştirilmesi halinde bu unsur gerçekleşmiş olur. Örneğin, internet üzerinden birilerinin intihar etmesine yönelik kamusal nitelikte bir çağrının yapılması durumunda intihara teşvik edilen kişiler belirsiz olduğundan intihara alenen teşvik suçu oluşur²⁰³. Dolayısıyla intihara alenen teşvikte fiilin işlendiği yerin niteliği veya bazı kişilerce algılanmış olup olmaması önemli değildir. Önemli olan, belirsiz sayıda kişi tarafından fiilin algılanabilir olup olmadığıdır. Fiilin muhtap tarafından algılabilmek, öğrenilmesine ilişkin bir imkan ya da itimalin varlığı da kabul edilmektedir²⁰⁴.

3. Hükmün Basın Kanunu'nun 20'nci Maddesiyle İlişkisi

Basın ve yayın yoluyla İntihara alenen teşvikin işlenmesi TCK md. 84'ün ilk halinde suçun nitelikli hali olarak düzenlenmişti. 5377 sayılı Kanun'un 10'uncu maddesiyle TCK md. 84'ün üçüncü fıkrasının ikinci cümlesi metinden çıkarılmıştır²⁰⁵. Suçun bu yolla işlenmesi halinde TCK'nın 84'üncü maddesinin

Bundan hareketle, başkalarını intihara yönlendirme fiilinin baro odasında işlenmesi ile konser için ayrılan alanda veya köprü gibi trafiğe açık bir karayolunda işlenmesi arasında fark bulunmamaktadır. Bkz. Tulay, s. 825. Dolayısıyla Yargıtay'ın baro odasında söylenen hakaretimiz ifadeleri alenen hakaret suçu kapsamında kabul etmemesi yönündeki düşüncesine katılmamaktayız. “Aleniyetin gerçekleşmesi için olay yerinde başkalarının bulunması yeterli olmayıp, hakaretin belirlenemeyen sayıda kişi tarafından görülme, duyulma ve algılanabilme olasılığının bulunması, herhangi bir sınırlama olmaksızın herkese açık olan yerlerde işlenmesinin gerekmesi karşısında, aleniyet unsurunun oluşmayacağı baro odasındaki sözleri nedeniyle sanık hakkında TCK'nın 299/2. maddesinin uygulanması suretiyle fazla ceza tayini...” Y. 9. CD, 08.09.2014, E. 2013/8838, K. 2014/1404. Karar için bkz. Tulay, s. 825. Sonuç itibarıyla aleniyetin gerçekleşmesi için hareketin herkese açık olan veya tahsis edilmesi itibarıyla ya da tesadüfi olarak ekseriyetin olduğu yerde gerçekleştirilmesi gerekmez. Bazen özel yerler de aleniyeti sağlayabilir. Yargıtay kararında belirtilen baro odası, bahçe veya balkon da bu şartı sağlamaya elverişli olabilir. Bkz. Öntan, s. 874.

202 Hafizoğulları, Özen, *ÖH*, s. 68. Aleniyet kavramının anlamına ilişkin tartışmalar için bkz. İçer, s. 327 ve 328.

203 Koca, Üzülmüş, *ÖH*, s. 204. Aynı yönde bkz. Ersoy, s. 112; Öntan, s. 874 ve 875.

204 İçer, s. 328; Öntan, s. 874.

205 5377 sayılı Kanun'un 10'uncu maddesi: “Türk Ceza Kanununun 84 üncü maddesinin başlığı ‘İntihara yönlendirme’ şeklinde değiştirilmiş ve maddenin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesi madde metninden çıkarılmıştır.” Bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050708-1.htm> (15.12.2023); Centel, Zafer, Çakmut, *Kişilere Karşı*, s. 93. 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadelesi Edilmesi Hakkında Kanun'un 8/f.1-a (1) hükmünde de konuya ilişkin bir düzenleme bulunmaktadır: “Söz konusu hükme dayanarak internet ortamında yapılan ve içeriği intihara yönlendirme suçunu oluşturduğu hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayımlarla ilgili olarak soruşturma evresinde hâkim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından ve soruşturma evresinde gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından erişimin engellenmesine karar verilebilir.”

3'üncü fıkrasının mı yoksa intihara özendirici yayın yapmayı cezalandıran ve "haber verme hakkının sınırlarını aşmayı"²⁰⁶ içeren Basın Kanunu (Bask) md. 20'nin²⁰⁷ tipikliği mi oluşacaktır²⁰⁸? Tartışmalı olan bu hususa ilişkin doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür²⁰⁹.

Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır'a göre, teşvik derecesine ulaşmamakla birlikte, haber verme hakkının sınırlarını aşmak suretiyle intiharı övme, insanlarda intiharın doğru ve kötü bir şey olmadığı izlenimini uyandırıcı nitelikte yayınlar özendirme kapsamında kabul edilmeli; bu dereceye varmayan hallerde TCK md. 84/f.3 hükmü değil, Bas.K md. 20 hükmü uygulanmalıdır. Bir gazeteci, intihara ilişkin bir olayı kamuya aktarırken haber verme hakkının sınırları içerisinde hareket ederse TCK md. 26/f.1 nedeniyle fiil hukuka uygun kabul edilir ve zaten bu durumda suç oluşmaz. Ancak haber vermenin haricinde intihar fiiline özendirme ve yönlendirme varsa hukuka aykırılıktan dolayı sorumluluk doğar. Yazarlara göre, TCK md. 84/f.3 ile Bas.K md. 20 aynı meseleyi yaptırıma bağlamıştır. Bu yüzden ikisi arasında özel-genel norm ilişkisi bulunmamaktadır. Bas.K özel bir kanun olsa bile kanunun 20'nci maddesi özel hüküm değildir. Şu halde, sonraki kanunun önceki kanunu ilga ettiği prensibinden hareketle basın yoluyla intiharın teşvik edilmesi halinde TCK md. 84/f.3 uygulanır²¹⁰.

Özbek, Doğan ve Bacaksız'a göre, özel kanun-genel kanun ve önceki kanun-sonraki kanun ilişkisinden hareketle meselenin çözülmesi gerekir. Her ne kadar Bas.K özel bir kanun olsa da genel kanun olan TCK md. 84/f.3 hükmü özel kanun olan Bas.K md. 20 hükmünü ilga etmiştir. İntihara alenen teşvik durumunda TCK md. 84/f.3 uygulanır²¹¹.

Artuk'a göre, somut olayın özelliği dikkate alınarak karar verilmelidir. Yazının haber, ilmi veya edebi nitelikte mi olduğu ölçüt olarak kullanılabilir. Bu nitelikte bir yazı, intihara yönlendirme suçunu oluşmaz. Haberle sınırlı olması şar-

206 Centel, Zafer, Çakmut, *Kişilere Karşı*, s. 92.

207 Basın Kanunu Madde 20: "Cinsel saldırı, cinayet ve intihar olayları hakkında, haber vermenin sınırlarını aşan ve okuyucuyu bu tür fiillere özendirebilecek nitelikte olan yazı ve resim yayımlayanlar bir milyar liradan yirmi milyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza bölgesel süreli yayınlarda iki milyar liradan, yaygın süreli yayınlarda on milyar liradan az olamaz." Basın Kanunu, Kanun Num 5187, Kabul Tarihi 09.06.2004, RG. 26.06.2004-25504. Kanun metni için bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5187-20080320.pdf> (15.12.2023).

208 Tartışma için bkz. Koca, Üzülmüş, *ÖH*, s. 204; Koca, s. 30, 31 ve 32; Ersoy, s. 129 vd.

209 Görüşler hakkında bkz. Tezcan, Erdem, Önok, *ÖH*, s. 170 ve 171; Tulay, s. 833; Ersoy, s. 130, 131 ve 132; Öntan, s. 878, 879 ve 880.

210 Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, *ÖH*, s. 186.

211 Özbek, Doğan, Bacaksız, *ÖH*, s. 182. Aynı yönde bkz. Özen, s. 59.

tıyla Bas.K md. 20 uygulanabilir. Yazı şayet bahsi geçen niteliklerden uzaksa ve intihara özendirmek amacını taşıyorsa koşulları oluşmuşsa intihara ikna ve yardım suçu (eski TCK md. 454) söz konusu olur²¹².

Doktrinde Artuk tarafından ortaya konulan ölçütün dikkate alınması gerektiğini düşünen Koca ve Üzülmöz'e göre, Bas.K'daki hüküm (md. 20), basın mensuplarına tanınan haber verme hakkının sınırının aşılmasına özgü bir düzenlemedir. Bas.K md. 20'nin uygulanabilmesi için cinsel saldırı, cinayet veya intihara ilişkin bir olay olmalı ve bu; yazı, haber ya da resme konu edilmelidir. Fakat intihara ilişkin haber, yazı veya resmin başlı başına varlığı bu hükmün uygulanmasını gerektirmez. Öncelikle bahsi geçen hususlara ilişkin olayların hukuka uygunluk nedenlerinden hakkın kullanılması çerçevesinde mütalaa edilmesi gerekir. Bas.K'daki hüküm ile amaçlanan; bu olaylara ilişkin haber, yazı veya resmin haber verme sınırını aşması ve bu suretle cinsel saldırı, cinayet ve intihara özendirme ile ortaya çıkan tehlikenin yaptırım altına alınmasıdır. Dolayısıyla bu tür olaylar haber konusu yapılırken daha dikkatli ve haberlerin özendirici ve yönlendirici nitelikte olmamalıdır. Bir intihar olayının haber konusu yapılması durumunda haber verme amacıyla değil de intiharı (aynı şekilde cinsel saldırı veya cinayeti) özendirici bir amaçla hareket edilirse, yani haber verme hakkının sınırları kasten aşılsa TCK md. 84/f.3 oluşur. Ancak yazı, haber olma niteliğine daha yakın olmasına rağmen gerek üslup gerekse muhteviyatından dolayı okuyucu kesimini özendiren bir mahiyet taşıyorsa Bas.K md. 20 uygulanır. Esasen fail, bu nitelikteki olayları haber konusu yapma amacında değilse ve bu fiilleri işlemeye teşvik amacıyla hareket ediyorsa failin belirli olup olmadığına göre cinsel saldırı, kasten öldürmeye azmettirme veya suça tahrikin gerçekleşip gerçekleşmediğinin irdelenmesi gerekir²¹³.

Tezcan, Erdem ve Önok'a göre, TCK md. 84/f.3 ile Bas.K md. 20 arasında özel norm ve genel norm ilişkisi vardır. Her iki suçun unsurlarının aynı olduğunu kabul eden yazarlara göre bu durumda Bas.K md. 20'nin öncelikli olarak uygulanması gerekir. Bas.K md. 20 hükmü ise "sadece bir intihar olayı üzerine basında yer alan bir yazının söz konusu olduğu" durumda uygulanır. Yazıya da-

212 Yazar eski kanun döneminde bu ölçütten hareketle yazı veya haber sırf intihara özendirme amacını taşırsa diğer şartların (failin kastının olması gibi) da gerçekleşmesi halinde belli olmayan kişilere karşı eski kanundaki suçun (intihara ikna ve yardım) oluştuğunu ileri sürmüştü. Bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 29 ve 33. Aynı yönde bkz. Centel, Zafer, Çakmut, *Kişilere Karşı*, s. 92. Öntan'a göre de, *şayet fail intihara alenen teşvik kastıyla hareket ederse yazının haber olma niteliği ortadan kalkmıştır. Yazara göre bu nitelendirmede ayrımcı unsur kast olup intihara alenen teşvik etme bilinciyle ya da bu yöndeki istekle kaleme alınan yazını, çekilen filmin veya yazılan romanın eser olma niteliğinden bahsedilemez. Kastın kapsamına failin teşviki aleni olarak yaptığını bilmesi ve istemesi dahildir*. Bkz. Öntan, s. 880 ve 881.

213 Koca, Üzülmöz, *ÖH*, s. 205 ve 206.

yanak teşkil eden bir intihar olayı olmaksızın basın yoluyla özendirici nitelikte yazı ve resimlere yer verilmesi durumunda TCK md. 84/f.3 uygulanmalıdır²¹⁴.

Centel, Zafer ve Çakmut, basın ve yayın yoluyla işlenmesi intihara yönlendirme suçunun nitelikli hali olmayıp somut olaya göre karar vermenin daha yerinde olduğunu ileri sürmüştür²¹⁵.

Özkan'a göre, intihara özendiren haber veya yorumlar yapıldığında intihara azmettirme gerçekleşmez, yani intihara yönlendirme suçu oluşmaz. Ancak Bas.K md. 20'ye göre intihar olaylarına ilişkin haber verme hakkının sınırlarını aşan ve okuyucuyu böyle fiileri işlemeye özendiren yazı ya da resim yayımlayanlara para cezası tatbik edilir²¹⁶.

Tulay'a göre, haber verme hakkının intihara teşvik edici sözlerle aşılması durumunda özel norm olan Bas.K md. 20 değil, TCK md. 84/f.3 uygulanır²¹⁷.

İçer'e göre, yaptırım altına alınan ve yayımlanan yazı ya da resim, haber verme hukuka uygunluk sebebinin sınırlarını aşan intihar olgusunu özendirmelidir. Bas.K md. 20'deki intihara özendirme, intihara teşvik etmeden farklıdır. İntihara özendirmede, bizatihi intihar olgusuna yönelik değerlendirme yapılmaktadır. Bu kapsamda övülen intihar olgusu iyi bir şeymiş gibi gösterilmektedir. İnsanlarda intihara olgusuna yönelik sıcak duygular uyandırılmakta, kişilerin kendi yaşamlarını sona erdirmenin güzel bir şey olduğu ifade edilmekte ve bunun iyi bir şey olduğu duygu ve düşüncesi aktarılmaktadır. Toplumda intihar olgusuna yönelik olumsuz düşüncelerin ve intiharın kötü olduğu konusunda toplumda yerleşmiş bilincin değiştirilmesi ya da ortadan kaldırılması yönünde gerçekleştirilen hareketleri özendirme çerçevesinde değerlendirmek gerekir. İntihara teşvikte sayısı belirsiz kişilere yönelik bir yönlendirme vardır. Teşvik boyutuna varmayan, kişileri yönlendiren ve teşvik eden nitelikte olmayan fiillerin özendirme kapsamında kabul edilmesi gerekir. Sayısı belirsiz kişilere intiharın kötü bir eylem olmadığı ve bunu öven yazı veya resimleri yayımlamak Bas.K md. 20'deki fiili oluşturacaktır. Sayısı belirsiz kişilerin alenen intihara teşvik edilmesi durumunda TCK md. 84/f.3 oluşacaktır²¹⁸.

Kanaatimizce de yazının haber, ilmi veya edebi nitelikte olup olmadığı ölçütünün dikkate alınması ve meselenin hukuka uygunluk nedenlerinden haber verme hakkı çerçevesinde mütalaa edilmesi ve böyle olaylar haber konusu yapılırken daha dikkatli olunması gerekir. Bir intihar olayının haber konusu

214 Tezcan, Erdem, Önok, *ÖH*, s. 170.

215 Centel, Zafer, Çakmut, *Kişilere Karşı*, s. 92.

216 Özkan, s. 261.

217 Tulay, s. 833.

218 İçer, s. 329.

yapılması durumunda haber verme amacıyla değil de intiharı özendirici bir amaçla hareket eden yani haber verme hakkının sınırlarını kasten aşan basın mensubunun TCK md. 84/f.3'ten sorumlu tutulması gerekir. Fakat yazı gerek içerik gerekse üslup itibariyle özendirici nitelikteyse Bas.K md. 20 uygulanır ve ancak hükümde geçen cinsel saldırı, cinayet veya intihara ilişkin olaylara alenen teşvik varsa failin belirlenebilip belirlenememesine göre ya cinsel saldırı, ya kasten öldürme ya da suç işlemeye tahrik suçlarının oluşup oluşmadığının irdelenmesi gerekir.

4. İntihara Alenen Teşvik Sonucu İntiharın Gerçekleşmesi

Azmettirme için azmettirilen kişi veya kişilerin belirlenebilmesi gerekir. İntihar olaylarında (canlı bomba yetiştirme olaylarındaki gibi) gerçekleştirilen telkin²¹⁹ veya kullanılan sözlerden muhatap kişi/kişilerin sayısının belirlenebilmesi mümkün ise azmettirmeden bahsedilebilir²²⁰.

İntihara alenen teşvik suçunda muhatap belirsiz olduğundan kamuya yönelik aleni bir çağrı vardır. Burada teşvik ve intihara özendirici nitelikte başkalarının iradesini etkileyici ifadelerin kullanılması gerekir. Bu yüzden soyut tehlike suçu olarak düzenlenmiştir²²¹. Ancak her nasılsa alenen teşvikten etkilenme sonucu intihar veya en azından intihara teşebbüs gerçekleşse failin nasıl cezalandırılacağı bir sorun olup bu hususta doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür²²².

Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır'a göre intihara alenen teşvik sonucu intiharın gerçekleşmesi durumunda intihara alenen teşvik bağımsız bir suç tipi olduğundan sadece TCK md. 84/f.3'ten sorumluluk doğar. Böyle bir durumda, hem TCK md. 84/f.1, 2'deki hem de TCK md. 84/f.3'teki suçlar oluşur. Yazarlar fikri içtimadan hareketle, failin, sadece TCK md. 84/f.3'ten sorumlu olacağını ileri sürmüşlerdir²²³.

Şen'e göre, teşvikin aleni surette gerçekleştirilmesi neticesinde intihar etme meylinde olan kişi veya kişiler intihar etmeye yönelik karar alsalar veya kişi veya kişiler en azından intihara teşebbüs aşamasına geçse intihara alenen teş-

219 Toroslu'ya göre, intihara alenen teşvik etme suçunda intihara teşvikten bahsedebilmek için "başkalarının intihar etmesine mâni olan manevi engelleri kaldırıcı nitelikte olması gerekir." İntihar hususunda görüş beyanında bulunmak ve hatta intiharı onaylamak, intiharı telkin edici olmaması koşulu ile teşvik etme olarak kabul edilemez. Bkz. Toroslu, *Özel Kısım*, s. 38.

220 Özen, s. 37. Ayrıca bkz. Tokdemir, *Akim Kalın Azmettirme*, s. 316 ve 317.

221 İçer, s. 330; Öntan, s. 875. Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır'a göre, intihara alenen teşvikin soyut tehlike suçu şeklinde düzenlenmiş olması isabetli olmamıştır. Bkz. Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, *ÖH*, s. 186.

222 Görüşler için bkz. Öntan, s. 876, 877 ve 878; Tulay, s. 833; Ersoy, s. 113.

223 Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, *ÖH*, s. 186.

vik suçu gerçekleşir²²⁴.

Koca ve Üzülmaz'e göre, intihara alenen teşvik sonucu gerçekleşen intihar olaylarına TCK md.84/f.2 uygulanamaz. Fıkraların sistematik yeri bu uygulamaya engeldir. Ayrıca üçüncü fıkra düzenlenene intihara alenen teşvik bağımsız bir suç tipi olup birinci fıkranın yani intihara yönlendirme suçunun nitelikli unsuru değildir²²⁵. Bu durumda intihara alenen teşvik etme suçunun oluştuğu konusunda şüphe bulmamaktadır. Yazarlara göre, burada intihara alenen teşvik fiilinin ön gelen tehlikeli bir hareket olarak nitelendirilmesi ve ölümün gerçekleşmesi halinde olası kastı olan failin kasten öldürme suçunun ihmali davranışla işlenmesi suçundan da sorumluluğunun kabul edilmesi gerekir. Bu durumda TCK md. 84/f.3 ve 83'ün tipikliği gerçekleşmektedir²²⁶.

Tezcan, Erdem ve Önok'a göre, TCK md. 84/f.2'deki durum sadece TCK md. 84/f.1 için düzenlenmiştir. Ayrıca TCK md. 214/f.3'te bulunan tahrike konu olan suçun gerçekleşmesi durumunda tahrikçinin bu suça azmettiren sıfatı ile cezalandırılacağı şeklinde bir hüküm burada olmadığına göre ölüm neticesinin objektif olarak isnat edilmesi mümkün değildir. Failin intihara yönlendirme veya kasten veya taksirle öldürme suçundan cezalandırılması da mümkün değildir²²⁷.

Öntan'a göre, failin maddenin birinci ve ikinci kapsamında intihar veya intihara teşebbüs eden kişi sayısınca cezalandırılması mümkün değildir. Çünkü maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenen intihara alenen teşvik, farklı ve bağımsız bir suç tipi olup birinci ve ikinci fıkranın nitelikli hali veya neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hali değildir. Ayrıca üçüncü fıkra, birinci ve ikinci fıkraya yönelik herhangi bir atıf da yapılmamıştır. Bu durumda üçüncü fıkra ile birinci ve ikinci fıkra arasında bu şekilde bir ilişkinin kurulması mümkün gözükmemektedir. Bunun yanında 214/f.3 gibi bir düzenleme olmasaydı bile tahrik konusu fiil suç teşkil ettiği için iştirak hükümleri çerçevesinde azmettirmeden dolayı sorumluluğun tespit edilmesi yine de mümkün olabilirdi. İntihar ve intihara teşebbüs fiilleri kanunda suç teşkil etmediğinden ve ayrıca TCK md. 84/f.3 bakımından TCK md. 214/f.3 gibi bir düzenleme olmadığından kanunda bu yönde bir düzenleme yapılmadığı sürece alenen teşvik sonucu birilerinin

224 Şen, s. 271.

225 TCK md. 84/f.3'ün intihara yönlendirme suçunun nitelikli hali olduğu ve teşebbüs hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığı hakkında bkz. Tulay, s. 831.

226 Koca, Üzülmaz, *ÖH*, s. 206. İntihara alenen teşvikin ön tehlikeli hareket kabul edilerek failin TCK md. 83 kapsamında sorumlu tutulabileceğine yönelik bu görüşün eleştirisi için bkz. Öntan, s. 877.

227 Tezcan, Erdem, Önok, *ÖH*, s. 170; Öntan, s. 193. İntihara teşvik suçunun, suça tahrik (TCK md. 214) ve halkı kin ve düşmanlığa tahrik (TCK md. 216) suçlarıyla mukayesesini için bkz. Öntan, ss. 875-876.

intihar etmesi veya bu yönde teşebbüste bulunması durumunda failin TCK md. 84/f.3 dışında başkaca bir sorumluluğu olmayacaktır. Dolayısıyla yazara göre bu durumda kişinin intihar veya intihara teşebbüs edenlerin bu fiilinden ayrıca sorumlu tutulmaması gerekir²²⁸.

Tulay'a göre, alenen teşvik sonucu ölümün gerçekleşmesi halinde kanunda ayrıca bir düzenleme yapılmadığından fail, TCK md. 84/f.3'ten sorumlu olur ve bu durumda ceza üst haddten tayin edilir. Yazar, TCK md. 84/f.1 bakımından cezada artırımı öngören düzenlemeye benzer bir düzenlemenin yapılmasını önermiştir²²⁹.

Kanunun genel hükümlerinde gerçek olmayan (garantörsel) ihmali suçlara ilişkin genel bir düzenlemenin olmadığı, bir suçun gerçek olmayan ihmali suç olarak kabul edilebilmesi kanunda açık bir düzenlemenin yapılması gerektiği, intihar kendi sorumluluğunun bilincinde olan bir kimse tarafından gerçekleştiğinden, kişinin yapabileceğinin ötesine zorlanamayacağından ve kişi neticeyi önleme olanağına her zaman sahip olmadığından intihara alenen teşvikin ön gelen tehlikeli hareketten kaynaklı garantörlüğü doğurmayacağı yönünde açıklamalarda bulunan Ersoy, intihara alenen teşvik neticesinde intiharın gerçekleşmesi durumunda teşvik eden kişinin cezalandırılabilmesinin mevcut sistemde mümkün olmadığını, bunun için maddenin üçüncü fıkrasında değişikliğe gidilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Yazar, TCK md. 84/f.3, cüm.1'den sonra *“İntihara alenen teşvik sonucunda bir veya birden fazla kişinin intihar etmesi halinde, kişi 6 yıldan 16 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”* şeklinde bir cümle eklenmesini önermiştir²³⁰.

Kanaatimizce TCK md. 214/f.3 şeklinde bir fıkra hükmünün burada düzenlenmesi isabetli olur. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereği, intihara alenen teşvik olaylarında intihar veya intihar teşebbüsünden azmettiren sorumlu tutan bir hükmün buraya eklenmesi gerekir.

5. İntihara Alenen Teşvik Kapsamında Birden Fazla Kişinin İntihara Yönlendirilmesi

İntihara yönlendirme suçunun tipikliği kapsamında ortaya çıkan durumlardan biri failin birden çok kişiyi bir fiil ile intihara azmettirmesi veya onalrın intiharına yardım etmesidir. Özellikle toplu intihar olaylarında bu durum gerçekleşebilmektedir. Bu durum, TCK md. 43/f.2'de yer alan aynı neviden fikri içti-

228 Öntan, s. 876 ve 877.

229 Tulay, s. 833. Aynı yönde bkz. Öntan, s. 892.

230 Ersoy, s. 115.

ma halini oluşturduğu için zincirleme suç²³¹ ilişkin hüküm (TCK md. 43/f.1) kapsamında failin cezası arttırılacaktır. Ancak bu, sadece TCK md. 84/f.1'deki hüküm bakımından geçerlidir. İntihara alenen teşvik suçunda teşvik fiilinin sayısı belli olmayan kişilere karşı işlenmesi gerekir. Yani aynı neviden fikri içtima gerçekleşemez. Zaten aynı zaman dilimi içerisinde birden fazla kimseyi intihara teşvik, bu suçun haksızlığı kapsamında gerçekleşen bir durumu oluşturmaktadır. Dolayısıyla aynı neviden fikri içtimanın uygulanabileceği bir durum kalmamaktadır. Netice itibarıyla toplu intiharının gerçekleştiği vakalarda aynı neviden fikri içtima hükmünün tatbiki, sadece TCK md. 84/f.1 bakımından

231 İçer, s. 327 ve 331. İntihara yönlendirme suçunun zincirleme suçla elverişli olup olmadığı meselesi doktrinde tartışılmıştır. Tartışmalar için bkz. Tulay, s. 832, dn. 104; Öntan, ss. 892-895; Ersoy, s. 131. Eski kanundaki suç bakımından bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 50 ve 51. Bir görüş, bu suçun farklı zamanlarda aynı kişiye karşı işlenmesini "aynı suç işleme kararı" ve bu şekilde zincirleme suçla ilişkin hüküm kapsamında değerlendirmiştir. Örneğin, intihara azmettirilme sonucu mağdurun ilaç içmesine rağmen ölmemesi durumunda failin mağdura silahı vermek suretiyle intihar etmesini istediği bir olayda intihara yönlendirme suçla zincirleme şekilde işlenmiş olur. Mağdurun ikinci intihardan sonra ölmesi halinde TCK md. 43/f.1 çerçevesinde failin cezasında arttırım yapıldıktan sonra neticesi sebebiyle ağırlaşan hale ilişkin hüküm (TCK md. 84/f.2) tatbik edilmelidir. Bkz. Koca, Üzülmüş, *ÖH*, s. 212.; Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, *ÖH*, s. 189; Koca, s. 39; Özen, s. 54; aynı yönde görüş belirten Öntan, bu durumda neticesi sebebiyle ağırlaşan suç için öngörülen cezanın esas alındıktan sonra zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasının daha isabetli olacağını, nitekim zincirleme suç kapsamında işlenen suçlardan bir kısmının tamamlanması, bir kısmının ise teşebbüs aşamasında kalması halinde ağırlaştırıcı neden taşıyan suç varsa bunun cezası belirlendikten sonra zincirleme suçla ilişkin arttırım yapılır. Bkz. Öntan; s. 892 ve 893. Başka bir görüş, intihara yönlendirme suçunun zincirleme suç şeklinde işlenmeye elverişli olmadığını ve bu durumda gerçek içtima yapılarak hareket sayısının faile ceza verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Bkz. Tezcan, Erdem, Önok, *ÖH*, s. 177. İntihara yönlendirme suçunun zincirleme suç şeklinde işlenmesini kabul eden başka bir görüş, kasten öldürme suçuna yakınlığı itibarıyla intihara yönlendirme suçunun da TCK md. 43/f.3 kapsamında olması gerektiğini savunmuştur. Bkz. Centel, Zafer, Çakmut, *Kişilere Karşı*, s. 95; Özbek, Doğan, Bacaksız, *ÖH*, s. 187. Doktrinde ileri sürülen diğer görüşe göre, bir kimsenin intihara farklı zamanlarda yönlendirilmesinde intihar teşebbüsünün ölümle sonuçlanmaması üzerine failin fiilini tekrar etmesi durumunda tek hareketin varlığı kabul edilir. Bu durumda TCK md. 43/f.1 ya da md. 43/f.3 hükümlerinden dolayı değil, hareketin tekliğinden dolayı faile tek ceza verilmelidir. Ayrıca burada TCK md. 43/f.3'teki istisnai durum geçerli değildir. Zira bu suç, kasten öldürmeden farklı ve bağımsız bir suç tipidir. Tulay, s. 832. TCK md. 84/f.4 kapsamında mağdurun, farklı zamanlarda aynı kişiye karşı intihara sevk veya mecbur etmesi durumunda işlenen fiil sayısı kadar sorumluluk doğar. Çünkü maddenin yollamasıyla kasten öldürmeden sorumluluk doğacağından ve TCK md. 42/f.3'teki yasak suçlardan biri de kasten öldürme suçla olduğundan birden fazla kasten öldürme suçunun varlığını kabul etmek gerekir. Ayrıca cebir veya tehdit sonucu intihara mecbur edilen mağdurun intihar etmesi halinde sadece öldürme suçuna ilişkin hükümler uygulanır. Cebir veya tehditten dolayı ayrıca sorumluluk doğmaz. Ancak mağdur intihar teşebbüsünde bulunmazsa bu duruma kasten öldürme suçuna ilişkin hüküm ve cebir ya da tehdit suçlarına ilişkin hükümler arasında fikri içtima yapılmalıdır. Bkz. İçer, s. 340. TCK md. 84/f.4 bakımından aynı yönde bkz. Öntan, s. 894 ve 895. Ersoy'a göre, TCK md. 84/f.4 bakımından zincirleme suçla ilişkin hükümlerin uygulanması mümkün değildir. Yine yazara göre, hükümde geçen tehdit ve cebir suçun hareket unsurunu oluşturduğundan faile ayrıca TCK md. 106 ve 108'den ceza verilmez. Ancak kullanılan cebirin kasten yaralama boyutuna ulaşması durumunda gerçek içtima yapılarak ayrıca kasten yaralamadan dolayı sorumluluk tespit edilmelidir. Bkz. Ersoy, s. 132. TCK md. 106 ve 108 bakımından aynı yönde bkz. Öntan, s. 895.

mümkün olabilir²³². İntihara alenen teşvik durumunda TCK md. 84/f.3'ten hareketle failin cezası belirlenir²³³.

F. İntihara Yönlendirme Suçunun İhmali Olarak İşlenmesi Bakımından Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar

İntihara yönlendirme suçuna ilişkin tipiklik bakımından gündeme gelen diğer bir önemli sorun da intihara yardım etme fiilinin ihmali davranışla işlenmesinin mümkün olup olmadığı meselesidir²³⁴. Esasen bu suç, icrai davranışla işlenebilir. Ancak intihara ihmali davranışla da yardım etmenin mümkün olduğu kabul edilmektedir²³⁵. Suça iştirak açısından yardım etme fiilinin ihmali olarak işlenmesinin mümkün olması, intihara yönlendirme suçunda intihara yardım etme fiili bakımından da geçerlidir²³⁶.

Belirtmek gerekir ki intihara yönlendirme suçunda ihmal sadece yardım etme fiili bakımından mümkündür. Çünkü azmettirme kapsamında bir başkasına ihmali bir şekilde suç işleme kararının aldırılması genel olarak kabul edilmektedir. Şu halde ihmal suretiyle bir kimseye intihar kararını aldırarak, yani ihmali azmettirme mümkün gözükmemektedir. Ancak bir kimseyi ihmali bir suça azmettirmek mümkündür²³⁷.

TCK md. 84/f.1'e gör, "başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi" cezalandırılır. Bu yardımın, hem icrai hem de ihmali olması mümkündür. Dolayısıyla intihara teşebbüs eden bakımından koruma ve gözetim yükümlülüğü olan bir kimse intiharı önlememek suretiyle bu fiile yardım etmiş olur²³⁸.

Bir kimsenin intihar olayı ile karşılaşması ve fakat intihar teşebbüsünü engellememesi, olayın karşısında kayıtsız kalması durumunda ihmal suretiyle intihara yardım etme söz konusu olur. Salt anlamda intihar teşebbüsünü engellemek

232 Koca, Üzülmmez, *ÖH*, s. 212. Aynı yönde bkz. Tulay, s. 824 ve 832; Öntan, s. 893 ve 894; Ersoy, s. 131.

233 Tulay, s. 822.

234 Öntan, s. 855. Bu konudaki görüşler için bkz. Ersoy, s. 106 ve 107.

235 Tulay, s. 822; İçer, s. 312. Eski TCK'daki suç bakımından ayrıca bkz. Artuk, *Mukayeseli Hukuk*, s. 45.

236 İzzet Özgenç, Cumhur Şahin, "Kamu Görevinin Kötüye Kullanılması Üzerine Düşünceler", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 2002, s. 235; Centel, Zafer, Çakmut, *Kişilere Karşı*, s. 90; İçer, s. 312.

237 Koca, Üzülmmez, *GH*, s. 502; Özgenç, Şahin, s. 231, dn. 261; İçer, s. 303.

238 İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, 19. Bası, Ankara, 2023, s. 410 ve 411. (GH); İzzet Özgenç, "İhmali Suç Teorisi", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 4, 2021, s. 324 ve 325, (İhmali Suç); Özgenç, Şahin, s. 235; Centel, Zafer, Çakmut, *Kişilere Karşı*, s. 90. Herhangi bir şekilde yardım etme ifadesinin kapsamının sınırlandırılması gerektiği, aksi halde cezai sorumluluğun çok genişleyeceği hakkında bkz. Tulay, s. 822.

suç teşkil etmez. Bir intihar vakası ile karşılaşan bir kimse, intihara engel olma hususunda hukuki yükümlülük altında olmalıdır²³⁹. Örneğin yurttan kalan bir öğrencinin pencereyi açıp intihar etmesine kayıtsız kalan oda arkadaşının TCK md. 84 bakımından sorumluluğu cihetine gidilemez. Çünkü bu kişinin intihar eden kişi üzerinde garantörlüğü bulunmamaktadır. Bununla birlikte oda arkadaşının TCK md. 98 hükmünden sorumluluğunun incelenmesi gerekir. Oda arkadaşı değil de intihara eden kişinin durumundan haberi olan yurt sorumlusunun veya velinin TCK md. 84/f.1 bakımından sorumluluğu tartışmalıdır. İntihara ihmali olarak yardım etmeden dolayı sorumluluğun belirlenmesinde gerçek olmayan ihmali suçlara ilişkin esasların göz önünde bulundurulması gerekir²⁴⁰.

Kanun koyucu TCK md. 84'ün gerekçesinde intihara ihmali davranışla yardım etmenin mümkün olduğunu şekilde ifade etmiştir. Kanun koyucunun da ifade ettiği üzere, intiharı engelleme konusunda hukuki yükümlülüğü olan bir kimse, bir intihar vakasında intihar teşebbüsünü engellemez, bu konuda umursamaz davranırsa intihara ihmali suretle yardım etmiş olur. Bu kişinin intihara yardımdan cezalandırılabilmesi, bu fiile engel olma hususunda kendisine hukuki bir yükümlülüğün getirilmiş olmasına bağlıdır.

Kanun koyucunun gerekçedeki iradesi yorumlandığında intihara yönlendirme suçuna yardım bakımından gerçek olmayan (garantörsel) ihmali bir suçun düzenlendiği söylenebilir. Bundan hareketle, hukuki yükümlülüğün belirlenmesi açısından, ihmali suretle kasten öldürme suçuna ilişkin hükümde belirtilen garantörlük kaynakları (kanun, sözleşme ve ön gelen tehlikeli davranış) intihara yardımın ihmali davranışla gerçekleştirilmesi için de geçerlidir. İcrai

239 Koca, Üzülmüş, ÖH, s. 207; Özgenç, Şahin, s. 235; Özbek, Doğan, Bacaksız, ÖH, s. 183; Tulay, s. 822; İçer, s. 312 ve 313. "Müntehir ... ile sanık Makbulenin kardeşi, ...'un ise kayınbiraderi olan ...'nın evlendikleri, ilişkiye girmek istediklerinde ...'nın ereksiyon olamaması nedeniyle ...'in vajinasına parmak soktuğu, kanama olmadığını görünce onu bakire olmamakla suçladığı, diğer sanıklar ... ve ...'yi de alarak hastaneye götürüp muayene ettirmek istedikleri, adli vaka olmadığı gerekçesiyle gittikleri hastanelerden olumsuz cevap aldıkları, daha sonra ailesine götürdükleri, durumu annesine anlatıp eve geri döndükleri, bu arada ...'nın ...'e kağıtlar yazdırıp, beyanlarını ses kaydına aldığı, ertesi gün ... ve ...'in birlikte sanıkların 11. katta bulunan evlerine gittikleri, ...'nın sanıklara olayları anlatıp, yakındığı sırada ...'in sanıkların evinin balkonuna çıkıp aşağıya atlamak suretiyle intihar ettiği, otopsi raporuna göre, halen bakire olduğu anlaşılan olayda; sanıkların kendilerine anlatılan olayları dinlemekten başka icra hareketi sayılabilecek bir eylemleri ve olayda atfı kabil kusurları bulunmadığı gözetilerek beraatlerine karar verilmesi yerine, yanlışlıklar değerlendirme ve yerinde görülmeyle gerekçeyle mahkumiyetlerine karar verilmesi..." Y. 1. CD, 14.02.2018, E. 2016/5669, K. 2018/547 (Lexpera, 02.03.2024). Ayrıca bkz. Y. 1. CD, 11.04.2013, E.2010/6485, K. 2013/3121.

240 Tulay, s. 822. Ailevi ilişkilere dayalı olarak yaşaması için beslenmek zorunda olan bir kimse- nin yakının, tedaviye ilişkin olarak hasta bakıcının, aradaki eğitim ilişkisinden kaynaklı olarak öğretmen veya mağdur kişinin göz altında ya da gözlem altında olmadan kaynaklı olarak sağlık mesleği mensubunun veya hukuk görevlisinin yükümlülükleri hukuki yükümlülük- lere örnek olarak verilebilir. Bkz. Öntan, s. 855 ve 856.

bir suç, ihmali suretle işlendiğinde failin cezalandırılabilmesi, normatif bir düzenlemenin varlığını gerektirir. Esasen kanun koyucu gerçek olmayan ihmali suçlar bakımından genel bir düzenleme yapmak yerine özel düzenleme yapma yöntemini tercih etmiştir (TCK md. 83, 88, 95/f.5 gibi). Kanun metninde geçen “herhangi bir şekilde yardım etme” ibaresi dikkate alındığında intihara yönlendirme suçunun yardım etme bakımından ihmali olarak işlenmesinin mümkün olduğu ve böyle bir fiilin tipik olduğu söylenebilir. Bu noktada Tulay, haklı olarak, icrai hareketin ihmali harekete eş değer kabul edilerek cezalandırılacaksa bunun sınırlarının gerekçede değil, açıkça kanun metninde belirlenmesi gerektiğini önermiş ve mevcut düzenlemeyi eleştirmiştir²⁴¹. Kanaatimizce de gerekçedeki açıklamalara uygun bir formülasyonla intihara ihmali yardım etmenin açıkça ifade edilmesi daha isabetli olacaktır. Her ne kadar, gerçek olmayan ihmali suçlara ilişkin TCK md. 83'teki esasların, TCK md. 84/f.1 için göz önünde bulundurulması mümkün olsa da intiharı engelleme bakımından failin hukuki yükümlülüğünün olması gerektiği açıkça ifade edilmelidir. Ayrıca hâkimin, ihmalden dolayı failin cezasında indirimde gidebilme imkânının verilmesi yerinde olacaktır.

Doktrinde bir görüş; bir kimsenin intiharına engel olmaması durumunda failin intihara yönlendirme suçundan değil, intiharı engelleme hususunda hukuki yükümlülük altındaysa ihmali davranışla kasten öldürme suçundan (TCK md. 83), hukuki bir yükümlülük altında değilse yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçundan (TCK md. 98) sorumlu olacağını ileri sürmüştür²⁴². Bu görüşte olan Tezcan, Erdem ve Önok'a göre TCK'da ihmali hareketi cezalandıran genel bir hüküm bulunmadığından ihmali hareketin cezalandırılabilirliği belli suçlar bakımından kabul edilmiştir. Ayrıca intihara

241 Tulay, s. 822 ve 823. İcrai bir suçun ihmal suretiyle işlendiğinde cezalandırılabilmesi için normatif düzeyde düzenlemeye ihtiyaç olduğu hakkında Bkz. Hakan Hakeri, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003, s. 192 vd.; Koca, Üzülmüş, *GH*, s. 399; Özbek, Doğan, Bacaksız, *ÖH*, s. 183 ve 184; Özgenç, *GH*, s. 397 ve 399; Fatih Yurtlu, *İhmali Suçlar*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 386. TCK'nın genel hükümleri içerisinde ihmali suçlara ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiş ve TCK md. 83, 88, 95/f.5, 251 gibi hükümlerle icrai olarak işlenebilen bazı suçların ihmali olarak işlenebileceğine ilişkin bir belirleme yapılmıştır. Bu hususta doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Görüşler için bkz. Berrin Akbulut, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 10. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 346 vd.; Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Serkan Meraklı, Pınar Bacaksız, İsa Başbüyük, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 518 ve 519; Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 9. Bası, İstanbul, 2016, s. 253, Türk Ceza Hukuku; Aras Türey, “İhmal suretiyle İcrai Hareketin Sınırlı Sayıda Olup Olmadığı Sorunsalı”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 17, Özel Sayı, 2020, s. 135 vd.

242 Tezcan, Erdem, Önok, *ÖH*, s. 167; İçer, s. 312. Görüş hakkında bkz. Öntan, s. 856. Alman hukukunda halihazırda başlayan bir intihar sürecini hızlandıran ve yaşamın uzatılması bakımından garantör olan kişinin ihmali olarak bir başkasının öldürülmesinden cezalandırılacağı cezalandırılacağı ifade edilmiştir. Bkz. Kleszczewski, BT, § 2, Rn. 11.

yardımanın ihmali olarak işlenmesinin kabulü, yardım etmenin ihmali olarak işlenebileceğinin kabulü anlamına gelir. Yazarlara göre, ihmali hareketin somut olayda yardım etme kapsamına girdiğinin kabul edilmesi durumunda, intiharı önleme konusunda yükümlülük altında olan kişinin TCK md. 84/f.1'deki intihara yardım fiilinden sorumluluğu doğar²⁴³.

Öntan'a göre, hukuki yükümlülüğün ihlal edilmesi suretiyle bir kimsenin intiharına engel olunmaması halinde intihara yardımın ihmali olarak işlenmesinden dolayı değil, kasten öldürmenin ihmali olarak işlenmesinden dolayı sorumluluk söz konusu olur. Yükümlülüğün yerine getirilmemesiyle intihara teşebbüsünde bulunanın üçüncü kişilerin müdahalesi sonucu kurtarılması durumunda fail, kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi suçuna teşebbüsten sorumlu tutulur. İntihar eden veya intihara teşebbüs eden bakımından herhangi bir hukuki yükümlülüğü olmayan kişinin fark etmesine rağmen intiharı engellememesi durumunda ne TCK md. 83'ten ne de TCK md. 84/f.1'den dolayı sorumluluk doğar. Dolayısıyla tanımadığı birinin yüksek bir yerden atladığını gören ve fakat buna kayıtsız kalan kişinin sırf intiharı engellemediğinden hareketle intihara yardım etmekten söz edilemez. İntihara teşebbüs eden bir kimse henüz ölmemiş ve fakat içinde bulunduğu vaziyetten kendisini kurtarabilecek bir durumda değilse-bilincini yitirmiş veya yaralandığı için kıpırdayamaması nedeniyle hareket edip hastaneye gidebilecek durumda olmaması örneklerinde olduğu gibi-yani kendisini bu durumdan kurtarma yönünde herhangi bir davranışı gerçekleştirebilecek durumda değilse yükümlülük altında olmayan ve ancak duruma kayıtsız kalan kişinin TCK md. 98 bağlamında sorumluluğu söz konusu olabilir. Esasen bu durumda da kişinin intihara yardımını ihmali olarak işlediğinden bahsedilemez. Çünkü mağdurun ancak bu durumundan itibaren failin hukuki yükümlülüğü söz konusu olabilir. Bu yükümlülük de zor durumdaki kişiye yardımcı olmak veya yetkili mercilere durumu bildirmektir. Zaten intihara teşebbüs eden kişinin bu durumuna düşmesinde failin herhangi bir nedensel katkısı da bulunmamaktadır²⁴⁴.

Koca ve Üzülmüş'e göre, ihmal suretiyle intihara yardım suçu bakımından kimlerin hukuki yükümlülük altında olduğunun tespitinde intihara yardım fiili kişinin yaşam hakkına saldırı teşkil ettiğinden TCK md. 83'ün esas alınması gerekir. İntiharı engelleme yükümlülüğünün kanundan, sözleşmeden veya ön gelen tehlikeli bir davranıştan doğması durumunda yükümlülüğün kasten ihmal edilmesi ihmali olarak intihara yardımını oluşturur. Aksi halde, serbest iradeyle verilen intihar kararının engellenmemesi intihara yardım suçunu

243 Tezcan, Erdem, Önok, ÖH, s. 167 ve 168.

244 Öntan, s. 858.

oluşturmaz. Bu durumda yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçunun (TCK md. 98) şartlarının incelenmesi gerekir. Müntehirin yaşının küçük olması veya akıl hastalığı gibi nedenlerle intihar kararını serbest bir iradeyle vermemesi, yani intihar kararının serbest iradeye dayanmaması halinde iradi bir intihar kararının yokluğu nedeniyle kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi suçunun (TCK md. 83) oluştuğu kabul edilmelidir.²⁴⁵ Yazarlara göre, hastanın tedaviyi reddettiği durumlarda tıbbi yardımda bulunmayan hekimin, ihmali davranışla intihara yardım nedeniyle sorumluluğu cihetine gidilemez. Esasen böyle bir durumda zaten garantörlüğün olduğundan bahsedilemez. Çünkü ancak tedavi yükümlülüğünün doğması halinde hekimin hasta üzerindeki garantörlüğü söz konusu olabilir; yani tıbbi tedaviye hastanın rıza göstermiş olması gerekir. Ne tedaviyi ret etme ne de yapılan tedaviyi durdurma halinde hekimin tedavi yükümlülüğünden bahsedilir²⁴⁶.

İntihar girişiminde bulunan tutuklu, hükümlü²⁴⁷ veya asker kişiler bakımından

245 Koca, Üzülmüş, *ÖH*, s. 207 ve 208. Aynı yönde bkz. Hakeri, s. 301.

246 Koca, Üzülmüş, *ÖH*, s. 208.

247 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un (CGTİHK) 82'nci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında cezaevlerinde açlık grevi veya ölüm oruçlarında kurum hekimini için hukuki yükümlülük açık bir şekilde düzenlenmiştir. CGTİHK md. 82/f.1 ve f.2'ye göre, "Hükümlüler, hangi nedenle olursa olsun, kendilerine verilen yiyecek ve içecekleri sürekli olarak reddettikleri takdirde; bu hareketlerinin kötü sonuçları ile bırakacağı bedensel ve ruhsal hasarlar konusunda ceza infaz kurumu hekimince bilgilendirilirler. Psikososyal hizmet birimince de bu hareketlerinden vazgeçmeleri yolunda çalışmalar yapılır ve sonuç alınmaması hâlinde, beslenmelerine kurum hekimince belirlenen rejime göre uygun ortamda başlanır (f.1). Beslenmeyi reddederek açlık grevi veya ölüm orucunda bulunan hükümlülerden, birinci fıkra gereğince alınan tedbirlere ve yapılan çalışmalara rağmen hayatı tehlikeye girdiği veya bilincinin bozulduğu hekim tarafından belirlenenler hakkında, isteklerine bakılmaksızın kurumda, olanak bulunmadığı takdirde derhâl hastaneye kaldırılmak suretiyle muayene ve teşhise yönelik tıbbî araştırma, tedavi ve beslenme gibi tedbirler, sağlık ve hayatları için tehlikeye oluşturmamak şartıyla uygulanır (f.2)." Doktrinde bir görüşe göre, gerek açlık grevlerine gerekse ölüm oruçlarında hükümlü, intihar amacı taşımamaktadır. Yine de bu durumlarda ölüm gerçeği, açlığa dayanma sınırını geçen kişileri mutlak bir son olarak beklemektedir. Kurum hekiminin bu durumdaki kişileri beslemesi şeklindeki müdahalesini kanun hükmünü icra (görevin ifası) hukuka uygunluk nedeni kapsamında değerlendirmek gerekir. Söz konusu yükümlülüğün kasten yerine getirilmemesi durumunda kastlarının intihara yardım olduğunun tespiti halinde kamu görevlisinin intihara yardımın ihmali olarak gerçekleşmesinden (TCK md. 84) sorumlu tutulması gerekir. Bkz. Koca, Üzülmüş, *ÖH*, s. 207 ve 208. Başka bir görüş, kurum hekiminin müdahalesinin meşru müdafaa hukuka uygunluk nedeni kapsamında değerlendirilmesi, bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda intihara ikna ve yardım suçundan bahsedilmeksizin kamu görevlisinin görevini ihmal ve yardım yükümlülüğünü yerine getirmemesinden dolayı sorumlu tutulması gerektiğini ileri sürmüştür. Görüş hakkında bkz. Öntan, s. 856. Hükümde sağlık sorunu yaşayan ve fakat muayene ve tedaviyi reddeden hükümlünün hayatının ciddi tehlike içinde olması halinde de birinci ve ikinci fıkradaki hususların geçerli olduğu ifade edilmiştir. CGTİHK md. 82/f.3'e göre; "Yukarıda belirtilen hâller dışında, bir sağlık sorunu olup da muayene ve tedaviyi reddeden hükümlülerin sağlık veya hayatlarının ciddi tehlike içinde olması veya ceza infaz kurumunda bulunanların sağlık veya hayatları için tehlike oluşturan bir durumun varlığı hâlinde de ikinci fıkra hükümleri uygulanır (f.3)."

kamu görevlilerinin koruma ve gözetim yükümlülüğü vardır. Özgenç'e göre, intihar teşebbüsü karşısında kamu görevlilerinin bu yükümlülüğü kasten yerine getirmemesi durumunda TCK md. 83 hükmü uygulanabilir. Ancak intihara yardım etme suçu daha özel bir hükümdür. Özel normun genel norm karşısında önceliği ilkesi gereği TCK md. 84'ün uygulanması gerekir. Yazara göre eşlerden birinin intihara teşebbüs esnasında diğer eşin olaya kayıtsız kaldığı durumlarda da TCK md. 84'ün göz önünde bulundurulması gerekir²⁴⁸. Ancak TCK md. 83 bağlamında değerlendirmenin de yapılması gerekir. İntihara yönlendirme suçunda fail ve mağdur arasındaki yakın ilişki (eş, alt-üst soy gibi) TCK md. 82'nin aksine cezayı artıran bir sebep olarak düzenlenmemiştir. Ancak böyle bir ilişkinin TCK md. 83 bağlamında irdelenmesi ve bahsi geçen niteliğe sahip kişilerin faillik durumunun değerlendirilmesi gerekir²⁴⁹.

Tulay'a göre, intiharı önlemekle hukuki yükümlülük altında olan failin intihara göz yumması ve hareketsiz kalması, ölüm neticesini doğrudan veya göze alma seviyesinde istediği anlamına gelir. Bu durumda TCK md. 83 hükmünde düzenlenen suçun tartışılması gerekir. Oğlunun intihara teşebbüsünü gören ve fakat harekete geçmeyen babanın çocuğunun ölümünü kabullendiği dikkate alındığında bu ihmalinin TCK md. 83 bakımından da tipik olduğu ortadadır. Esasen her iki düzenlemenin (TCK md. 83, md. 84) ortak unsuru ihmalî harekettir. Ancak tipiklik bakımından "mağdurun rızası"²⁵⁰ TCK md. 84'ü farklılaştırmaktadır. TCK md. 84 kapsamındaki fiil, hala mağdurun iradesi çerçevesinde şekillenmektedir. Bu durumda örnek olaydaki babanın, oğlunun rızası nedeniyle TCK md. 84/f.1'den dolayı sorumluluğu cihetine gidilebilir²⁵¹.

Doktrinde diğer bir görüş, kanunun özel hükümleri içerisinde bu hususa özgü

248 AİHM ve AYM kararları çerçevesinde konunun Türk hukuku bakımından değerlendirilmesi hakkında detaylı bilgi ve değerlendirme için bkz. Özgenç, *GH*, ss. 411-420; Özgenç, *İhmalî Suç*, ss. 325-335.

249 Tulay, s. 816.

250 Mağdurun rızası, intihara yönlendirme suçunun bir unsuru olarak kabul edilir. Dolayısıyla rıza üzerinde düşülen hata da buna göre farklılaşmaktadır. Örneğin hastanın tedaviyi reddettiğine veya ölme isteğine yönelik bir açıklaması olmamasına rağmen, hekimin bu hususta hataya düşmesi halinde fiilin, unsur hatası kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Bu durumda hekimin kastı ortadan kalkacağından failin, TCK md. 84'ten dolayı değil, TCK md. 30/f.1'ten hareketle taksirli öldürmeden dolayı sorumluluğunun belirlenmesi mümkündür. Bkz. Tulay, s. 827. Mağdurun rızasının bir hukuka uygunluk sebebi olamayacağı hakkında bkz. İçer, s. 324; Ersoy, s. 126 ve 127. İntihara yardım fiili çerçevesinde rızanın haksızlığın bertaraf edilmesinde önemli bir rol oynadığı hakkında bkz. Kleszczewski, BT, § 2, Rn. 2. Kasten öldürme suçunda mağdurun aynı zamanda kendisinin öldürülmesine rıza göstermesi, intihara cezalandırılabilir olup olmadığına bakılmaksızın failin kusurluluğunu ve öldürme fiilinin haksızlığını ortadan kaldırmaz. Aksi takdirde hukuka aykırılık, ceza hukuku dışındaki hukuka uygunluk sebeplerindeki gibi ceza hukukundaki hukuka uygunluk sebepleri nedeniyle ortadan kaldırılabilir. Bkz. Saan, Zimmermann, § 212, Rn. 30.

251 Tulay, s. 816 ve 827.

bir düzenlemenin yapılması gerektiğini ileri sürmüştür²⁵². Özbek, Doğan ve Bacaksız'a göre, ihmali hareketle intihara yönlendirmenin cezalandırılabilmesi, kanunilik ilkesi gereği kanunda bu yönde açık bir düzenlemenin yapılmasını gerektirir. Kasten öldürme için ihmale ilişkin açık düzenleme yapıldığına göre bu suç için de aynı yöntemin benimsenmesi gerekir. İhmale ilişkin kanunun genel hükümleri içerisinde genel bir düzenleme yapılması gerektiğini ileri süren yazarlar, ihmali davranışla kasten öldürme suçunda hâkime indirim konusunda takdir yetkisinin verilmesi ve bu suçta bu imkânın olmamasının adil olmayacağını ifade etmişlerdir. Yazarlara göre, ihmali hareketin haksızlık içeriği daha az olduğundan cezada indirimin yapılmasına ilişkin takdir yetkisinin hâkime verilmesi gerekir²⁵³.

Yargıtay'ın kararına konu olan bir olayda eşi S'den kimi zaman şiddet gören M, gece vakti aralarında çıkan tartışmaesnasında eşinin kendisine tokat atması üzerine aşırı dozda ilaç almak suretiyle intihar teşebbüsünde bulunur. Yaptığından pişmanlık duyan M, eşinden kendisini hastaneye götürme isteğinde bulunur. S bunu kabul etmediği gibi M'nin başkalarından telefonla yardım almasını da engeller. Eşi S'nin sabahleyin işe gitmesini fırsat bilen M; komşularından yardım ister ve hastaneye komşuları kendisini hastaneye kaldırır. Ancak almış olduğu ilaçların etkisi sonucu hayatını kaybeder. Olayda yerel mahkeme ihmali davranışla kasten öldürme suçunun oluşmadığından hareketle beraat kararını vermiştir. Yargıtay ise ölüm ile sanığın fiili arasında nedensellik bağının incelenmesi gerektiğinden hareketle kararı bozmuştur. Belirtmek gerekir ki S, ihmali davranışla kasten öldürme suçundan değil, icrai davranışla nitelikli kasten öldürme suçundan sorumlu tutulur²⁵⁴.

Yargıtay, Eski TCK döneminde verdiği kararlarda gerçekleşen ölüm neticesi ile kamu görevlisinin ihmali arasında nedensellik ilişkisinin olmadığı yönünde karar vermişti²⁵⁵

252 Görüş hakkında bilgi için bkz. Öntan, s. 856.

253 Özbek, Doğan, Bacaksız, *ÖH*, s. 183 ve 184. Aynı yönde bkz. Öntan, s. 858; Ersoy, s. 107.

254 Y. 1. CD, 01.07.2021, E. 2020/4794, K. 2021/11661. Karar ve aynı yönde değerlendirme için bkz. aktaran Özgenç, *GH*, s. 411, dn. 590; Özgenç, *İhmali Suç*, s. 325, dn. 45.

255 “*Dosyaya, oluşturma ve mevcut delillere göre; Sanıkla, ölen Feruzan sekiz senedir evli olup, üç tane çocukları bulunmaktadır, kayınpidesi ve kayınpederi ile aynı evde oturan Feruzan, bu şahıslarla geçinemediği gibi, Gaziantep’te başka bir kadınla ilişkisinden şüphelendiği sanıkla aralarında da geçimsizlik bulunmaktadır. Zaman zaman kocasının kendisini dövdüğünü ve ayrılmak istediğini babasına anlatmış, ancak babasının boşanmasına razı olmaması nedeniyle uyumsuz yaşantısını sürdürmekte ve bu arada bunahım geçirdikçe Ordu’lu hemşehrisi Hemşire Şükran’a telefon ederek problemlerini anlatmaktadır. Bu durumda bulunan Feruzan’ın; suç tarihinden 3 ay kadar önce kocasının rızasını almadan çocuğunu aldrdğı, sağlığını tam olarak kavuşamaması ve adet görmesi nedeniyle 12.2.1978 günü bulaşıkları yıkamadığı gibi, patates, soğan kabuklarını çöplüğe atmayıp lavaboda bırak-*

İhmali bir davranışla bir başkasının intiharına yardım kapsamında ele alınması gereken tartışmalı hususlardan biri de manevi nitelikte intihara ihmali yardımın mümkün olup olmamasıdır. Örneğin maddi durumu iyi ve kumarda yüklü miktarda para kaybeden oğlunun borcunu ödemediği takdirde intihar edeceğini bilen babanın, imkânı olmasına rağmen ailenin utancı olarak gördüğü oğlunun ölümünü istediğinden parayı ona vermemesi durumunda sorumlu olup olmayacağı tartışmalıdır. Keza, oğlunun okuluna devam edememesi halinde kendisini öldürme niyetini ortaya koymasına rağmen ekonomik durumu iyi olan babanın, durumunu bilmesine rağmen kendisini öldürmesini istediğinden oğluna gerekli parayı vermemesi durumunda babanın cezai sorumluluğunun tespit edilmesi gerekir. Doktrinde bir görüş; müntehirin talebini yerine getirmeyen kişi, bu konuda hukuki yükümlülük altında değilse sorumlu olmayacağını, hukuki yükümlülüğün bulunması halinde TCK md. 84/f.1 kapsamında intihara yardım etmeden sorumluluğun doğacağını ileri sürmüştür²⁵⁶. Başka bir görüş, bu gibi özel durumlarda bu kişinin manevi nitelikteki katkısının intihara teşvik veya intihara kuvvetlendirme kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmadığı gibi manevi unsurun (kastın) mevcut da olmadığını ileri sürmüştür. Bu görüşe göre, örneğin 16 yaşındaki bir çocuk babasının kendisini evden kovması durumunda intihar edeceğini söyler. Çocuğunun intihar

ması nedeniyle çıkan tartışma sırasında sanık tarafından dövülüp, o evde istenmediği söylenmekle birlikte; babasının evine gitmesi için eline 150 lira verilmesi üzerine, dokuz aylık çocuğunu yanına alıp, önce gümrük memuru hemşehrisi M. Ali'nin evine gittiği, kocasının evine geri gönderilmesine rağmen dönmeyip, geceyi aile dostları Faruk ve Necla'nın evinde geçirdikten sonra onların tavsiyeleri uyarınca kocasının yanına döndüğü, ancak sanığın "sen hala burada mısın? Benim sana ihtiyacım kalmadı, ilgileneceğim başka kadınlar var" gibi sözler söylemekle birlikte çıkan tartışma sırasında yine kendisini dövdüğü, aynı yatakta yatmaya kalkan kocasına gece yarısı sokulup yaptığı barışma teklifinin "Anama orospu dedin" gerekçesiyle reddedilmesi üzerine yeniden bunalıma düşerek bir kutu hap alıp intihara teşebbüs ettiği, ancak sonuç alamadığı, 14.2.1978 günü tanık Şükran'a telefon edip "Kayınvalidesi, kayınpederi ve kocası tarafından eve kapatıldığını babasına haber vermesini" söyledikten sonra, 15.2.1978 günü saat 14.30 sularında odasına kapanarak asmak suretiyle kendisini öldürdüğü anlaşılmıştır...Nedensellik bağlantısı konusunda kanunumuzca kabul edilmiş genel bir hüküm bulunmamaktadır. Hukuk alanında sebep değeri taşıyabilmek için, bir şartın muayyen bir neticeyi meydana getirmeye elverişli ve uygun olması gerekir. Bir kimse egemenlik ve tasarruf alanının dışında kalan ve bu sebeple tahmini kendisinden beklenemeyen bir neticeden sorumlu tutulamaz. 452. maddenin uygulanması için, failce yapılan hareketin objektif takdire göre uygun ve elverişli sayılması daima aranacaktır. YCGK, 12.05.1980, E. 1980/1-151, K. 1980/206. Karar için bkz. aktaran Öntan, s. 863. "Olay günü sanığın nöbetçi bulunduğu İlçe Jandarma Bölük Komutanlığına teslim olan E.A.nın aynı gece belindeki kemerle gözaltı odasında kendisini asarak öldürmesi (intihar etmesi) olayı ile görevi savsama olarak nitelendirilen eylemleri arasında nedensellik bağı kurulamayacağı, bu eylemlerin ancak disiplin cezasını gerektirebileceği düşünülip tartışılmadan, yazılı biçimde karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir." Y. 4. CD, T. 03.02.1997, E. 1997/94, K. 1997/604. Karar için bkz. aktaran Özgenç, Şahin, s. 233.

256 Tartışma için bkz. Tezcan, Erdem, Önok, ÖH, s. 167 ve 168; Öntan, s. 859.

edebileceğini öngören ve ona bakma yükümlülüğü altında olan babanın, bu davranışıyla çocuğunu intihara teşvik ettiği ya da çocuğunun intihar kararını kuvvetlendirdiği söylemek mümkün değildir. Babanın bu husustaki öngörüsü, çocuğunun intiharını istediği anlamına gelmez. Zira bu suç, taksirle veya olası kastla işlenemez. Aksi bir durumun kabulü, bireylerin hareket hürriyetinin aşırı şekilde kısıtlanması anlamına gelir²⁵⁷.

Sonuç ve Öneriler

İntiharin kendisi suç değilken, kanun koyucu toplumda yol açtığı tehlikeden dolayı intihara yönlendirme başlığı altında azmettirme ve yardım etme kapsamında gerçekleştirilen bazı hareketleri müstakil suç olarak cezalandırma yoluna gitmiştir. Kendine özgü tipiklik yapısı nedeniyle ceza hukuku teorisi bağlamında bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Çalışmada bu sorunlar doktrin ve yargı kararları göz önünde bulundurularak ele alınmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. İntihara yönlendirme suçunun tipikliği kapsamında esasları farklı şeriklik hareketleri (azmettirme ve yardım etme) aynı başlık altında cezalandırılmıştır. Maddede kullanılan kavramların ceza hukuku tekniği açısından şeriklik fiilleri olarak anlaşılması gerekir. Olması gereken intihara azmettirme veya yardım etme fiillerinin ayrı maddeler kapsamında cezalandırılmasıdır. Bununla birlikte mevcut başlığın *intihara azmettirme ve intihara yardım etme* şeklinde değiştirilerek metne daha uygun bir başlık tercih edilebilir. Ayrıca haksızlık içeriği itibarıyla her iki fiil farklılık arz ettiğinden farklı cezalar ile yaptırıma bağlanmasını önermekteyiz. Bunun yanında hükmün kapsamında bağımsız suç tipleri olarak düzenlenen intihara alenen teşvik, intihara sevk veya mecbur etme fiillerinin de müstakil maddeler halinde düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

2. Söz konusu maddede suç dahi teşkil etmeyen intihar fiiline azmettirme ve yardım etme hareketleri bağımsız suçlar olarak cezalandırılarak müstakil şeriklik suçları ihdas edilmiştir. Kanun koyucu, bu şekilde, intihar bakımından azmettirme ve yardım etmenin müstakil haksızlık muhteviyatına sahip olduğunu kabul etmiştir. Azmettirmeye teşebbüsün bile cezaya layık olduğunun kabul edilmediği ve buna ilişkin genel bir düzenlemenin olmadığı bir sistemde yardım niteliğindeki hareketlerin de haksızlık teşkil ettiği kabul edilmiştir. Sonuç itibarıyla hükmün, “şerikliğe teşebbüs benzeri hüküm” (azmettirme için “azmettirmeye teşebbüs benzeri hüküm” ve yardım etme için “yardım etmeye teşebbüs benzeri hüküm” olarak nitelendirilmesi yanlış olmayacaktır.

257 Öntan, s. 859.

3. Bu suçun oluşması mağdurun intihar etmesi şartına bağlanmamıştır. İntiharın gerçekleşip gerçekleşmemesinin hukuki niteliği cezai sorumluluğu farklı etkilemektedir. Bu konuda iki görüş ileri sürülmüştür: İntiharın gerçekleşmesinin suçun unsuru olması veya objektif cezalandırılabilme şartı olması. İntiharın gerçekleşmesinin suçun unsuru veya objektif cezalandırılabilme şartı olması özellikle teşebbüs kurumu bakımından önem arz etmektedir. Mağdur intihara teşebbüs etmesine rağmen, elinde olmayan bir sebep yüzünden ölmezse her iki görüşe göre farklı sonuca ulaşılır. Objektif cezalandırılabilme şartını içeren suçlarda teşebbüsün uygulanamayacağını savunan görüş, ölümün gerçekleşmesi cezalandırılma şartı olduğundan teşebbüs hükümlerinin uygulanamayacağını ileri sürerken; ölümü suçun bir netice unsuru olarak kabul eden görüş, faili teşebbüsten dolayı cezalandırmaya engel olmadığını ileri sürmüştür. İntihara teşebbüsün bir objektif cezalandırılabilme şartı olarak görülmesi intihara şeriklik fiillerinin cezalandırılmasına ilişkin bir husustur olup tipiklik için daha doğrusu şeriklik hareketlerinin haksızlık içeriği bakımından aranan bir unsur değildir.

İntihara teşebbüs eden kişinin bu teşebbüsünde başarısız olması halinde failin maddenin hangi fıkra hükmünden sorumlu tutulacağı tipiklik kapsamında ortaya çıkan diğer bir sorundur. İntiharın gerçekleşmesi suçun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hali olarak kabul edilmelidir. Ancak intihar olgusunun gerçekleşmesi, suçun cezasını hafifleten bir hal olarak kabul edilmesini önermekteyiz. Failin cezasında yapılacak indirimde azmettirme ve yardım etme arasındaki farklılığa dikkat edilmelidir.

4. İntihara alenen teşvikin basın ve yayın yoluyla gerçekleşmesi halinde ceza kanundaki hükmün (md. 84/f.3) tipikliği mi Bas.K'daki hükmün (md. 20) tipikliği mi oluşacaktır? Bu konuda doktrinde farklı görüşlerin ileri sürüldüğünü görmekteyiz. Kanaatimizce yazının haber, ilmi veya edebi nitelikte olup olmadığı ölçütüne göre hareket etmek daha isabetli görünmektedir. Meselenin hukuka uygunluk nedenlerinden haber verme hakkı çerçevesinde mütalaa edilmesi ve böyle olayların haber konusu yapılmasında daha özenli davranılması gerekir. Bir intihar olayı haber konusu yapılırken intiharı özendirici bir amaçla hareket edilmişse haber verme hakkının sınırları aşılmış demektir. Bu durumda TCK md. 84/f.3'ten hareketle basın mensubunun sorumluluğu cihetine gidilebilir. Ancak yazı gerek içerik gerekse üslup itibarıyla özendirici nitelikteyse Bas.K md. 20 uygulanır. Bununla birlikte Bas.K. md. 23'de geçen cinsel saldırı, cinayet veya intihara ilişkin olaylara alenen teşvik varsa failin belirliliği durumuna göre başkası suç tiplerinin (kasten öldürmeye azmettirme, cinsle saldırı, suç işlemeye tahrik gibi) değerlendirilmesi mümkündür.

İntihara alenen teşvik sonucu bir kimsenin veya birilerinin intihar etmesi durumunda sorumluluğun nasıl tespit edileceği hususu da doktrinde tartışılmıştır. Kanaatimizce suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereği, intihara alenen teşvik olaylarında intihar veya intihar teşebbüsünden azmettireni sorumlu tutan bir hükmün buraya eklenmesi gerekir. TCK md. 214/f.3 şeklinde bir hükmün burada düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

5. Suçun tipikliği kapsamında intihara ihmal suretiyle yardım etme hareketinin de cezalandırıldığı kabul edilmektedir. Hükümde bu durum, başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım şeklinde ifade edilmiştir. Doktrinde bu mesele, kanunun intihara yönlendirme, ihmalî davranışla kasten öldürme ve yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçları bağlamında mütalaa edilmektedir. Belirtmek gerekir ki, bu suçta ihmal, sadece intihara yardım etme bakımından gündeme gelebilir. Zira intihara azmettirmenin ihmal suretiyle işlenmesi mümkün görünmemektedir. İhmal suretiyle intihara yardım suçu bakımından kimlerin hukuken yükümlü olduğu konusunda TCK md. 83'ün esas alınması gerekir. Bu durumda, intiharı önleme yükümlülüğü kanundan, sözleşmeden ya da ön gelen tehlikeli bir davranıştan doğabilir. Dolayısıyla yükümlülüğün kasten ihmal edilmesi durumunda ihmalî olarak intihara yardım suçu oluşur. Hukuki yükümlülüğün olmaması halinde serbest bir iradeyle verilen intihar kararının engellenmemesi intihara yardım suçu oluşturmaz. Bu durumda TCK md. 98'deki suçun şartlarını incelemek gerekir. İntihar kararının serbest iradeye dayanmaması halinde iradi bir intihar kararının olmaması nedeniyle TCK md. 83'teki suçun oluştuğunu kabul etmek gerekir.

Kanaatimizce gerekçedeki açıklamalara uygun bir formülasyonla intihara ihmalî yardım etmenin kanun metninde açıkça düzenlenmesi gerekir. Gerçek olmayan ihmalî suçlara ilişkin TCK md. 83'teki esasların intihara ihmalî yardım etme bakımından göz önünde bulundurulması mümkün olmakla birlikte, intiharı engelleme noktasında failin hukuki yükümlülüğünün olması gerektiği açıkça ifade edilmelidir. Ayrıca hâkime bu hususta indirim yapma konusunda takdir yetkisinin verilmesi isabetli olacaktır.

KAYNAKLAR

Kitap ve Makaleler

- Akbulut, Berrin, “Bağlılık Kurah”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1, 2010, ss. 167-212.
- Akbulut, Berrin, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 10. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023.
- Ambos, Kai; Bock, Stefanie, “Germany”, Ed. Reed Alan, Bohlander Michael, *Participation in Crime (Domestic and Comparative Perspectives)*, Routledge, London and New York, 2013, ss. 323-339.
- Artuk, Mehmet Emin, “İntihar ve İntihara Yardım Suçu Üzerine Bir Deneme”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Yapılan Son Değişiklikler Sempozyumu Özel Sayısı), Cilt 4, Sayı 1-2, 1994, ss. 113-142.
- Artuk, Mehmet Emin, “Mukayeseli Hukuk ve Türk Hukukunda İntihara İkna ve Yardım Suçu Üzerine Bir Deneme”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1-3, 1994, ss. 7-60.
- Artuk, Mehmet Emin; Gökçen, Ahmet; Alşahin, Mehmet Emin; Çakır, Kerim, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 20. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022.
- Beccaria, Cesare (Terc. Sami Selçuk), *Suçlar ve Cezalar Hakkında*, 4. Bası, İmge Yayınları, Ankara, 2014.
- Bloy, Rene, “Zur ‘Ernslichkeit’ des Versuchs einer Anstiftung zum Mord (Anmerkung-BGH, 10.6.1998-3 StR 113/98)”, *JZ*, Cilt 54, Sayı 3, 1999, ss. 156-159.
- Bohlander, Michael, *Principles of German Criminal Law*, (Studies in International and Comparative Criminal Law: V. 2) Oregon, Oxford and Portland, 2009.
- Centel, Nur; Zafer, Hamide; Çakmut, Özlem, *Kişilere Karşı Suçlar*, Cilt 1, 3. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2016.
- Centel, Nur; Zafer, Hamide; Çakmut, Özlem, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 9. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2016.
- Çelen, Ömer, *Bir İştirak Şekli Olarak Yardım Etme (Asli Fail-Yardım Eden Ayrımı)*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- Dönmezer, Sulhi; Erman, Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, (Genel Kısım)*, Cilt 2, 10. Bası, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 1994.
- Erem, Faruk, “Ceza Hukukunda İntihar”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt 16, Sayı 4, 1990, ss. 490-502.
- Erem, Faruk; Toroslu, Nevzat, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 3. Bası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1978.
- Erman, Sahir; Özek, Çetin, *Ceza Hukuku Özel Bölüm-Kişilere Karşı İşlenen Suçlar (TCK 448-490)*, Dünya Yayıncılık, İstanbul, 1994.
- Ersoy, Uğur, “İntihara Yönlendirme Suçu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2018, Cilt 31, Sayı 136, ss. 75-140.
- Filó, Mihály, “Die Dtrafbarkeit der Suizidteilnahme nach ungarischem Strafrecht”, *ZStW*, Heft 4/117, 2005, ss. 178-191.
- Fischer, Anne Christin, *Straflose Mitwirkung am Suizid oder Strafbare Fremdtötung?*, Verlag, Dr. Kovac, Hamburg, 2011.

- Fischer, Thomas, *Kommentar Strafgesetzbuch*, 66. Bası, C. H. Beck, München, 2019.
- Friedhoff, Tobias, “Das Opfer als Werkzeug gegen sich selbst, die Gifffallen Entscheidung und der Sirius-Fall”, Ed. Krisztina Karsai, *Strafrechtlicher Lebensschutz in Ungarn und in Deutschland: Beiträge zur Strafrechtsvergleichung*, Pólay Elemér Alapítvány, 2008, ss. 159-178.
- Geppert, Klaus, “Die versuchte Anstiftung (§ 30 Abs.1 StGB)”, *JURA/Heft 10*, 1997, ss. 546-553.
- Gerçeker, Hasan, *Uygulamalı-Yorumlu Türk Ceza Kanunu*, Cilt 2 (Madde 82-148), 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.
- Günther, Andreas M., “Täterschaft und Teilnahme im südafrikanischen Recht (Eine rechtsvergleichende Studie unter besondere Berücksichtigung der common purpose rule)”, Ed. Albin Eser, *Beiträge und Materialien aus dem Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht Freiburg*, Cilt S98, Iuscri Bası, Freiburg im Breisgau, 2003.
- Hafizoğulları, Zeki; Özen, Muharrem, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler (Kişilere Karşı Suçlar)*, 3. Bası, US-A Yayıncılık, Ankara, 2013.
- Hakeri, Hakan, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003.
- Heinrich, Bernd, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 6. Bası, W. Kohlhammer, Stuttgart, 2019.
- Herzberg, Rolf Dietrich, “StrafbareTötung oder straflose Mitwirkung am Suizid”, *ZIS/7*, 2016.
- Hilgendorf, Eric; Valerius, Brian, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 2. Bası, C. H.. Beck, München, 2015.
- Hirsch, Hans Joachim, *Strafrechtliche Probleme*, Band II, Duncker & Humblot, Berlin, 2009.
- İçer, Zafer, “İntihara Yönlendirme Suçu”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 28, Sayı 1, 2020, ss. 295-347.
- Jeager, Ernst, *Die Beteiligung am Selbstmord (ein Beitrag zur strafrechtlichen Problematik unter besonderer Berücksichtigung kriminologischer Erkenntnisse an Hand von 508 Todesermittlungsakten der Staatsanwaltschaft bei dem Landgericht Kiel aus den Jahren 1958-1961)*, Inagural- Dissertation, Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, München 1966.
- Keçelioğlu, Elvan, “Alman Ceza Hukukunda Faillik”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 65, 2006, ss. 73-88.
- Keiler, Johannes, *Actus Reus and Participation in European Criminal Law*, Intersentia, United Kingdom, 2013.
- Kindhäuser, Urs, *Strafrecht Besonderer Teil I*, 8. Bası, Nomos, Bonn, 2017.
- Kleszczewski, Diethelm, *Strafrecht Besonderer Teil (Lehrbuch zum Strafrecht der Bundesrepublik Deutschland)*, Mohr sibeck, Tübingen, 2016.
- Koca, Mahmut, “İntihara Yönlendirme Suçu (TCK md. 84)”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Cilt 5, Sayı 12, Nisan 2010, ss. 19-40.
- Koca, Mahmut; Üzülmüş, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 16. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.

- Koca, Mahmut; Üzülmaz, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 9. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Koch, Arnd; Wirth, Katrin, “Grundfälle zur Anstiftung”, *JuS*, 2010, ss. 203-209.
- Krack, Ralf, “Teilnahme am Suizid und Tötung auf Verlangen”, *KJ-Vierteljahresschrift für Recht und Politik*, Cilt 28, Sayı 1, 1995, ss. 60-76.
- Kretzschmar, Lutz, *Die versuchte Teilnahme im Geltenden und zukünftigen Recht*, Dissertation, Giessen JustusLiebig-Universität, 1975.
- Kühl, Kristian, “Grundfälle zu Vorbereitung, Versuch, Vollendung und Beendigung”, *JuS/Heft 12*, 1979, ss. 874-877.
- Kühl, Kristian, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 8. Baskı, Frans Vahlen, München, 2017.
- Küpper, Georg, *Strafrecht Besonderer Teil I (Delikte gegen Rechtsgüter der Person und Gemeinschaft)*, 3. Bası, Springer, Berlin und Heidelberg, 2007.
- Letzgus, Klaus, *Vorstufen der Beteiligung: Erscheinungsformen und ihre Strafwürdigkeit*, Duncker, Humblot, Berlin, 1972.
- Majno, Luigi, *Ceza Kanunu Şerhi (Türk ve İtalyan Ceza Kanunları)*, Cilt 3, Yargıtay Yayınları No: 8, Ankara, 1980.
- Olgun, Eser, “Kasten Öldürme Suçunun Türk-Alman Karşılaştırmalı Ceza Hukuku Bakımından İncelenmesi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 19, Sayı 2, 2013 (Özel Sayı), ss. 1631-1666.
- Önder, Ayhan, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994.
- Öntan, Yaprak, “İntihara Yönlendirme Suçları”, *Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Cilt 2, Ankara, 2015, ss. 845-898.
- Özbek, Veli Özer; Doğan, Koray; Meraklı, Serkan; Bacaksız, Pınar; Başbüyük, İsa, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Özen, Muharrem; Ekici-Şahin, Meral, “Ötenazi”, *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt 68, Sayı 4, 2010, ss. 15-36.
- Özen, Mustafa, “İntihara Yönlendirme Suçu”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Cilt 6, Sayı 16, 2011, ss. 75-140.
- Özgenç, İzzet, “İhmali Suç Teorisi”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 4, 2021, ss. 303-378.
- Özgenç, İzzet, *Suç İştirakin Hukuki Esası ve Faillik*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği Yayınları, İstanbul, 1996.
- Özgenç, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 19. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Özgenç, İzzet; Şahin, Cumhur, “Kamu Görevinin Kötüye Kullanılması Üzerine Düşünceler”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 2002, ss. 189-236.
- Özkan, Halid, *Ceza Hukukunda Azmettirme*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.
- Rengier, Rudolf, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 11. Bası, C. H. Beck, München, 2019.
- Reyes, Yesid, “Beteiligung am Suizid”, *ZIS*, 10/2017, ss. 612-620.
- Roxin, Claus, “Die Strafbarkeit von Vorstufen der Beteiligung (§ 30 StGB)”, *JA/Heft 4*, 1979, ss. 169-175.

- Rumpf, Christian, *Einführung in das Türkische Recht*, C. H. Beck, München, 2004.
- Saan, Ruth Rissing-van, “Geschäftsmäßige Förderung der Selbsttötung”, *Leipziger Kommentar StGB (Besonderer Teil Sechzehnter Abschnitt Straftaten gegen das Leben)*, 12. Bası, Cilt 7-1, Walter de Gruyter GmbH & Co KG, Berlin, 2019.
- Saan, Ruth Rissing-Van; Zimmermann, Georg, “Totschlag”, *Leipziger Kommentar StGB (Besonderer Teil Sechzehnter Abschnitt Straftaten gegen das Leben)*, Cilt 7-1, 12. Bası, De Gruyter, Berlin, 2019.
- Sax, Walter, “Zur Problematik des Teilnehmerdelikts”, *ZStW/90*, 1978, s. 927-964.
- Sınar, Hasan, “Türk Ceza Hukukunda Dolaylı Faillik”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Cilt 6, Sayı 15, Nisan 2011, s. 59-86.
- Şen, Ersan, *Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu Cilt 1 (Madde 1-Madde 140)*, Vedat Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- Taştēmür, Eda, “Birlikte İntihar Olaylarında Hayatta Kalanın Cezai Sorumluluğuna İlişkin Karar Değerlendirmesi: YCGK, 2016/1323 E. 2021/314 K. 29.6.2021”, *Karar İncelemeleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1-2, Haziran-Aralık 2022, ss. 213-234.
- Tezcan, Durmuş; Erdem, Mustafa Ruhan; Önok, Murat, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 21. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Thalheimer, Karol, *Die Vorfeldstrafbarkeit nach § 30, 31 StGB*, Peter Lang, Frankfurt am Main, 2008.
- Tokdemir, Sercan, “Ceza Adaleti Sistemine Yeni Bir Yaklaşım, Tamamlayıcı Bir Sistem Olarak “Onarıcı Adalet” Mekanizması”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1-2, 2017, ss. 75-114.
- Tokdemir, Sercan, “Honor Crimes in Turkey, Rethinking Honour Killings and Reconstructing The Community Using Restorative Justice System”, *L&JR*, Cilt 4, Sayı 2, 2013, ss. 257-275.
- Tokdemir, Sercan, *Akim Kalmış Azmettirme*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- Toroslu, Haluk, “Kamu Barışına Karşı İşlenen Suçlar Bakımından ‘Tahrir’ Kavramı”, *Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Cilt 2, Ankara, 2015, ss. 1201-1231.
- Toroslu, Nevzat, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, 5. Bası, Savaş Yayınevi, Ankara, 2013.
- Tulay, M. Emre, “Türk Ceza Hukukunda İntihara Yönlendirme Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 26, Sayı 2, 2020, ss. 814-837.
- Türay, Aras, “İhmal suretiyle İcrai Hareketin Sınırlı Sayıda Olup Olmadığı Sorunsalı”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 17, Özel Sayı, 2020, ss. 115-154.
- Ünver, Yener, “Türk Ceza Hukuku Açısından Ötenazi”, Derleyen: Nur Centel, *Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötenazi, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Disiplinlerarası Hukuk Çalışmaları Serisi No: 1*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2011, ss. 27-69.
- Wessels, Johannes; Hettinger, Michael; Engländer Armin, *Strafrecht Besonderer Teil I*, 42. Bası, C. F. Müller, Heidelberg, 2018.
- Yaşar, Osman; Gökcan, Hasan Tahsin; Artuç, Mustafa, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu (md. 1-44)*, Cilt 1, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

- Yaşar, Yusuf; Turan, Işıl: “Alman, Avusturya ve İsviçre Yüksek Mahkeme Kararları Çerçevesinde Talep Üzerine Öldürme Suçu ile Ötenazi İlişkisi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 19, Sayı 1, 2013, ss. 39-72.
- Yıldız, Cengiz, “İntihar Bir Töre Cinayeti mi?”, *Sosyolojik ve Hukuksal Boyutlarıyla Töre ve Namus Cinayetleri Uluslararası Sempozyumu*, 26-27 Eylül, Diyarbakır 2003.
- Yurtlu, Fatih, *İhmali Suçlar*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

Yargı Kararları

- YCGK, 12.05.1980, E. 1980/1-151, K. 1980/206.
- YCGK, 29.01.1951, E. 1950/261, K. 1950/17.
- YCGK, 29.06.2021, E. 2016/1323, K.2021/314.
- Y. 1. CD, 01.07.2021, E. 2020/4794, K. 2021/11661.
- Y. 1. CD, 14.06.1995, E. 1995/1561, K. 1995/1780.
- Y. 1. CD, 25.10.2018, E. 2018/2727, K. 2018/4383.
- Y. 1. CD, 04.03.2014, E. 2014/282, K. 2014/1248.
- Y. 1. CD. 14.06.1995, E. 1995/1561, K. 1995/1780.
- Y. 4. CD, 03.02.1997, E. 1997/94, K. 1997/604.
- Y. 1. CD 20.01.2020, E. 2019/3668, K. 2020/166.
- Y. 1. CD, 01.07.2019, E. 2019/1771, K. 2019/3470.
- Y. 1. CD, 13.11.2013, 2011/7369, 2013/6272.
- Y. 1. CD, 13.05.2015, E. 2014/2844, K. 2015/3135.
- Y. 1. CD, 14.02.2018, E. 2016/5669, K. 2018/547.
- Y. 1. CD, 17.12.2014, E. 2013/4833, K. 2014/6311.
- Y. 1. CD, 19.09.2017, E. 2016/2885, K. 2017/2798.
- Y. 1. CD, 02.07.2015, E. 2014/3770, K. 2015/4273.
- Y. 1. CD, 20.12.2006, E. 2005/4833, K. 2006/5870.
- Y. 1. CD, 22.01.2020, E. 2019/1885, K. 2020/232.
- Y. 1. CD, 23.01.2012, E. 2010/2015, K. 2012/218.
- Y. 1. CD, 26.12.2012, E. 2012/4945, K. 2012/9970.
- Y. 1. CD, 03.05.2012, E. 2009/6614, K. 2012/3501.
- Y. 1. CD, 04.12.2013, E. 2013/4118, K. 2013/7481.
- Y.1. CD, 11.04.2013, E.2010/6485, K. 2013/3121.
- Y. 9. CD, 08.09.2014, E. 2013/8838, K. 2014/1404.
- Bursa BAM, 7. CD, 22.05.2019, E. 2018/1706, K. 2018/1227.
- İstanbul BAM 1. CD, 15.01.2018, E. 2017/142, K. 2018/5.
- İstanbul BAM, 20. CD, 06.04.2017, E. 2017/12, K. 2017/777.
- BGH Urteil vom 7. Oktober 2010, 3 StR 168/10.
- BVerfG, Urteil des Zweiten Senats vom 26. Februar 2020- 2 BvR 2347/15.
- Gift-Fall [BGHSt 43, 177 (180)], BGH, Urteil vom 12. August 1997 – 1 StR 234/97.

- Gisela-Fall (BGHSt 19, 135), BGH, Urteil vom 14. August 1963 – 2 StR 181/63.
- Sirius-Fall (BGHSt, 32, 38), BGH, Urteil vom 5. Juli 1983,-1 StR 168/83.
- Pretty v. The United Kingdom, App. No, 2346/02, 29.07.2002.

Kanunlar

- Basın Kanunu, Kanun Num 5187, Kabul Tarihi 09.06.2004, RG. 26.06.2004-25504 (Bas.K). Deutsches Strafgesetzbuch [in der Fassung der Bekanntmachung vom 13.11.1998 BGBl I S 3322]. Hungarian Act C of 2012 on the Criminal Code.
- İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadelesi Edilmesi Hakkında Kanun, Kanun Num 5651, Kabul Tarihi 04.05.2007, RG. 23.05.2007-26530.
- Terörle Mücadale Kanunu, Kanun Num 3713, Kabul Tarihi 12.04.1991, RG. 12.04.1991-20843.
- The United Kingdom, Suicide Act, Kanun Numarası, c. 60, Kabul Tarihi, 03.08.1961.
- Türk Ceza Kanunu, Kanun Num 5237, Kabul Tarihi 26.09.2004, RG. 12.10.2004-25611 (TCK).
- Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun Num 5377, Kabul Tarihi 29.06.2005, RG. 08.07.2005-25869 (5377 sayılı Kanun).

Elektronik Kaynaklar

- Avusturya Ceza Kanunu, <https://www.jusline.at/gesetz/stgb/paragraf/78> (15.03.2024).
- BGH Urteil vom 7. Oktober. 2010, 3 StR 168/10, <https://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=54702> (02.05.2024).
- BVerfG, Urteil des Zweiten Senats vom 26. Februar 2020- 2 BvR 2347/15, https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2020/02/rs20200226_2bvr234715.html (09.02.2024).
- Gisela-Fall, http://marxen.rewi.hu-berlin.de/doc/seminar/entscheidung_2019_05_21.pdf (23.05.2024).
- İntihara yönlendirme, <https://izzetozgenc.com/makale/intihara-yonlendirme-sucu-ile-ilgili-yargitay-1-ceza-dairesinin-bir-karari-uzerine-degerlendirmeler-> (18.01.2024).
- İsviçre Ceza Kanunu, <https://www.legal-tools.org/doc/8204eo/pdf/> (16.03.2024).
- LG Berlin I zu Grenzen der Sterbehilfe, Arzt wegen Totschlags zu drei Jahren Freiheitsstrafe verurteilt, Legal Tribune Online, 08.04.2024, https://www.lto.de/persistent/a_id/54274/ (14.04.2024).
- Macar Ceza Kanunu, <https://www.refworld.org/legal/legislation/natlegbod/2012/en/78046> (09.05.2024).
- Reyes, Yesid, Beteiligung am Suizid, https://www.zis-online.com/dat/artikel/2017_10_1151.pdf (26.02.2024).
- Türk Dil Kurumu, *Aleniyet*, <https://sozluk.gov.tr/> (06.03.2024).
- Türk Dil Kurumu, *İntihar*, <https://sozluk.gov.tr/> ve <https://www.etimolojiturkce.com/arama/intihar> (29.02.2024).

- Türk Dil Kurumu, *Sevk etmek*, <https://sozluk.gov.tr/> (07.03.2024).
- Türk Dil Kurumu, *Mecbur etmek*, <https://sozluk.gov.tr/> (07.03.2024).
- Türk Dil Kurumu, *Teşvik etmek*, <https://sozluk.gov.tr/> (06.03.2024).
- Türk Dil Kurumu, *Yönlendirmek*, <https://sozluk.gov.tr/> (11.12.2023).

